

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

17126

17127

17128

17129

30. 10. 1900. Uspole. in. Ce.

G. 10. 1900. Ce.

Uspole. in. Ce.

891.99

U-34

4. 10. 1900.

1882

20 03

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԵԹԵԱՆ

891.99-1 *48*

Յ Ո Ւ Զ Մ Ա Ն Ժ Ա Մ Ե Ր

Ք Ե Ր Թ Ո Ւ Ա Ծ Ք

— ❧ —

Բ.

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

—
1888

3742

ԱՌ

ՏԱՐԱԿԱՅ ԵՂԲԱՅՐ ԻՄ

ՏԻԳՐԱՆ ՍԵԹԵԱՆ

ԶՕՆ

ԱՆՁԵՋ ՍԻՐՈՑ ԵՒ ԱՆՍԱՀՄԱՆ ԿԱՐՕՑՈՑ

6511-57

ԱՍՏԱՐՏԷ՛

Une vie avec toi, puis l'enfer et ses flammes !
Une vie avec toi, puis la mort à nos âmes !

ԼԱՄԱՐԴԻՆ

Եթէ տային ինձ, Աստարտէ՛, համայն երկրիս մեծութիւնք,
Ոսկի, թագ, ճոխութիւն և չըլայմունք անհուն փառաց .
Թէ տային ինձ աղամանդ և ծիրանի մեծավայել,
Եւ բիւրաւոր նաժիշտներ և ըսպատեակ, անթիւ գերի,
Եւ ասէին . « Այդ էակէն հրաժարէ դու յաւիտեան » ,
Ըզքեզ յաւէտ ընտրէի, ո՛վ իմ հոգւոյս ծաղիկ անուշ,
Լուսերես, սիրազգեցիկ աղջիկ, սըրտիս քաղցրութիւն,
Ո՛վ ոյր վերայ խորհիմ ցերեկն և գիշերներն հանապազօր :
Ի դուր ջանամ իմ աչեր փակել ի քուն առ ի հանգիստ,
Մնա՛նքի է քո պատկեր հրեշտակատիպ և սըրբափայլ :
Մերթ, լուրիս ինձ ժըպտիլ քո ժըպիտովն այն պաշտելի
Որ գերկին ինձ առնէ յուշ և լընու զսիրտ իմ քաղցր յուսով,
Մերթ տեսնեմ ըզքեզ գըրուխ յեց ի դաստակ քո փափուկ,
Երազել և խօկալ ընդ ապառնի քո և քոյոցդ :
Աւա՛ղ, Աստարտէ, ընդէ՞ր տանջել այդչափ ըզմիտս .
Է՞ր ծիծաղ քո վաղախոյս է չըրթանց վերայ դուր ես պաշտեմ .
Է՞ր չես զըւարթ յաճախադոյն, քանզի ունիս հասակ խընդի,
Քանզի մայիսն է քո կենաց, վարդաբուրիկն այն սուրբ մայիս,
Ուր ամեն բան ըզգենու հարսանեկան զարդարանքներ,
Ուր մարդարիտ յեռու ցօղ նորաբողբոջ հարսըն ծողկանց,
Եւ անհամար դաշնակութիւնք լինին յայերըս լըսելի :
Է՞ր մոռացար այն անփոյթ անձնաթողութուն մանկական

Ձոր ցոյց տայիր ինձ, Աստարտէ, դեռ վեց լուսին յառաջագոյն :
 Ի՞նչ անցաւ արդեօք մեր մէջ, զի այժմ այլ եւրս չը կարեմ
 Հաստատութեամբ հայիլ առ քեզ, որպէս երբեմն հայէի :
 Յիշե՛մ, երբեմն, երբ բազմէինք մերձ իրերաց մեք և քոյինք,
 եւ ի ծուներ իմ յենուիր զարմուկ քոյին այնչափ քընքուշ,
 եւ հանգիստ ըզգայիր և անդորր էր համայն քո անձն,
 եւ խնդայինք յիմարի պէս, երբ մի զըւարթ բառ ասէինք,
 եւ քըրքիջ բառնալով, ուշ դու բընաւ չը դընէիր
 Թէ՛ նկողմանեալ էիր զինեւ և թէ՛ մարմնդ հըպէր իմոյս :
 Այնչափ անծանօթ էր մեզ յայնժամ այս հուր անշէջ,
 Այնչափ չէինք գիտեր թէ՛ զքեզ պիտի տիրէի
 Այս սիրով բոցածաւալ որ զոգիս իմ հիւծէ ծախէ :
 եւ այժմ ահաւասիկ միակ խորհուրդ իմ ես դու,
 Դու առաջին իմ մըտածումն երբ արշալոյս կոչէ զիս,
 Վերջին դու պատկեր, երբ խոնջ աչերս փակուին ի նինջ :
 եւ այժմ մատին քում թէ՛ դըպչի յանըզգաստից ծայր իմ մատին,
 Թէ՛ անխոհեմ հողմը սըրիռէ մաղերուդ խոնկը դէպ յիմ կոյս,
 Կամ պարեգօտ քո յանցանելդ գըգուէ թեթեւ իմն իմ հանդերձ,
 Ամբոխեալ ալեծըրի ովկիան հոգւոյս ծայրածաւալ,
 եւ գոգցես իմն կոհակք հըրահոսան անդ թաւալին,
 եւ ըզգամ սիրտըս շիջանիլ և նըւաղիլն իմ աչերուն :
 Կարծեմ ըզքեզ մի փառապանծ իշխանուհի սիգաքայլ,
 Ոյր առաջ խոնարհին ամէն գըլուխք պատկառանօք :
 Մոռանամ թէ՛ դու ինքն ես այն Աստարտէն հեղահամբար,
 Որ ժըպտի ամենուն և ոյր բնաւից են բանք հաճոյ,
 Որ հեղութեամբ բարբառի, միանգամայն իմաստութեամբ :
 Ձի տենջալի ես դու ինձ, վասն այնորիկ թըւիս ինձ վեհ,
 եւ մոռանամ այն քաղցր օրեր ուր քոյրս էիր, ասէիր ինձ —
 Ասե՛մ քեզ թէ՛ յաճախ ի նընջել իմ անուրջք աղու,
 Ուր երեւիս մերթ իբր հրեշտակ, մերթ իբր ոգի մ'անձկալի,
 Պաշարեն զիմ ուղեղ և խուով յուզմամբ զիմ նինջ լընուն :
 Երբեմն անձկակարօտ հոգւոյս աչացն երեւիս
 Սպիտակաղգեստ և պայծառ, որպէս այն օրն երբ քո հասակ
 Այնչափ չըքեղ ինձ երեւցաւ և քո աչեր այնչափ անոյշ,
 Որ այլ եւս որոշեցի գըտնել ըզքեզ օր մ'առանձինն,

Անկիլ առ ոտըս քոյին և ասել քեզ. « Գըթա՛ս յիս, կոյս : »
 Երբեմն ինձ թըւի տեսնել ըզքեզ որ, տըրտմազին,
 Բազմիս, խորհըրդաւոր, ընդ հովանեաւ ծառոյ իրիք,
 Աչք քո յերկիր պըշուցեալ, արցունք յերկար արտեւանունդ :
 Անձկակէղ, այլ յայլմէ եղեալ, փութամ հասնել առ քեզ,
 եւ որչափ աւելի փութամ, այնչափ եւս հեռանայ
 եւ նահանջէ այդ պատկեր գերաշխարհիկ և աղեկէզ :
 Այլ ուրեք տեսնեմ ըզքեզ որ, հերարձակ, դիմես ի դըախտ,
 Քաղել մի վարդափունջ նըւիրել ինձ եղկելոյս :
 Խընդութեան արտասուօք և ես դիմեմ ի նոյն պարտէզ,
 Շընորհակալ լինիլ ըզքէն և համբուրել ըզվարդ մատունսդ :
 Այլ անթիւ անհամար փըշալից ոտք կանգնին դինեւ
 եւ չըտան թոյլ ժամանել դողդոջ ոտիցս մինչեւ առ քեզ :
 Երեկոյներն, երբ առանձինն երթամ դիտել մուտքն արեւուն,
 Վարդերանգ հորիզոնին ետին ժըպտի ինձ վարդ երեսդ :
 Թէ՛ խըցիս մէջ եմ առանձինն, և դու յայնժամ անդ ես, անդ :
 Ձի մըտօք լըսեմ քո ձեռն որ մեղմիկ իմն բանայ
 Սենեկին դուռն և մըտնես, տատրակի նման մատչիս առ իս :
 Գըլխիկոր, մըտաղբաղ, ջանամ ըզքեզ չըկորուուել,
 Ձը կորուսել քո պատկեր դոր նըկարել եմ ջանացած,
 Ձը կորուսել գիւթիչ աշկունքդ որ ժըպտելով ինձ նային . . . :
 Աւա՛ղ, թըշուառագոյն արարածն իմ յաշխարհի,
 Ի՞րբ մի վայրկեան համարիմ քո ջինջ պատկերը կորուսել :
 Հաւատամ, կամիմ լինիլ ապարանջանն որ փարի
 Քո արմըկան փափկագոյն քան զամենայն որ է փափուկ :
 Կամիմ չըղարշը լինիլ, որով ծածկես ուհան մաղերդ
 Յօղաթում տակաւին լոգարանին ի ծըփանաց :
 Անձկամ բահուանդը լինիլ որ կապէ զոտըս քո քընքուշ,
 Մանկան ոտք որ գոգցես կոխեն վերայ լոյս ամպերու :
 Ոչ գիտեմ, ոչ կարեմ ասել թէ՛ յո՛ւ տանի զիս այս վիճակ :
 Վըշտացըս մէջ կարծեմ գըտնել մի քաղցրութիւն անասելի :
 Ձի լաւագոյն համարիմ քո խորհըրդով ողբալ յաւէտ
 Քան ըզքեզ մոռանալ և լինիլ գոհ և երջանիկ :
 եւ դո՛ւ, և դո՛ւ գիտես զայս, գիտես հոգւոյն իմ այս պայման,
 եւ փոխանակ ամոքելոյ, ջանաս իմ հուրն արծարծել :

Անողորմ, անողորմ, անողորմ, է՞ր անցեալ այսօր
 Անցնէիր և դառնայիր հարիւր անգամ ցոյց տալ ինձ
 Խարտեշագեղ ճոխ վարսերդ զոր ամփոփէր շըղարշ ճերմակ,
 Շըղարշ ճերմակ ու փափուկ, բայց որոյ ձիւն նըսեմանար
 Թափանցիկ գիմացըդ քով զոյր չունին գեղ հըրեշտակք:
 Ա՛հ, թէ վայրկեան մ'ընկըզմէի մէջ այն հերացդ ովկիանուն,
 Թէ ներէիր ինձ համբուրել նորա ալիքըն մըշկահոտ,
 Թէ թոյլ տայիր ակընթարթ մի մոռանալ զիմ էութիւն.
 Թըւի ինձ, վըսեմ աղջիկ, թէ գորովէր պիտի Աստուած,
 Եւ զի սէր է նա բովանդակ, պիտի հաճէր ընդ իմ գորով,
 Եւ հըրաման նա պիտի տար որ ագամանդ դառնային
 Հարիւր յիւր աստեղաց և իջնէին պըճնել ըզքեզ:
 Եւ եթէ դու գիտէիր ո՞րչափ անհուն է սէրս առ քեզ,
 Թէ իմանալ կարէիր զանբաւութիւն իմ գորովոյն,
 Եթէ զգայիր, ինձ նըման, կարօտն անեղը, աղետորով
 Որ ճընշէ ըզկուրծըս մեր երբ սուղ կենաց վերայ խորհինք.
 Եթէ կարող լինէիր ի միտ առնուլ թէ մի վայրկեան,
 Հեռի ի քէն, ահեղ քառս մ'է իմ հոգւոյն թափառայած,
 Թէ զքեզ տեսնեմ ամենուրեք, ամենուրեք ըզքեզ լըսեմ,
 Թէ իմ համար, առանց քո, չունին ծաղկունք անուշութիւն,
 Թէ առանց քո լոյսն է խաւար և անբարբառ են համագոյք.
 Անտարակոյս գորով անհուն պիտի լընուր և զսիրտ քոյին
 Եւ ասէիր ինձ համարձակ թէ սիրես զիս խանդագինս:

ԱՌ ԵՂԻԱ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

Ն Ի Ր Վ Ա Ն Ա

Ի մենաւոր մայրեստան սիրես ճեմիլ
 Ընդ ըստուերս,
 Շըրտուցանել ըզհաւփալս և սօսա-
 փել ընդ տերեւս:

Հ. Ղ. ԱԼԻՇԱՆ

Երբ ամեն բան մեր չուրջ ժըպտի և խայտայ
 Դէմքով, բոյրով, նայուածով.
 Մինչ բընութիւն նորոգ դարնան ողջոյն տայ
 Եւ շըլանան այր թէ կին, ծեր թէ տըղայ,
 Ծառ, դաւար, օդք, երկին, ծով.
 Մինչ ցօղանման կաթէ ի սիրտ համայնից
 Կենդանութիւն ջերմին, քընքուշ, ծաղկալից,
 Եւ զուարթանան ոգիք ի սէր և ի յոյս.
 Եւ աշխարհն ալ, ժըպտուն յայերս և յալիս,
 Խնդայ, Իսխ գեղալոյս. —

Երբ չող և բոյր ըզգեհուն բնաւք համապիւռ
 Եւ բերկրութեամբ ճաճանչեն,
 Թէ՛ գեղուհիք ոյց մեղմորէն բացուի դուռ,
 Թէ՛ բոյսք զըւարթ զորս համբուրէ մեղմ գեփիւռ
 Եւ, հըրճուագին, դողդոջեն.
 Երբ նորածիլ բիւր տերեւներ դեռադեռ,
 Լուսատենչիկ աչեր և գողտըր չուրթեր,
 Ըմպեն ըզցօղ և ըզճաճանչ երկնային,
 Եւ, պըշուցեալ ի խընկաւէտ ի յեթեր,
 Կարծես թէ փառք տան էին. —

Ամենաբուռն երբ ներշնչին ի մեզ կեանք
 Հըրածաւալ, խանդագին,
 Եւ արձակման և ծաւալման տենչն ըզգանք,
 Զօրէն թռչնոյն այն թեւաբախ ում փականք
 Ծանրանան իւր վանդակին:
 Յայնժամ երբ ձայնք դաշնակութեանց բացական
 Գողցես հընչեն ի յունկըն մեր հոգեկան,
 Եւ գիրկընդ խառն գան ընդ անուրջս յիշատակք.
 Երբ ականջենք զմայլած, արտօսը ի յական,
 Երգոց զոր տուն տան հրեշտակք. —

Պէտք չէ՞ յայնժամ որ առնու սիրտ իմ թեւեր,
 Թեւեր յուսոյ և խընդի,
 Սլանալ, խառնիլ ընդ այն հիմենն որ ի վեր,
 Յեթերային բընագաւառս ինձ հրաւէր
 Կարդայ ուր տօն մեծ խըմբի.
 Պէտք չէ՞ միթէ որ ընկըղմիմ, լիաշուրթն
 Ըմպել գլեթէ կենաց, լուսոյ ցըյազուրդ
 Եւ ժըպիտ մ'եւս վերայ չըրթանց իմ ցոլայ.
 Ո՛չ պարտ է ինձ ի բաց թողուլ այն խորհուրդ
 Որով ցանգ իմ հոգին լայ:

Ո՛չ ապաքէն պարտիմ ճաճանչ ես ագնիլ,
 Զի ուրախ է բընութիւն,
 Զի ծիծաղներ արգելեն ինձ վշտագնիլ,
 Զի սըլացմունք ինձ արգելեն վայրակնիլ,
 Մինչ երկնի ակն է զուարթուն:
 Ծիրանեփառ այգուն դէտակն ի զընին
 Կամ վարդաբուխ երեկոյին, երբ ծընին
 Ի միտս անուրջք անձառելի, անսպտում,
 Պէտք չէ՞ որ վերջ տամ իմ սըրտին անբընին
 Խոհերուն սեաւ և տրտում:

Ոչ, յաւիտեանս ոչ. զի սըգոյ մի պատկեր
 Հալած է իմ աչեր ցանգ:

Քանզի տեսնեմ ընդ բնաւ, ի վայր և ի վեր,
 Երիտասարդ մ'ոյր անբաժան են ընկեր
 Սրտասուք, վիշտք, հառաչանք.
 Հոգի մ'ողբոց, վըհատութեան անձնատուր,
 Մ'ութ քառսին, անէութեան չափ տըխուր,
 Եւ որ սիրած է այն սիրով անսահման,
 Ոյր համար կեանքն է սուղ վայրկեան աղեկտուր
 Որով սիրտք ոչ յագենան:

Այո, վաղուց սահմանեալ մի գոյութիւն
 Որպիսիք են յոյժ սակաւ,
 Տըրտում մի դէմք յաւիտենից անզուարթուն
 Որ յայս աշխարհ, որ քաղցր երբեմն է մարդոյն,
 Լալու համար միայն եկաւ.
 Որ անդըստին ի սկըզբանէ զիւր բաժակ
 Փորձեց փըշրել, դեռ խնջոյքէն անձաշակ
 Եւ չե իւր շուրթըն մատուցած նեկտարին.
 Որոյ համար գողցես հեղուկն անուշակ
 Էր դառնութեամբ անհնարին:

Եւ այդ էակ ոյր չը թողու զիս պատկեր,
 Եղիա, դու ես այդ էակ.
 Դու զոր տեսնեմ որ մերթ յանդունդս ես հակեր
 Եւ մերթ տեսնեմ որ կաս վըսեմ, աղօթիկեր,
 Զերդ մի անկեալ հըրեշտակ:
 Երեւիս ինձ անտառաց մէջ թափառկոտ,
 Կամ առ եզերք ծովուն ի քայլու կըթոտ,
 Կամ ընդ ուղիս լերանց, հովտաց թաքթաքուր.
 Երեւիս ինձ քայլել ընդ մարդ, ընդ արօտ,
 Միշտ յուսաբեկ և տխուր:

Նըման մարդոյ, ոյր մէջ մի բան է անկած
 Զոր կանգնելն է դըժուարին,
 Յածիս այսր անդր արձակելով քո նայուած,
 Վըհատ, այլ և տալով չարին բիւր հարուած
 Եւ պաշտելով ըզբարին:

Ո՛ր նուէր անձին , անհուն ցաւով վարակեալ ,
Այլ արկնելով ըսպաս , զերդ մի առաքեալ ,
Հէք մարդկութեան բիւր աղետիցն ի սփոփումն ,
Որպէս թէ քո նրսեհ լինէր լոկ խոկալ ,
Զեղում սըրտի լ'ամփոփումն :

Եւ մերթ ընդ մերթ տեսեան մ'առաջ հեռաւոր
Բաղկատարած , անձկայրեաց ,
Ի քո բերան դառըն ժըլկտ մ'անսովոր ,
Կաս և մընաս , խորհրդաւոր , գլխիկոր ,
Լի արտասուօքըն այրեաց :
Ի զուր քո շուրջն համայնք շարժին և ծըփան .
Լուսով , կեանքով ի զուր շարժի ամեն բան
Եւ համայնից հոսէ յերակս հոս արիւն .
Դու անդանօր կաս , աւա՛ղ , կէս անկենդան ,
Որպէս մոնազ երկնապիւն :

Եւ ախնջեօ անլըսելի բարբառի
Որ ի հեռուստ գայ առ քեզ ,
Եւ քո հոգին խանդավառ խմբն փարի
Անտես ուրուի մ'ոյր սէրն ի ծոց քո վառի
Եւ դողդոջես , անձկակէզ :
Յայնժամ բընաւք անհետին քո աչերէն .
Յայնժամ քո անձըն գըրաւեն և տիրեն
Գերերկրային խոհեր , զգացմունք անտնուն .
Յայնժամ շուրթերդ ծարաւահիւծ համբուրեն
Նիրվանան մեծ և անհուն :

Այլ հա՛ ոգիք իմ , մորմոքեալ , վերանան
Թեւածելով ըզքո հետ .

Երկին , երկիր , տիեզերք յինչն հեռանան ,
Եւ իմ մէջ ալ անպարագիծ Նիրվանան
Վառէ իւր սէրն անհեղեղ :

Է՞ր զայս հուր բոց արկիր ի կուրծս իմ , Եղիա .
Ահա իմ անձն անծայր ծովուն մէջ լողայ ,
Ճաշակելով այն քաղցրութիւն մահաբոյր .

Զի՞նչ արարիր . է՞ր , անխոհեմ դու տըղայ ,
Ուսուցիր ինձ զայս համբոյր :

Է՞ր հըպեցիր քո մատն իմ խեղճ ճակատուն
Եւ խորհրդով օծեցիր :
Ա՛հ , անդադար , երեկոյին կամ այգուն ,
Մինչ յարթութեան էին աչք իմ կամ ի բուն ,
Ըզքո հեծմունս հեծեցիր .
Մինչեւ զողջոյն իմ էութիւն վեր ի վայր
Դըլորդեցիր այդ քո շընչով մըրկազայր ,
Որ բերէր ինձ անչափ թախիծ սուգ և ցաւ ,
Եւ նմանեցաւ անձն իմ քեզ , ո՛ր ջայլամայր ,
Եւ յարտասուս հալեցաւ :

Եւ քեզ հանգոյն կամ արդ վըհին առ եզեր ,
Աչք իմ ի խորըս հային .
Եւ մինչ խորհիմ , տարագրեալ սիրտ կարեվեր ,
Նըջմարեմ անգ նըչոյլ զոր բնաւ չէ տեսեր
Ոչ մի նայուած մարդկային :
Աղեկէզ է այդ շողն , Եղիա , և տըրտում ,
Եւ այդ անդունդն ազդէ ահեղ մի շլացում
Որ մանկութեան մեր շըլացմանց չէ նըման .
Եւ վայ աչաց ոյց , անդունդէն անպատում ,
Փայլատակէ Նիրվանան :

ԱՌ ՍՈՒՆԱԿՆ

Եւ ո՞վ քեզ ուսոյց այդպէս երգել , ո՞վ .
Միթէ զըռանիստ բնութիւն դիտելով ,
Ի տեսիլ դարնան , հարսին հեզ հոգեաց ,
Որ գայ ծիրանեաւ և բեհեզազդեաց ,
Ի լուր հեշտախօս այն գողտըր հաւուն
Ոյր աւաջ լըսենք մեք այգուն այգուն ,
Կամ ի տես ծաղկանց , ծաղկանց ցողասփիւն ,
Կամ վասն համբուրի՞ն զոր տուաւ քեզ զեփիւն

Սըրտատրոփ ոգեւ ինքնին սավրեցար :
 Բայց դու , զերդ ճնճղուկ , կամ բու , կամ կտցար ,
 Կամ ամեն թռչունն որ յօդըս թռնի ,
 Եւ դու ես մի սլարզ անբան կենդանի ,
 Եւ քո երգին մէջ չը գիտեմ ինչ կայ
 Որ հոգւոյն խօսի , տրոփ սըրտիս վըկայ .
 Եւ երբ գեղգեղես ճիգ կամ սուղ վանդեր ,
 Խաղեր զոր կարծես երկին է յանդեր .
 Երբ պուրակին մէջ կամ ի խորս հովտին
 Հօսի վէտ ի վէտ նըւագ քո հեշտին .
 Երբ առուակին մօտ , ոյր հեղ է մըրմունջ ,
 Ա՛լ հեղ դաշնակէ երգ քո երկնաշունչ ,
 Ոստունք մեք ի վեր կալ քեզ ի յակճիւ ,
 Լիաշուրթն ըմպել քո շէշտ բարձրաթիւ .
 Յուզեալ վրդովին խորհողներ ամեն .
 Փակուած պատուհանք բացուին լայնօրէն .
 Յարտասուս ցնդին պատանին , կուսանն ,
 Այն ամենքն ոյց սիրտ դեռ չէ ի ճըմբան .
 Եւ տաս յերազել որպէս շիրմին մօտ
 Յերազէ հոգին մի նոր առաւօտ . . . :
 Այլ ընդէր այսչափ յուզմունք և վըրդով .
 Է՞ր անուրջս անհուն և լի խորհըրդով :
 Զի թերեւս ըզգաս , ըզգաս շուրջ ըզքեւ ,
 Թըփոց մէջ թաքուն , ծըմակին ներքեւ ,
 Հանդարտ լըճակին ալեաց մէջ վըճիտ ,
 Ծաղկանց մէջ ի սիրւու , բնութեան ի ժըպիտ ,
 Շըջասփիւռիդ մէջ ճաճանչէ հիւսուած ,
 Ըզգաս զայն էակ զոր կոչենք Աստուած :
 Այո . և թերեւս հանգչած ի քո ճիւղ ,
 Երբ այսըր և անդր աչերդ դան ի լիւղ ,
 Եւ անկնի հայեաց քո մարդաց յանդունդ ,
 Թերեւս հարցնես դու քեզ սըրտաթունդ
 Թէ ո՛ւր է յատակն և ո՛ւր է կոպար ,
 Որպէս մեք զանհունն հարցնենք վայրապար :
 Թերեւս ունիս , զերդ սիրտ մեր վշտազգած ,

Խարուած երազներ և յոյսեր չիջած :
 Կամ քանզի թերեւս , երբ տեսնես քո շուրջ
 Ամեն բան ժըպտել , շող , շաղ , աշաւուր ,
 Եւ ապա թեւեր քո գլխոյն վերեւ
 Դողդոջ թիթեռանց , բարակ ու թեթեւ ,
 Հօրոտն ու մօրոտ , յասմիկն ու սըմբուլ ,
 Ամենքն ալ շոյել անձկաս , ո՛ սլուլուլ ,
 Որպէս գեղուհեաց ի տես շնորհաբոյր ,
 Ըղճանք մեք լինել անհուն մի համբոյր : —
 Հեղ ուրեմն , հեղ երգդ ալեծածան ,
 Եւ եմակին տակ մանուկն և կուսան
 Թող քեզ ականջեն , ապշած , ըզմայլած ,
 Զայնէ՛ , ո՛ սոխակ , ճայնէ՛ հոգեզգած :
 Թող հովիտն ու ծառք , արտերն ու ծըմակ
 Համասփիւռ խայտան ի քո սուրբ նըւագ :
 Յուլայ առաւօտ և տիւն ալ մարի
 Քո սաղմոսին մէջ , սոխակ սիրելի :
 Թող ոստէդ ի վայր ծորէ ցօղ անոյշ ,
 Զերդ արցունք զոր լաս քո տալով քընքուշ :
 Բայց մի թախծագին , մի երգեր , սոխակ .
 Արդէն աստ ցաւոց շատ է աղաղակ .
 Արդէն աստ բընաւք են տրամազեցիկ .
 Մի՛ աըխուր երգեր , անո՛յշ երգեցիկ :

Ա Ք Ս Ո Ր Ե Ա Լ Ն

Լաւագոյն է որ երթամ
 Ուր գընացին իմ հայրեր :
 Մահ , հըրաւէր քեզ կարդամ
 Ահա սըրտով աներեր .
 Հասիր , կորէ՛ զթեւ կենաց

Ողորմեւ լոյս մը թաղգեաց .
 Փակուին աչերս եղկելի .
 Փակուին աչերս որ ի զուր
 Խնդրեն անձկով յուսակտուր
 Զիմ հայրենիք սիրելի : —

Քան ամեն մահ է դաժան
 Զուրկ կալ հոգւոյս հատորէն .
 Զի սըրտիս մասն անբաժան
 Է իմ երկիրն ապաքէն :
 Զիւն պըսակեց փութապէս
 Ողորմ ճակատս անձկակէզ
 Եւ կարի շուտ ծերացայ .
 Կարծես դարեր են անցած
 Յորմէ հետէ սիրաղգեաց
 Հայրենիքէս հեռացայ : —

Երկնի լոյսը մը թընցաւ
 Եւ յաւերակս եմ նըստեր .
 Զերդ սեաւ ուրուք , հոգ և ցաւ ,
 Ահեղ , զիս շուրջ են պատեր :
 Արհաւրաց մէջ է անձն իմ ,
 Եւ խելայեղ դեգերիմ
 Միայնութեանց մէջ նըսեմ .
 Հեռի յիմ հէք հայրենեաց ,
 Մահուան երկիրն եմ գնացած
 Եւ նորա ձայնն ես լըսեմ : —

Քօղ ձըգեցին արտասուք
 Իմ նըւաղեալ աչերուն .
 Եւ մահատիպ ողբ և սուգ
 Թաղեցին զիս կենդանւոյն :
 Անգութ հողմեր մահացան
 Իմ վերայէն , բուռն , անցան ,
 Եւ անկան իմ տերեւներ .
 Մերկ ծառ մ'եմ ես և ուժատ .
 Ընդէ՛ր , ընդէ՛ր , փայտահատ ,
 Յամէ տապար քո յաւեր : —

Այլ ինչ . միթէ յաւիտեան
 Ո՛չ եւս պիտի տեսնեմ ես
 Իմ զաւակներ սիրական
 Եւ իմ այրին վշտակէ՛ղ .
 Ո՛չ եւս պիտի նշմարեմ
 Արշալոյսը վարդադէմ
 Որ մեր լեռները ներկէր ,
 Ծովուն ցոլերն անհամար
 Ուր շողային վառ ի վառ
 Արփւոյն շեռայլք ոսկեհեր : —

Ո՛չ եւս պիտի համբուրեն
 Այրած ճակատս՝ երկնաբոյր
 Հով զեփիւռներ որ պարեն
 Իւրեանց մեղմ պար հեզասփիւռ .
 Եւ երեկոյն մը թընչաղ ,
 Զերդ անհատնում մի ծիծաղ ,
 Բնութեան վերայ երբ մարի ,
 Ո՛չ եւս պիտի փայլիլըին
 Անդունդ հոգւոյս մէջ խորին
 Փայլուն աստղերն իմ երկնի : —

Ո՛չ եւս լըսեմ դողալով
 Երգելն իմ հէք որդեկաց
 Իւրեանց աղու , ճիղմ ձայնով
 Երգերն այնչափ տրտմաղգած ,
 Զոր մանկութիւն մեր երգէր ,
 Երբ լուսնի մեղմ նըշոյլներ
 Մեր դաշտերըն հոսէին ,
 Կամ երբ կոյսեր ըզմայլուն
 Դաշնակէին , դողդոջուն ,
 Այն նըւաղներն երկնային : —

Աւաղ , այս մութ վայրերէն
 Թող յարգարեն իմ համար
 Մի ճանապարհ հըրեղէն
 Մինչ երկիրն իմ սիրավառ .
 Եւ ես անցնեմ հատանեմ

ԷՍ. 1159

Կիզիչ ուղին այն դժխեմ
 Երթալ յերկիր իմ, սէր իմ.
 Թոյլ տան ինձ օր մի միայն
 Տեսնել այն վայրք սիրական.
 Ապա թող անդ ես մեռնիմ: —

ԱՌ ՕՐ. Ն.* Տ.*

ԵՐԿՐՈՒ ԹԵՒԵՐ

Որպէս նախ դու յիս հոսեցիր ճըշմարիտ
 Ուխտ նըւագաց, դաշնակութիւն երկնային,
 Եւ մատնեցողք ներքեւ ցոլար, մարգարիտ,
 Մէն մի խաղ հեշտին.

Որպէս Մոցարդ և Մենտէլսոն, Պեդհոֆէն,
 Հայտէն, Շոբէն, այն երազուն հոգիներ,
 Նախ քո ձեռամբ ինձ հըծծեցին մեղմօրէն
 Մըրմունջ սիրանուէր.

Եւ դու տըւիր ինձ ճաշակել զառաջինն
 Այն գերագոյն և փրկաւետ հեշտութիւն,
 Որ առեալ հուպ տանի ըզմեզ Արարչին
 Երգոց ի թընդիւն.

Այսպէս և այժմ առաջին բոյրը գարնան
 Դու պարգեւես ինձ վայելել, օրիորդ.
 Դու նախապէս զըւարթ ժըպտոյն բընութեան
 Զիս առնես հաղորդ:

Շընորհ ունիմ քեզ անըսպառ, զի տըւիր
 Կըրկին թեւեր ցանգ վըշտագին իմ հոգւոյն,
 Ում ամեն խինդ, բերկրանք ժըպտին առաւիր,
 Այրուոյ մը հանգոյն:

Քո նըւագներ զիս մերձեցնեն Անմահին
 Յոյր տենջ այրիմ, և այդ գողտրիկ մանիշակ
 Միւս այն թեւն է որով ի միտս իմ սահին
 Անուըջ անուշակ:

Ա Ռ Ա Ռ Ա Ւ Օ Տ

Այո, ըզքեզ սիրեցի, ո՛վ առաւօտ,
 Որպէս ոչ ոք բան մը սիրած է բընաւ.
 Դու հոսեցիր հոգւոյս մէջ լոյս անաղօտ
 Եւ նըշոյլ անբաւ:

Անեղծ, անկեղծ սիրոյ պայծառ դու պատկեր,
 Անսահման սէր արկիր ի սիրտ իմ նըւաղ.
 Ընտրեցի զքեզ ինձ բարեկամ եւ ընկեր,
 Ո՛վ ժըպտիտ խաղաղ:

Քեզ հետ յարեան և շուրջ զինեւ խռնեցան
 Հաւուց երգեր, յուսոյ աւաջք, ժըպտիտ, բոյր.
 Փարատեցան մըռայլ, խաւար ցիր և ցան,
 Գիշերն անհամբոյր:

Բոսորավառ դուստըրն ես դու տըւընջեան.
 Վարդ հեր ունիս, վարդ աչուըներ, վարդ թեւեր.
 Արդարութեան սուրբ անձն ես դու սիրական.
 Քեզ կարդամ հրաւէր:

Հրաւէր կարդամ քեզ, երբ անուըջ տրտմագին
 Սեաւ թեւերով սնարիս վերեւ սաւառնի,
 Եւ խորհըրդով գայ չարչարել իմ հոգին
 Մի մութ ապառնի:

Հրաւէր կարդամ քեզ, եթէ չար փըշալից
 Մըթութեան մէջ կանգնէ գըլուխ սեւթոյր,
 Եթէ արդարըն և բարին անձկալից
 Կոխուին առաթուր:

Եւ երեւիս , պայծառ , ժըպտուն , լուսավառ ,
Վանեկով ժանտն իւր գիշերին մէջ նըսեմ ,
Եւ քո վերայ դաշնակութիւնք անհամար ,
Դողդոջ , ես լըսեմ :

Յայնժամ , ըստուերն երբ բարձրերէն փարատի ,
Տակաւ , մեղմիւ , տիւն իջնէ վայր ցըվիւն խոր ,
Կարծեմ թէ դու մի սուրբ հարսն ես նորատի
Որ գայ մըտախորհ :

Գայ այցեւել երկրին , իւր հէք փեսային
Եւ տալ նըմա նորոգ նըշոյլ , սէր եւ կեանք ,
Պըճնեկով զայն ի պերճ պըսակ լուսային
Եւ ի բիւր դրասանդ :

Ի քո տեսիլ թըւի ինձ թէ յարտասուս
Պիտի փղձկէր սիրտ անողորմ , աննըւէր ,
Պիտի լային քարէ հոգիք վշտայոյզ ,
Թըշուառն ըսփոփուէր :

Թէ հարսանիք պիտի թըւէր այս աշխարհ
Որ շատերուն եղած է բանտ խաւարչտին ,
Եւ զերդ անոյ թըռչունք , յուսոյ թեք պայծառ
Ըզմեօք թըռչըտին :

Եւ արդարեւ ի թշուառին հիւզն հեղուս
Նոր ըսփոփանք և լոյս ու յոյս նորանոր ,
Ցայգէն յետոյ սըրբես ըզդառն արտասուս
Որդեկորոյս մօր :

Ատեւութեան , սեաւ նախանձու բիւր զոհեր ,
Ոյց դառնութեամբ էր համակուած սիրտն արդէն ,
Երբ ճաճանչէ քո գլուխ ժպտուն , լուսահեր ,
Ներեն լ'աղօթեն :

Զի ճառագայթ քո նոցա միտքն ողողէ
Եւ իմանան թէ չարեր կան յաշխարհի ,
Թէ փուշ , դըժնիկ կան , բայց արեգ ներող է
Եւ ընդ բնաւս վառի :

Ծագէ ուրեմն , ո՛վ առաւօտ , ծագէ միշտ ,
Ցորչափ կաթեւ մեր սրտերուն քաղցրութիւն ,
Ծագէ , ցորչափ կակղես ցողով քո զմեր վիշտ ,
Ծագէ , ո՛ զուարթուն :

Ծագէ , ծագէ չըքեղապէս , որպէս զի
Լայնի սիրտ մեր միշտ առ բարին անարգել ,
Եւ համախումբ պար գողոր հաւուց ըսկըսի
Օրհնել եւ երգել :

Ծագէ , որպէս զի մեր հոգին եղանի
Աչ լայնալիր որ ըմբռնէ զամենայն .
Ծագէ , աւօ՛տ , անճառ ցաւոց սպեղանի
Աշխարհիս ունայն :

Ծագէ , որպէս զի խըմբովին յիշենք մեք
Այն էակներ մեզ սիրելի որ գնացին ,
Զորս հողին տակ տարինք , ի սիրտ մուսլ ու մէդ ,
Թողուլ առանձին :

Այն էակներ այնչափ սիրեալ և սիրուն
Որ բաղձանք բնաւ զարեւ տեսած չը լինել ,
Որ չը տեսնենք անկունն այդ հէք սիրտերուն
Յանդուկըն անել :

Ծագէ , թերեւ հուսկ չարերն ա՛լ ամաչեն
Պատկառելի քո նայուածքէն անարատ .
Թերեւ մարին անճառ գեղոյդ առաջն
Ժանտն և ապիրատ :

Բայց եթէ ժանտն և ապիրատ ցանգ ապրին ,
Եւ հեռ , նախանձ , թունալեզու գերդ իժեր ,
Գըլուխ կանգնեն և չողիդ տակ գալարին ,
Զազիր վատչըւէր :

Եթէ դարձեալ Սատան մընայ միշտ արթուն
Եւ անիծել բաղձանք Զարն ու Սադայէլ ,
Ուսո՛ դու մեզ , ո՛վ դու անհուն օրհնութիւն ,
Ներել և օրհնել :

ԽՆԴՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽՈՐՀՈՂՆ

ԽՆԴՈՒԹԻՒՆ

Եկ, եւ բանամ քեզ իմ գիրկ .
 Քնքուչ է ծոց իմ և գիրգ ,
 Եւ բիւր ժըպիտ ունիմ ես .
 Թօթափէ սուգդ . ի՞նչ են կեանք ,
 Եթէ խնդ եւ ըզրօսանք
 Չը պըսակեն ցանգ ըզմեզ :

Եկ, զուարթանայ թող հոգիդ
 Անուշ ծաղկամբ գեղափթիթ
 Զոր շուրջ ըզքեւ ես սըփռեմ .
 Եկ, խնկաւէտ է իմ անձն իմ .
 Եկ, փունջերով ողողիմ .
 Աւ մի՛ լինիր տխրադէմ :

Վիշտե՞ր ունիս . մոռացիր .
 Թող յիշատակք ցան եւ ցիր
 Քո կուրծին մէջ շիջանին .
 Խաբուած անո՞ւրջ ունիս դու .
 Նորոգ անուրջ կենսատու
 Տայ քեզ իմ շունչ ջերմագին :

Սիրելինե՞ր կորուսիր ,
 Զոր խնդրես դու առաւիր .
 Վասն ա՞յնորիկ ես տըխուր .
 Բիւրապատիկ հրապոյրներ
 Կարէ՛նձայել քեզ իմ սէր ,
 Եւ վշտագնիս դու ի զուր :

Եկ, Տերպսիքորն եմ թեթեւ .
 Փարինք քեզ հետ թեւ ի թեւ
 Եւ սըլանանք հերարձակ ,

Մինչեւ ջեռնու մեր արիւն
 Եւ ըզգըլսիչ ջերմութիւն
 Առնէ զմեզ յոյժ համարձակ :

Եկ, տօթակէզ է արեւ .
 Շունչեր սլանան բոցաթեւ .
 Երթանք ի վայրս հովանուտ .
 Անդ մաղերէս խնկասիւն
 Զոր չարչարէ զով զեփիւն ,
 Յօրինեմ քեզ ծածկոց մութ :

Պուրակաց մէջ, եկ, երթանք ,
 Ուր թէպէտ և լուռ է կեանք ,
 Բայց որ հո՞ծ են խորհըրդով .
 Զարմանալի դաղտնիքներ
 Ծիծաղաժպիտ , ոսկեհեր
 Անդ պատմեմ քեզ անվըրդով :

Զըւարթ բառեր ես ունիմ .
 Եկ, եղիր ինձ մըտերիմ ,
 Եւ ասեմ քեզ այդ բառեր ,
 Որք պտուղ են զգօնութեան ,
 Զորս կենսառատ ամարան
 Մի ճառագայթն է վառեր :

Եկ, սահման գիր երազոյց
 Զոր չը վառէ սիրոյ բոց ,
 Այլ որ հեղգ են ու նուաղկոտ .
 Եկ, քեզ շնչեմ անուրջներ
 Համայն հուր , բոց , խանդ ու սէր ,
 Բոսորավառ և պագչոտ :

Եկ, մանաւանդ հեռանանք
 Ուստի ցիր ցան գերեզմանք
 Մահուան ցոյց տան մեզ պատկեր .
 Դէպ ի ծաղկոց , բուրաստան ,
 Ուր սէր կեանք ձեռք ձեռքի տան ,
 Դէպ հոն եղիր ինձ ընկեր :

Եկ, Լեթեան ջուրց նըմանի
իմ առագաստ գեղանի,
Եկ դու հանգիր անդանօր.
Ուրախ լեր տիւ և գիշեր,
Եւ հեշտալի քո ժամեր
Հիւսեն հաճոյք նորանոր:

Զի ես դուստր եմ պերճաշուք
իմաստութեան, և արտասուք
Պալատէս են աքսորեալ.
Տօնական են իմ օրեր,
Եւ ժամք, վայրկեանք լուսահեր
Թըռնին զըւարթ, անայլայլ:

Եկ, իմ երգեր քեզ երգեմ
Ճաճանչազգեստ, բոցադէմ,
Եւ մոլորին քո ոգիք.
Կամ թող հեշտին ի դայլայլ
Մեղմեն քո սիրտն ամբոխեալ
Իմ նըւագներ գեղեցիկ:

Եկ, բազումք են որ ժպտին.
Տես, հալածէ աղաւնին
Իւր զովողըն հեւ ի հեւ.
Կըկուին շեշտը նըւաղ
Ձէ իւր ողբ, այլ իւր ծիծաղ,
Երբ ցոլայ լոյսն արփաթեւ:

Այդ բընութեան է ժըպիտ.
Խաղաղ լըճին մէջ վըճիտ
Ժպտին ալիք վէտ ի վէտ.
Կոհակք՝ ժըպիտ ովկիանու
Զոր օրինակ իւր առնու
Յաստեղց, ժըպիտք արփաւէտ:

* *

Խ Ո Ր Հ Ո Ղ Ն

Թող զիս, բընաւ չը կարեմ
Լինիլ ուրախ, զուարթադէմ,
Զի դառնացան իմ օրեր.
Ոչ եւս կարեմ ես ժպտիլ
Եւ երազներ ծաղկածիլ
Այլ եւս զիս չեն որորեր:

Շիջաւ ջահ իմ յոյսերուն,
Եւ քայլերով երերուն
Գընամ, անյոյս, ի մըթան.
Ոչ, ո՛վ էակ խնկաբոյր,
Ոչ եւս ունիս հըրապոյր
Սրտիս համոր յաւիտեան:

Ոչ, ոչ, աստեղք ժըպիտ չեն
Որ երկնից մէջ պաղպաղեն,
Այլ աչեր են արտասուող.
Նոքա ողբան ցայգն ի բուն,
Մինչ աստ վայէ հաչէ բուն.
Նոցա արտօսըրն է ցօղ:

Ոչ, ովկիան չունի ժպիտ.
Ոչ, կըկուն չէ խնդամիտ,
Եւ հաւփալներ չեն զըւարթ:
Ողբ, հեծիւն է այդ ամեն,
Զոր համագոյք մըրմընջեն,
Մինչ մոռանայ զինքըն մարդ:

Հեծեն հողմունք և ողբան
Զունայնութիւն մարդկութեան,
Ճակատագրին խաղալիկ.
Մըռընչէ ծով լալագին
Ոյր ի յափունս կուտակին
Դառն արտասուաց շիթք, ալիք:

Թող զիս, քո ծոց գըրգասուն
Թըլի ինձ դառն հեգնութիւն,
Անիծապարտ՝ քո ծիծաղ.
Այլոց մատո քո համբոյր.
Մի՛ խորհողին լինիր քոյր.
Նա լալ կարէ միայն, աւաղ:

Թող զիս. տրտում է անձն իմ.
Անցորդ թշուառ, ես անցնիմ
Ընդ այս հովիտ դառնութեան,
Թող զիս, էակ նորատի,
Զի թէ Աստուած իսկ ժըպտի,
Ես տըրտում եմ յաւիտեան:

Հ Ս Կ Ա Յ Ե Ր Ա Ջ Ն

Յանբըլի էր :

Եւ տեսնէի դաշտ ընդարձակ ,
Ուր պարէին խառն ի խուռնքն և հերարձակ
Ամբոխ լըռին կտրիճներու և աղջըկանց ,
Ոյց հըպէին չրթունք երբեմն սիրախանձ :
Հովանուտ էր դաշտն և թմբիք մեծ , թաւոստեան
Տատանէին հողմոց ի շունչ յորդահոսան :
Այսպէս ճաճանչ մի մերթ ընդ մերթ ի վայր սահէր
Ի՛ ոսկի ներկէր լանջ , ուս , բերան , գլուխ լուսահեր :
Այլ , ո՞վ զարմանք , լըռին չրթունք չը ժպտէին ,
Այլ ունէին անճառ բան մի գերմարդկային :
Աչեր յիրեար չը յառէին սիրաբորբոք ,
Եւ ունէին նայեաց տարտամ , վշտամորմոք :
Գողցես իմըն վերջին օր մ'էր նոցա շնորհեալ ,
Յորում իւրեանց ներելի էր սիրել , խնդալ ,
Եւ իւրեանց սիրտն արդէն լի էր ցուրտ սարսուռով ,
Եւ ի մահուան տանջէր խորհուրդ աղեխորով :

* *

Ամպ մի անցաւ :

Եւ տեսնէի մի որորան
Յորում խաղաղ ննջէր մանկիկ վարդ և շուշան :
Առաւօտ . էր պատուհանին մօտ երգէին
Հոյլ հոյլ թռչունք սիրատարիկ , թեթեւ , նըրբին :
Մըսուրի բոյր մի գաղջ սփռէր յօդս արփաւէտ .
Հողմիկ անոյշ գըգուէր զմանկան հերս վէտ ի վէտ :
Անշուշտ ախորժ երազ մ'եկաւ շոյել իւր քուն ,
Ձի աւանիկ շարժէր իւր շուրթն վարդագոյն ,
Որպէս շարժին վարդի թերթեր , երբ մեղմ՝ զգիւրու
Գայ համբուրել ծաղկանց ճակատ բուրուճնասիրու :
Եւ արթնցաւ մանուկն , ահա աչեր բացաւ
Լուսափըթիթ , զոյց գոյն երկին օժտեց անբաւ :

Բանար աչերն ի լոյս , դառնար մեղմ իւր նայուած
Յարարչութեան վըսեմ տեսիլ և , զարմացած ,
Ճիչ մ'արձակէր ում չիք նըման աստեղաց տակ :
Մայրն ընթանար ի ներքս , ասէր . « Այ իմ հրեշտակ » :

* *

Ամպ մի անցաւ :

Եւ տեսնէի բանտ խաւարին :
Կարգ մ'էականեր ձեռն ի ծնօտի նըստած էին ,
Կարգ մ'էականեր դժգոյն , վըտխա , խարաղնազգեաց ,
Հերք և մօրուք ցախ , անխընամ , հէք , վշտազգած :
Անշարժ կային , այլ յարթմընի , դէտակն յերկիր ,
Անփոյթ միմեանց , լըռ , մեռաւոր , անկարեկիր :
Կարծէիր թէ վաղուց լըռած էր նոցա շունչ ,
Կամ թէ զիրեար իմանային , թէ եւ անմուռնչ .
Կամ կարծէիր թէ սպասէին ումեք հասնել
Եւ հուսկ բանալ այդ երկաթի սեաւ դուռն անել .
Այլ թէ նոքա սպասած էին յոյժ ընդ երկար ,
Եւ նա որում ակն ունէին բընաւ չէր գար :
Յանկարծ ամենքն ի միասին , կին , այր , պատանի ,
Գռնհիկ բանակ մի ցնցոտեաց , սէգ , սպառնալի ,
Վէս , կանգնէին քրթիջ բարձեալ մահասարսուռ ,
Կայծակնացայտ նայուածներով ահեղ և սուր .
Եւ տեսնէի , ո՞վ տեսիլ հէք և դըժպընի ,
Որ երկնի ցոյց տային իւրեանց բուռն ամենի :

* *

Ամպ մի անցաւ :

Եւ էր ձըմեռն սառնամած .
Մըջապատ էր երկնից ճակատըն տխրազգեաց :
Ամպ ձիւնեղէն խառնէր ըզծով , զերկին , զերկիր .
Անշնչացած էր բընութիւն սպիտակածիր .
Անհետացած էին մարդիկ և անասունք .
Փակեալ էին նոցա համայն բընակութիւնք :
Եւ ոլ լըռէր , և թաքչէին համազոյք բնաւ
Համապարփակ , սառնատարած ընդ պատանաւ : —

Այլ յեղակարծ հատիկը ձեան զգեցան թեւեր ,
 եւ թիթեռնիկ դարձած , գնային ի վայր , ի վեր :
 Վերանար մեծն , համայնասքողն ըսպիտակ ամպ
 Զերդ մոգական գաւազանի մի զօրութեամբ :
 Ճոխ արեգակն արտաքս հոսէր ի մըռայլէն
 եւ ողողէր կենօք գէակըս համօրէն :
 Շող , տերեւ , ցօղ , կապոյտ , վըտակ և թիթեռնիկ ,
 Անտառ , հովիտ , սար , ձոր , մարմանդ , զեփիւռ , թռչնիկ ,
 Համայնք շուրթեր եղած էին և ի համբոյր
 Միմեանց ի սէր մատչէին , գոհ և կենսաբոյր :

* *

Ամպ մի անցաւ :

Եւ տեսնէի մեծ Սահարան ,

Զոր մըթընչաղ վերջալուսոյ ծածկէր պատան :
 Թըւէր ինձ թէ փոխադրուած էի երկրէս
 Գերաշխարհիկ և բացօթեայ ինչ ի կրկէս :
 Ահաւոր էր տարածութիւնն անծայրածիր :
 Ամայի էր երկին , թափուր եւքս՝ երկիր :
 Մի ուղեւոր , ցուպ ի ձեռին , փոշեծածուկ ,
 Կըտրէր անցնէր այդ անապատըն տրտմասուգ :
 Արդէն վաղուց յուղի անկած էր նա , միայն ,
 եւ չը գիտէր թէ ո՛ւր յանգէր այդ ուղին լայն :
 Երթար , երթար , աչք ի խոնարհ , հաստատ , յամառ :
 Նինջ կամ դադար չըկար ըրնաւ նորա համար :
 եւ հարցնէի . « Ո՛վ է այդ մարդն և ո՛ւր երթայ » :
 Ոչ ոք տար ինձ պատասխանի թէ ո՛վ էր դա :

* *

Ամպ մի անցաւ :

Եւ տեսնէի որ էր գիշեր .

Եւ էր ծովափ , բայց թէ յո՛ւր կոյս , ալ չեմ յիշեր :
 Անդ լուսողող մի ապարանք կար կենսասփիւռ ,
 Ուր բացխլիկ նըշուէին ճըրագուք բիւր :
 Մետաքսահիւս ելանելիք սիրահարաց
 Կախուէր անըյս պատուհանէ մի որ էր բաց :

Խընդի աւաչք պալատան մէջ ամենուրեք
 Բարձրանային և նըւագաց հոսէր խմբերգ :
 Բարձր քրքիջք ընդ բաժակաց խառնէին չոխդ .
 Խեղամուր հիւ գար կաքաւ սէգ , գօտեպինդ :
 Յայնժամ երբ ձայնք առաւել եւս բաղմանային
 եւ կարծէիր թէ դըղըրդէր գունտս երկրային ,
 Յանկարծ սպիտակ երեւէր ինձ մի կերպարան
 Յայն խաւարին պատուհանին ի մըթութեան ,
 եւ տեսնէի մանկամարդ կին մի որ ի վայր
 Յալիս ծովուն վիժէր դիակ մի դալկահար :

* *

Եւ տեսնէի . և այդ ամպեր կուտակեցան
 Յերկնից երեսս , ուր շրջէին նախ ցիր և ցան :
 Համայն անուրջքն այն խայտաբղէտ յօրինեցին
 Մի սկայ մարմին որ գըրաւէր կիսով զերկին ,
 Մի ալեհեր հսկայ որ անդ ընկողմանէր .
 Կարծէիր թէ մի հինաուրց գերեզման էր :
 Ճակատն ի վեր , գլուխն ի յամպոց վերայ դըրած ,
 Ակընկառոյց կար ի կէտ ինչ , բազկատարած :
 Անթարթ էին նորա հայեացք աղերսաւոր :
 Զայս ամենայն լուսաւորէր լոյս անսովոր ,
 Լոյս զոր տեսնեն մարդիկ երբեմն , երբ յեղակարծ
 Զարթնուն ի շող մեծ հրդեհի մի հողմարծարծ :
 Անշարժ էին նորա հոծ հերք ասրաքատակ :
 Խոր էր խորհուրդ համայնագգաց իւր կուրծին տակ :
 Հայէր ի կէտն յայն բացական , ի վեր , ի վեր . . . :
 Յայնժամ անշուշտ նըմա մեծ ինչ անդ երեւէր .
 Զի ծերունի այն հըսկային շուրթ ժպտեցաւ ,
 եւ այս անգամ պարզէր ճակատն այն հոգեգրաւ :
 Բազուկը իւր միշտ կարկառէին իրր ի գրկել :
 Նայուածին մէջ փայլէր հուր խանդ մեծավայել :
 Անձկակարօտ , ողջագուրել գողցես թըւէր
 Մի վեհ էակ զոր ցարդ խնդրած էր , սիրտ յերեր ,
 եւ խնդութեամբ զեղուր հոգին , որպէս մի մօր ,

Ամբոխ մարդկան իբրեւ տարտամ հեռապատկեր ,
 Լըսել չըլուկ կենաց , աղմուկ կենսահրաւէր ,
 Մինչ ուրուականք խորհրդագգեաց ըզձեօք հիւ գան
 Զերդ անուրջներ ապշեցուցիչ , անդոնական .
 եւ ասեմ . — Աստ ահա բազմէր իշխանապետն
 Ոյր մի ակնարկ առնէր սըրտերըն ահափետ ,
 Անդ երիվարք հերարձակ սօս սալսաւմբակ
 Հատանէին ասպարիզին մեծ շըրջափակ ,
 Աշտիճանաց վերայ հոյլ հոյլ պատերազմողք ,
 Վառեալ ի դրահ արփիաշող . շեփորք և փողք :
 Աստ գեղուհեաց պար նազելի շընորհափայլ
 Բոցակիզէր զաչըս մարտկին ելեկտրացեալ :
 Աղաղակօք թընդայր գետին , ոտք դուփէին .
 Փառաց անհուն խանդըն եռայր անզուսպ ուժգին .
 Հըրատոջոր էին հայեացք և քընքուշ այտք
 Զոր լափէին Սողոմոնից աչք հըրացայտք :
 եւ յոյժ սակաւ մըտած էին իւրեանց վախճան ,
 Զոր լուսափաղի վարագոյրէր ամպ բերկրութեան » : —
 եւ այժմ , աճիւնք . ոչ իսկ նըշմարք կան շինուածոց
 Որպէս յղացաւ գողտր Արտեմեայ սիրագութ ծոց :
 Այժմ անսահման ամայութիւն . այժմ ահաւոր
 Լռութիւն անեզր և անմըռունչ , մահո՛ւ անդորր : —
 Այո , փլատակք , մինչ դիտապաստ և խորամուխ
 Թաւալեալ կայք , գըտնեմ այն սիրտքն ամեհամուղ
 Անշընչացած վաղուց , դարձած յանէութիւն ,
 Յետ թողոյ աստ հազիւ նըշմար մ'եւ մի անուն :
 Այլ ժամանակ պիտի դընէ իւր սուր տապար
 եւ ձեր հիման , նորա առաջ անպատըսպար :
 եւ դուք պիտի անհետանաք , դառնաք ի չիք .
 եւ դուք նըման ազգի մարդկան պիտի կորչիք .
 Զեր հետքն ի զուր պիտի խընդրէ ակըն լուսնի
 Որ ձեր անվերջ քառսին վրայ պիտի ծագի :
 Հանդարտութիւն աւերակաց , խաղաղութիւն
 Որ երկբայեւ տայ թէ նընջած ենք թէ արթուն .
 Ո՛վ լըռութիւն որոյ այնչափ մեծ է բարբառ ,

Տըրտում պատկեր դու անցելոյն շիջելափառ .
 Խորհրդավայր և գըրգարան դուք խորհողին ,
 Ոյր ձեր առաջ յարտասուս աչքըն ողողին ,
 Երբ մեկուսի 'համայն ձայնից և յաղմբկաց ,
 Մի այլ աշխարհ գըտնէ հոգին թեւատարած ,
 Մի այլ աշխարհ ըստուերամած անուրջներու ,
 Ուր զանձանօթն հարցախընդրէ , աղերսարկու .
 Մի այլ աշխարհ ուր աւաչներ լըսուին թաքուն ,
 Յորում Ըսփինքս ճակատագիրն հըսկէ անքուն

.
 Քանզի և սիրտ իմ աւերակ է , ո՛վ աւերք ,
 Տըխրագգեցիկ և ձեզ նըման թափուր և լերկ :
 Ամենուրեք տանիմ ինձ հետ զիմ փըլատակ .
 Զի վաղ շընչեց յիս անողորմ մահու հրեշտակ .
 Զի վաղ հողմեր անյուսութեան և դառնութեան
 Դըլըրդեցին հոգւոյս տաճարն անտիական .
 Զի անիրաւ դըտայ զաշխարհ (ներէ , Աստու՛ծ ,
 Թերեւս այնպէս դու կամեցար) . զի այս շինուած
 Այնչափ շըքեղ ինձ երեւցաւ և կատարեալ ,
 Այնչափ եղայ դաշնակութեանս սիրահարեալ .
 Երկնային լոյս կամարն այնչափ գորովագին
 Տեսայ , երբ գիրկս ածէր ծովուն հեզ լեղակին .
 Երեկոյներն այնչափ անոյլ ինձ թըլեցան ,
 Այնչափ այգուն սիրեցի չղարշըն քըրքմացան .
 Այնչափ վըսեմ էին անտառք , լերինք՝ վըսեմ ,
 Դալարազուարճ անդընդոց խորն այնչափ նըսեմ ,
 Առաւօտուն ձայներն այնչափ հոգեզըւարթ ,
 Այնչափ քընքուշ ծաղկանց սուրբ ցօղ մարգարտազարդ ,
 Որ այլ եւրս չէի կարող առնուլ ի միտ
 Թէ կան մարդիկ որ բընաւին չունին ժըպիտ ,
 Թէ չարեր կան որ թըշուառաց բնաւ չողորմին ,
 եւ յաւիտեան այս են ընթացք մեր աշխարհին :

ԱՍՏԱՐՏԷ՛

(Շար. քի. 26 երեսին)

Այլ դու, աւաղ, չը հաւատաս այս բոցավառ գուրգուրանաց :
 Մըտածէ ուրեմն, ո՛վ կոյս նազելաշուք և անձկալի,
 Մըտածէ թէ քո խորհուրդ տայ իմ հոգւոյն անծայր թեւեր,
 եւ հատանեմ անցանեմ, ի սկզբանէ անտի ցըվերջ,
 Ընդ անջրբետ եղելութեան և ընդ անդունդ տիեզերաց :
 Զօրավիգն իմ դու ես, դո՛ւ, և նըկըրտել համարձակիմ
 Յընթացս ահեղ և անսահման յաւիտենից ճանապարհին :
 Որոտագոչ, արփիաթեւ սուրան զինեւ գունդք երկնային,
 եւ չըջեն ականջիս, արշաւասոյր պէս կայծականց,
 Արեգակունք հըրեղէն որ սըլանան անհատահոս :
 Աչօք բացօք ըմբռնեմ զանցեալն համայն և զապառնին,
 եւ ինձ կեանք, անէութիւն, մըշտախաղաց շարժումն իրաց,
 եւ նա զոր Աստուած կոչեն բնաւից ձայնք համահաճ,
 Այս ամենայն թըլի մատեան մի ընդարձակ և ատրաշէկ
 Զոր ընթեռնուլ ուսցունեն ինձ քո նայուածք արփիաբուխ :
 եւ դու կաս այնքա՞մ առ երի և վարդ մատին քո ի ծայր
 Յոյց տաս ինձ բոսորավառ տառերն այն մեծ մատենին :
 Ըզգամ ապրիլ ճմարտապէս, զի եդերիայն ես իմ հոգւոյն :
 եւ այսպէս թագաւորես ահա սըրտիս մէջ, Աստարտէ՛ . . .

* *

Գիտես տընակն այն կորուսուած Ոսկեղջիւրին անդ ի խորս,
 Մենաւոր, կըղզիացեալ, ցածուն երդեօք, դաւարագգեաց,
 Ուր անծանօթ թըռչուններ խօսին բարբառ մ'անպատմելի :
 Անդ երեկոյն խորհուրդ մ'է և հանդէս են առաւօտներ :
 Կակաջ, չուշան և յասմիկ լի են տարտամ բըզգիւններով :
 Բոսորագեղ ելակն յերկիր ճաճանչից տակ բըբըջի,
 եւ ողկոյգը մարդարտաշար թաքչին, պարկեշտ, ընդ տերևովք :
 Անդ, տարիներ յառաջագոյն, մայր իմ երթար տեսնել քո մայր
 Որ դիեցիկ ունէր մանուկ, և այն մանուկ դու էիր :

Պատանեակ էի յայնժամ, և չեմ յիշեր ի՛նչ խօսէին :
 Այդ երկու մատաղամարք, բայց յիշեմ քաջ թէ նոցա սիրտք
 Միմեանց համար չունէին ծալք և թէ զիրեար սիրէին յոյժ :
 Անցան երկար տարիներ, նոքա ոչ եւս են, Աստարտէ :
 Գնացին հանգչիլ մեռելոց անկողնոյն մէջ լայնատարած,
 Ուր ամենքն ալ պիտի երթան երեկոյն կամ վաղագոյն :
 Անդ թէ տայի՛ն մեզ կենակից լինել, ո՛վ իմոս Աստարտէ :
 Թէ հաճէիր . . . անդանօր, հեռի, շարժմանց մեծ քաղաքին,
 Անցունենք մեր օրեր այդ տընակին մէջ քո՛յր հոգւոյս :
 Անըսպառ սիրոյս երդեմ առ քեզ նուագներ հանապազօր :
 Յաւիտենին համ դոյ գորովս առ քեզ ես հաւաստեմ :
 Անդ ցերեկներն ամարան սահլին անց են զերդ մի րոպէ,
 Քանզի անչափ և անսահման են իմ ուխտեր և իղձեր,
 եւ զի բազում են առ քեզ բանք իմ, գիտցիր, ո՛վ Աստարտէ :
 Թէ դայ ձըմեռն, անուշաբոյր վառարանին շուրջ բազմած,
 Յերկարենք մեր զըրոյցներ մինչ քաղաղն առաջին :
 Անցիւոյն յիշատակներ լինին բանից մերոց նիւթ :
 Խօսինք զայն էակաց զոր մեք երբեմն տեսանք
 Կենսալից, զըւարթադէմ, գեղեցկաշնորհ և իմաստուն,
 Որոց աչեր փակեալ են այժմ ընդդէմ արփեոյն ճառագայթից,
 Որ գընացին, կորագըլխիկ, զերդ վիրաւոր թըռչուններ,
 եւ մըտան ընդ այն նեղ դուռն ընդ որ միայն մըտնէ մարդ :
 Յիշենք ըզնոսա, ո՛վ Աստարտէ, զի յիշատակ
 Միակ կեանքն է աննիւթական զոր մեռեալներ կարեն ապրիլ :
 Քայլ առ քայլ անցնենք կրկին ընդ նոցա քայլս անհետեալս :
 Յուշ մեզ լինին նոցա բանք, նոցա յոյսեր և երազներ,
 եւ, ո՛վ իղձ անկարելի, առնենք այնպէս զի վերըստին
 Ապրին նոքա ի մեզ և բերկրին սիրտք վաղաթարշամ :
 եւ խօսինք զտիեզերաց և զհոգւոյ ըզհինաւորաց :
 Խօսինք զժամանակացն ըսկըղբանէ և զվախճանէ :
 Քընընենք մի առ մի զհամայն արարըս մարդկայնոց :
 Յառաջանանք ժամանակաց ընդ խորութիւն մըշտապատ :
 Խորհինք յաւուրսըն յառաջինս յոր երազուն խորհէր Դաւիթ
 եւ քըստմունք զարհուրանաց գնային 'դ անդամըս նորա :
 Յաղթ բըրգունք դըրացիք փառահոսանն այն նեղօսի

Թող չիջանին յաչըս մեր զերդե կոհակներ ովկիանուն : [հին
Մովսէս, Սոկրատ, Կոմիուկիոս, Հուգոն յուղեով մեզ պատա-
նեւ ասեն մեզ, յապուչհարեալ և մատն ի շուրթըն պատկառոտ,
Թէ մեծ է Տէր և անճառ և մարդն ոչինչ է առ նովաւ,
եւ Թէ ոչինչ լաւագոյն է առնել մարդկան յաշխարհի աստ
Բայց Թօթափել վաղվաղակի ամեն խորհուրդ կանխակալ
եւ դիւր առնել ըստ կարեւրոյն անհուն ցաւոց մեր գոյութեան:
Դիմենք ի զինն այն էակաց զոր Վէտաներն երգեցին
եւ դիւցազանց զորս Հոմեր յաստուածային ոգեց ի քնար :
եւ յայց ելնենք դից համորէն և հինաւուրց աստուածութեանց.
Գըթոյ ժըպլտ ի շըրթունս, զաւերակաց քըրքրենք զաճիւն.
Տաճարք, մեհեանք և բազինք տան մեզ լըսել ձայն խորհրդոյ:
Տող առ տող անցնեն կեսարք դու, Թալկադէմ մեր առաջ,
Արիւնոտ դափնի 'ճակատ, զըղման մոխիր ցանեալ զգըլխով:
Յետ այնորիկ մեր սէր անբաւ փոխուի ի սէր համայնից,
եւ որոնենք և գըտնենք զերջանկութիւն հընարաւոր :
Առաջի մեր ակնարկին բոլոր Թոյներ և դառնութիւնք
Մեղըր անուշ Թող եղնին և իջնեն քայլք քանասար
Ընկերահաշտ արածիլ ոչխարաց հետ ի մարդարօտս .
եւ փոխուի այս աշխարհ ի մի դըրախտ բուրումնաւէտ,
Ուր սէր Թաքաւորէ ծաղկապըսակ, միահեծան :
եւ յայնժամ ցամաքին համայն աղբերք դառն արտասուաց .
եւ լըռէ բուն տըրտմահեծ և յարազուարճ դաշնակութիւն
Հոսի ամենուրեք, և բիւր աղբերք և Թըռչունք
Յիրեար զուգեն և խառնեն իւրեանց դայլայլ մըշտահոսան :
եւ յայնժամ ասեմ քեզ. « Տես, քո դործ է այս ամենայն .
« Դո՛ւ ես Թաքուհի այս ամենուն և տիրուհի :
« Դու ինձ ժըպտեցար, և ժըպտեցան քեզ տիեզերք :
« Եթէ դու զիմ մերժէիր սէր, կարծեմ խաւար պիտի պատէր
« Ըզհամօրէն աշխարհաւ և չիջանէր մեր արեգակն » :
եւ յըղփացեալ երջանկութեամբ, յառնք յիրեար մեր աչեր .
եւ ասենք Թէ այսպէս անճանճրոյթ են կեանք անըսպառ
եւ Թէ այսպէս սիրել զիրեար տայ մեզ խորհուրդ զյաւիտենից :
Այսպէս անցնեն մեր օրեր հիւսեալ խընդիւ և խորհրդովք,
Որպէս սահեալ անցնեն ալիք առուին ծաղկամբ ափնածիր :

Գառեակ եղանակաց ի ճահ լինին մեր ըզբաղմունք :
Ծաղկապըսակ Ամարիւլիս, փերեւեթեա դարնան զարդերն.
Ի կութս այգւոյն հանգրիճես քո բազուկներ մարմարանման.
Բոսոր շըրթանց քոց խառնըլի կեռասին հետ, այտք քո՝ դեղձից,
Դողալով կախեմ շուրթերս ըզքո շըրթանց մեղրաճաշակ,
Որպէս կախի դողդոջ մեղու ըզբաժակէ շուշանին :
Խառնըլի մըրմունջ առուին ընդ ձայն քո քաղցր որ խօսի ինձ,
եւ անճանօթ սոյլք Թըռչնոց, սիրախօսիկ ի ծըմակին,
Ապշեցունեն ըզմիտըս մեր գերաշխարհիկ խոհերով :
Արփիազգեաց Թըզենեաց Թող որորէ զմեզ սօսաւիւն,
եւ նընջենք զանմեղաց նինջ, ձեռն ի ձեռն, գերերջանիկ,
Երկնապիչ, խորհրդաւոր, նըւաղ բըզմամբ որորեալ
Ձոր անհամար Թեւաւորք հըծծեն ի յօդս Թեթեւաճեմ,
եւ մինչ անուրջք խաղաղութեան զմեր Թեթեւ քուն փայփայեն,
Որպէս սողորի ամարան, անոյշ հերացդ հետ խաղալով,
Սըլուէ զայնս զիմ երեսօք և ապ 'անդրէն առնու ի բաց,
եւ մինչ ապրինք մեք այն կենօք որ ոչ քուն է, ոչ արթնութիւն,
Ահա լըսենք զի զմեզ կոչեն և տան զանուն իմ և զքոյին .
Մեր օղային այդ քընոյ մեք զարմացած բանանք աչեր,
եւ տեսնենք, բերկրապատար, Թէ Աստուած է որ զմեզ կոչէն :

Մ Շ Ո Ւ Հ Ի Ն

Առ Տ. Պետրոս Սրապեան

Ես աղջիկն եմ որ մըտած է պանդուխտը .
Նորա նըսեհն հոգալ է իմ սուրբ ուխտը :
Ես աղջիկն եմ որ դուն ուրեք կը ժըպտի
եւ որ ծեր է հոգով, Թէպէտ նորատի :
Ո՛ւր են այնչափ իմ եղբայրներ քաջարի :
Այսչափ Երկար ամիս անցաւ և տարի,

Քանի՛ դարուն եկաւ պըճնել մեր սարեր
 Հոյլ հոյլ ծաղկօք և ճաճանչով լուսահեր .
 Քանի՛ ցուրտ ցուրտ ձըմեռ չընչեց հիւսիսի ,
 Եւ մեր սըրտին պատեց ձըմեռ որպիսի .
 Ո՛րչափ երկար , դէտակն անոնց ճամբային ,
 Որդիք և մարք յուզին նային ու նային ,
 Եւ դեռ չը կայ դարձի լուր մը կամ նըշոյլ .
 Ծիծառներն ալ գաղթեն այլուր բոյլ ի բոյլ .
 Այլ ամարան տօթագին շունչ արփաթեւ
 Յառաջին բոյն վարէ զնոսա հեւ ի հեւ :

* *

Եւ աղջիկն եմ որ մըտածէ իւր քոյրեր
 Աստ անդ ցրուած , ծաւի , թուխ՝ կամ ոսկեհեր .
 Այն իմ քոյրեր ոյց կարօտով անձկայրեաց
 Մաշի , հալի տըրտում հոգիս սըգազգեաց :
 Ո՛ւր են նոքա : Ո՞ տայր ինձ թեւ լայնասիւիւռ ,
 Եւ քառաշունչ հեծեալ ի հողմ կամ գեփիւռ ,
 Երթայի անդր ուր իմ քոյրեր բընակին ,
 Եւ , որպէս մայր որ պաշտպան է զաւակին ,
 Լայնածաւալ իմ թեւերով խնամէի
 Զաղքատն անսուրբ հողմոց ընդդէմ՝ ամեհի ,
 Զորբ՝ գայլին դէմ և զսիրատարփըն՝ ընդդէմ
 Ծաղկապըսակ պիղծ անդընդոց բալադէմ .
 Եւ ասէի նոցա . « Անոյշ իմ քոյրեր ,
 Թէ առ ձեր ազգ ճշմարիտ է գորով ձեր ,
 Եթէ իրօք սիրեցիք դուք մեր հէք մայր ,
 Թող չուենեան բընաւ հրապոյր ձեր համար
 Պերճութեանց զարդ , նազանք և շուք պըճնասէր ,
 Այլ ժըրագլուխ եղէք և զգօն , ո՛վ կոյսեր :
 Տարէք վըշտաց . խոհեմ եղէք , երբ գոհ էք .
 Զեր պատիւը թեթեւութեանց մի՛ զոհէք .
 Զի ուր մի ազգ ամբողջ ունի մեծ . . . ,
 Կիներ պարտին լինիլ լուրջ և ծընգասէր :

* *

Եւ աղջիկն իմ որ խոկայ դեռ բազում ինչ ,
 Ոյր արծուանման և հեռատես նայուած ջինջ
 Մերթ պատահի յուսածիծաղ աւօտի ,
 Մերթ տըրտմազգեաց պատկերներով աղօտի :
 Այո՛ , յայնժամ , երբ դառնութեան խորհուրդներ
 Զարաշըշուկ խուճըով զիս շուրջ են պատեր ,
 Գործ ի ձեռին առնում , և մինչ մատունք ժիր
 Ոստնուն խաղան վերայ գործոյս անձանձիր ,
 Ես , երազուն , խոկամ զանցեալ ժամանակ ,
 Եւ յիս վարթնու բիւրապատկեր յիշատակ :
 Մերթ ծիծաղկոտ , մերթ բուռն և վէս տեսիլներ
 Թափառայած հոգւոյս կարգան հըրաւէր :
 Պէս պէս վիճակք մեր մարդկութեան երեւին
 Ինձ հետզհետէ , նըկարներով խըմբովին :
 Տիք մանկութեան , այն առաւօտ վարդագոյն ,
 Ոսկեդարն այն արդար և սուրբ մեր հոգւոյն .
 Ապա տարտամ համակրութեանց այն հասակ ,
 Ուր մի հրեշտակ խընդրենք ձօնել մի պըսակ ,
 Ուր երազներ անկարելի թըռչտին ,
 Վարդապայծառ , հոգեցըւարձ մեր չորս դին .
 Եւ ապա բուռն այն կիրքերու եղանակ ,
 Փառաց անձկով փըշազարդիկ ժամանակ ,
 Յորում ումանք այնչափ անկնին երկրաքարշ ,
 Յորում ումանք այնչափ տանջին աղեխարշ ,
 Եւ ապա վերջն ամեն բանի , մութ շիրիմ ,
 Կենաց ծովուն մէջ դըրուած խուճ ոխերիմ . . .

* *

Ասեն ինձ թէ գեղեցիկ եմ և չըքեղ
 Եւ թէ քիչեր կան ինձ նըման աչագեղ .
 Ասեն ինձ թէ մի նայուածն իմ աչերուն
 Կարէ բիւրեր անել գերի իմ սիրոյն ,
 Թէ նըրբաւարտ է իմ հասակ գեղանի
 Եւ թէ չըրթանցըս քաղցրութիւն չափ չունի .
 Ասեն ինձ թէ աղաւնոյ մի նըմանիմ ,

Թէ անպատում շնորհներ ունի բերան իմ.
 Թէ ուր ուրեք և երթամ՝ ինձ հետ քարչեմ
 Մի մըթնոլորտ որ անոյշ է և վըսեմ.
 Դեռ, ի՞նչ գիտնամ, հազար բաներ, թէ վարսք իմ
 Զամեն աշխարհ անեն ինձ սերտ մըտերիմ,
 Թէ տատրակի նըման քայլեմ, թէ ճակատս
 Ամբըծութեան մի խորան է լուսակաթ:
 Ի՞նչ փոյթ է ինձ այս ամենայն, երբ պանդուխտ
 Են իմ եղբարք և իմ քոյրեր, յորոց թուղթ
 Հազիւ տարին ընդունիմ ես մի անգամ,
 Եւ երբ բազումք են հէք, թըշուառ, անխընամ:
 Ի՞նչ փոյթ է ինձ այս ամենայն, պանդուխտը,
 Նորա նըսեհն հոգալ է իմ սուրբ ուխտը.
 Ես աղջիկն եմ որ դուն ուրեք կը ժըպտի
 Եւ որ ծեր է հոգով, թէպէտ նորատի:

ՈՐԴԵԿՈՐՈՅՍ ՄԱՅՐՆ

Նըստած էր նէ պատուհանին առաջի,
 Եւ անսովոր շարժմամբ շըրթունք շարժէին.
 Առանց բընաւ ողբոց, առանց հառաչի,
 Մընայր անձկագին:

Կորուսած էր երկու զաւակ. մին աղջիկ,
 Կոյս մ'որպիսի տեսնեն մարդիկ սակաւ յոյժ.
 Միւսըն կըտրիճ մի պատանի գեղեցիկ,
 Ըզգօն և աշխոյժ:

Երկու զաւակ, զոյգ մի աստղեր իւր հոգւոյն,
 Յորս սեւեռած էին համայն իւր յոյսեր.
 Զոյգ ծաղիկներ յորոց տեսիլ քընքըղայն
 Ամեն բան սիրէր:

Երբ իւր որդւոյն խօսէր այդ մայր խանդավառ,
 Կարծես կոյս մ'էր խօսեցելոյն խօսակից.

Շառաղնէին առ յոյժ սիրոյն մեղմաբար
 Այտք իւր ժըմտալից:

Երբ իւր աղջիկն, ոյր քաղցր էին նայուածներ,
 Աչացն ուշիմ չը թըւէր զուարթ բաւական,
 Ներա համար խընդի բառեր մայրն ունէր,
 Բառեր որ ժմիտ տան:

Եւ յաճախ իսկ ասացած էր իւր դըստեր.
 «Աղջիկըս, դու սըրտիս գանձն ես թանկագին,
 Եւ կարծեմ մայր մի այսչափ սէր չէ տածեր
 Վասն իւր զաւակին:

«Այո՛, եղբայրդ ալ պատուական է հոգւոյս,
 Եւ գիտես թէ սիրեմ ըզնա որչափ զքեզ.
 Կըրկին վարդեր էք աննըման, դեռաբոյս,
 Գաղցր ինձ զուգապէս:

«Այլ ի վաղուց սիրեցի յոյժ հրեշտակներ
 Որ երեւին երբեմն հոգւոյն հիացած,
 Եւ երբ հայիմ ի քեզ, թուիս ինձ սըրբանուէր
 Հրեշտակ լուսազգեաց:

«Դո՛ւստր իմ, աչերդ հաստատէ մէջ իմերուս,
 Եւ երկնային երանութեամբ ողորիմ.
 Դո՛ւստր իմ, թող ինձ որ պաղնեմ քո ճակատ լոյս,
 Եւ սլանա՛ն միտք իմ»:

Այսպէս սիրած էր. սակայն մահն անողոք
 Իւր գիրք ծոցէն խըլած էր զայնա երկոսին,
 Որպէս երկու ծիւեր քըշտէ մըշակ ոք,
 Ի՛նչ անկնին միասին:

Գնացած էին նոքա ուր թէ երթայ մարդ,
 Այլ եւս չառնէ բնաւ վերադարձ յաւիտեան.
 Գնացած էին այն ճանապարհն անզըւարթ
 Սըգոյ, տըրտմութեան:

Այլ նոցա մայրն հաւատալ չէր կամեցած
 Թէ արդարեւ մեկնած էին իւր որդիք

Եւ թէ մեկնած էին յաւէտ և անդարձ .

Սպասէր հանդարտիկ :

Նէ հաւատար եթէ վաղ կամ անադան
Զոյգ թըռչունք իւր հոգւոյն պիտի դառնային .
Ուստի պշուցեալ յուղին , ներա ըրք ական
Անթարթ հայէին :

Այդ վարդազգեաց գըտնէր ըզնէ անձանձիր ,
Երկայնամիտ , որ ըսպասէր տակաւին ,
Նօթի , ծարաւ , հերքն ըզգլխով ցան և ցիր ,
Անխօս , թալկադին :

Երկայն , երկայն ժամք տըւընջեան անցնէին ,
Եւ նէ յամառ աչօք դիտէր զճանապարհն ,
Որպէս գառնուկն ի սպանդ վարեալ մօր դարձին
Սպասէ վայրապար :

Միայն երբեմն , հէք կին , հառաչ մ'անհամբեր
Ցոյց տար եթէ յապաղէին կարի յոյժ .
Այլ վաղանցուկ սա տըրտմութեան մի ամպ էր .
Սիրտն էր վաղաբոյժ :

Մէն մի անցորդ որ հեռիէն նըշմարուէր ,
Իւր զաւակն էր կամ իւր դուստըր նազելի .
Եւ պատրանօքն իւր սիրտ խոցուէր կարեվէր ,
Այլ կայր անյեղլի :

Թէ սօսափէր հողմընկեցիկ մի տերեւ ,
Կամ դըրացւոյ մի տատանէր վարադոյր ,
Թըւէր նըմա թէ աւանիկ թեւ ի թեւ
Փային եղբայր , քոյր :

.....
Մի քանի օր յետոյ անցանք մեք ընդ այն ,
Փակեալ էր արդ պատուհանն ուր նըստած էր .
Կեանքն աքսորեալ էր և լուռ էր ամենայն .
Մայրն ալ գնացած էր :

ՉԱՅՆՔ Ի ՄԻԱՅՆՈՒԹԵԱՆ

Անցեալ օր էր , որպէս երբեմն , առանձնացած էի , խոլուն ,
Հեռի , հեռի ի քաղաքէն , անտառին մէջ անմարդաձայն ,
Ուր երբեք չը հասնէին շըռուկը կենաց և շարժմունք .
Դադարէին հողմոց շունչը և անդողդոջ էին սաղարթք .
Լըւէր յամառ ճըռուողիւն ճըպուան ի յօստըս բարձրաբերձ .
Ամենայն ինչ , արձանացեալ , ունկընդդէր իմըն գողցես
Համատարած լըռութեան որ վեհաշուք թագաւորէր :
Հազիւ աստի անտի մի սըպըրդոջ նուրբ ճառագայթ
Անկանէր առ ոտըս իմ , գերդ ադամանդ մի կորուսեալ
Զոր յանըզգոյշս ընկենու ոմըն արքայ ծիրանեզգեաց :
Բիբերս յառած ի գըմբէթ նըսեմաստուեր մայրեստանին ,
Անձնատուր երազոց որ աշխարհի չէին բընաւ ,
Կայի և ես արձանանատիպ , և լըսէի իբրու ձայն
Կամ մանաւանդ իբրու հըծծիւն որ մըրմընջէր ականջիս ,
Որպէս յորժամ գալտ խորհուրդ աղերսարկու հըծծէ մի կոյս
Առ բոցաբիր պատանի որ խիզախէ ի պատերազմ :
Եւ ձայնն ասէր . « Երիտասարդ , որ թըւիս յար երազել ,
Ասա ինձ , զի՛լ խընդրեն քո խորհուրդներ հոգեխըռով .
Զով խընդրես և չես կարող քո իսկ անձին տալ համար :
Գիշերախառըն դու զարթնուս և զնա հարցնես դողալով .
Հարցնես բանակն աստեղաց , պաղատախառն հարցափորձես
Հինաւուրց անթիւ գուռներն որ գըր գըլխով սաւառնին ,
Հանգունատիպ ոսկի թըռչոց որ պատրաստին ի սըլանալ :
Եզդղին առնես հարցուած , հարցապընդես դու լըջայի :
Արջոյն մեծի և փոքուն մանրըր առնես դու քըննութիւն :
Ծիր կաթին քեզ թըւի մի արահետ սպիտակասփիւռ
Ծիր կաթին քեզ թըւի մի արահետ սպիտակասփիւռ
Ընդ որ սակաւ յառաջագոյն անցաւ էակըն զոր խընդրես :
Ըզոսս ամենեսին վըրդով հողիդ խուզարկէ ,
Այո , և նոքա բնաւ պատասխանի չը տան քեզ :
Այգուն այգուն յառնես ընդոստ , ի հորիզոնն ականապիշ .
Որ ծով է ծիրանեծովի ուր ընկըղմին քո հայեացք ,
Հարցափորձես անդրէն ըզնա և անձկութեամբ հալիս մաշիս :

Թէ երեկոյն ժամանէ իւր նըւաղկոտ աղմուկներով
 Որ արեգին ճաճանչից հետ ամփոփելով չիջանին .
 Երբ ուռնու ծով կապուտագեղ որպէս մի սիրտ մորմոքեալ,
 Զի քեցեալ հատանին սուրբ ճառագայթք յիւր գիրգ ծոցոյն,
 Եւ յայնժամ որոնես դու զառարկայն քո խորհըրդոց,
 Յարաժամ, ամենուրեք սիրտ քո նորին ի խընդիր
 Ալեծըփեալ երերի զօրէն արծուոյ վանդակարգել,
 Որ գայ և դարձեալ գայ հազար անգամ թեւաբախ
 Ի նոյն տեղի՝ գուն գործել ընդգըրկելոյ ծիր լայնագոյն .
 Այլ ընդէ՞ր աշխատ առնես քո միտքն ու սիրտ վայրապար .
 Եւ ո՞վ երբեք աչօք բացօք կարաց տեսնել Եհովան .
 Է՞ր նըւաղկոտ ականողիքք բարձրացունես ի յերկին,
 Զերդ խոնջեալ ուխտաւոր որ յիւր վախճան ճըկտի հասնել .
 Ո՞չ միթէ առաւիր գուն գործեցին այնքան խորհողք
 Գըրկել զանպարագիծն և երկրաքարչ անկան ի վայր .
 Ո՞չ բազումք մոլորեցան, զի ջանացին տեսնել զՈր էն .
 Ո՞չ Պիւրոն, ո՞չ միթէ Քանդ, ո՞չ Հիւմ յաւէտ ճըգնեցան,
 Եւ հուսի հեռացան ի ճըլմարտէն զոր խընդրէին .
 Ո՞չ ապաքէն Եպիկուրոսըն զառածաւ և Դեմոկրիտ .
 Հոպպէս և Տ'Օլպաք ո՞չ ապաքէն մոլորեցան .
 Զի նիւթոյ մէջ կարծեցին գըտնել զըսկիզբն ամենայնի .
 Նիւթը միայն նոցա խօսէր և նա եւեթ ունէր բարբառ .
 Մըտազբաղ, ակընդէտ նորա ձայնին և էութեան,
 Զը կարացին երբեք լըսել միւս այն աւազ անլուծելի
 Որ խօսի բազմաց իսկ և որ ազդէ մարդկան հոգւոյն,
 Իբր հեռաւոր մի նըւագ որ յաշխարհէ չէ բընաւին . —
 Արդ ընդէ՞ր վարանամիտ երերածուփ տատամսիս .
 Զե՞ս ըզգար զԱնեզրութիւն . ահա նա ինքն է զոր խընդրես .
 Այդ անսահմանն և այդ անհուն միթէ չէ՞ն քեզ բաւական .
 Ի՞նչ այլ ճահագոյն բընակարան ընտրէր Աստուած
 Քան զոր մարդն, յապուշ կըրթեալ, անհունութիւն անուանէ .
 Նորա գիրկ անծայրափակ չը թըւի՞ քեզ փարելի .
 Ի՞նչ կայ հեշտագոյն քան անհունին ապաւինիլ,
 Եւ աւելի քաղցր ի՞նչ կայ քան հաստատել անծայրածիրն .
 Եթէ մարդոյն պատահէր ըզհակառակն երբեք տեսնել,

Եթէ ծայր կամ սահման ինչ տիեզերաց նըլմարէր,
 Ո՞չ անհըրապոյր յայնժամ լինէր աշխարհ և ո՞չ եւս ամայի .
 Դատարկ տիեզերք չը թըւէի՞ն աչաց նորոյ,
 Եւ ո՞չ յայնժամ յուսաբեկիչ էր վայրապար խնդրել զԱստուած .
 Եւ չիջաւ մըրմունջն այն, զոր օրինակ բոյլք աստեղաց
 Անհետանան հետըզհետէ ի ճաճանչել առաւօտու .
 Շիջաւ այն հըծծիւն, զի ըսկըսան տերեւք դողալ,
 Եւ չըրչիւն սաղարթուց խառնէր թեւոց ընդ սօսաւիւն,
 Եւ որորեալ հաւուց երամ ըսկիզբն էառ ի ճըռուողել .
 Կաթք լուսեղէն յաճախեցին և չուրջ զինեւ ոստոստէին,
 Զօրէն աչաց լուսաշող որ կաքաւեն յերեսս երկրի .
 Ի զուր անդրէն ըմբռնել ջանայի զձայնն որ ինձ խօսէր .
 Աղմըկայոյզ կենդանութիւն ամբոխեալ էր ապաքէն
 Եւ գրաւէր զիմ ուշ համայն . Աղբսաւոր, գոչի .
 «Դադարէ՛, չո՛ւնչդ այերաց, վայրիկ մի եւս հանդարտէ՛ .
 Մի՛ ճըչեր, ո՞վ դու ճըպուռ . տերեւք, ո՛հ, մի՛ տատանիք .
 Բոժոժք կենդանի զոր Աստուծոյ ձեռն կախեց
 Զոստոյ իւրաքանչիւր, դեռ մի՛ հընչէք, ո՞վ թըռչունք .
 Կամիմ լըսել տակաւին և յաւիտեան կամիմ լըսել
 Այն դաշըն ձայն մըխիթարիչ որ ըսփոփեց իմ հոգին » .

Ա Ռ Ն Է

Էի տըրտում անհընարի՛ն տըրտմութեամբ .
 Լըռած էին իմ չուրջ համայնք անմըռունչ .
 Վըհատութեան պատած էր զիս մըթին ամպ .
 Մերձ ըզգայի մահուն շունչ .

Յայնժամ դու ինձ երեւեցար, պաշտելի,
 Յեզր անդունդիս ծըլած ծաղիկ հրաշագան .
 Նորոգ կեանքով լըցաւ հոգիս եղկելի .
 Հիւանդ միտք իմ բուժեցան .

Հալահառաչ ի տես քոյին սուրբ շնորհաց ,
Առանձինըն ես խորհեցայ ընդ երկար .
Խորհեցայ այս կենաց վերայ վաղապէս .

Ձերդ տերեւ սիրտ իմ դողար :

Որչափ ամբիժ էր գեղ քոյին և չքքնաղ ,
Որչափ անոյշ էր քո նայուած երկնային ,
Այնչափ խորին էր յոյզ սրբախն իմ նըւաղ ,
Եւ խընդիւ աչք իմ լային :

Օրերս հիւսեալ յուսահատի խորհրդովք
Արչալոյսի ոյներ առնուլ ըսկըսան .
Քո անձն եղեւ ինձ զօրութեան անհոն բովք ,
Ո՛վ դու հրեշտակ աննըման :

Հաւուց մըմունքք առին աւազ հոգեսփոփ ,
Եւ յոյժ մըտացս որ նախագոյն նըւաղէր ,
Վերադառնար ինձ լի ու լի և ամփոփ .
Երկին դարձեալ ծիծաղէր :

Ո՛րպէս վըստահ նայէի այժմ աշխարհի
Որ լուսաւոր թըւէր զըւարթ աչերուս .
Ո՛րպէս ամէն բան երեւէր ինձ բարի ,
Եւ ժըպտէր ինձ երկնի լոյս :

« Տէ՛ր , գոչէի , եթէ երբեք զիս տեսար
Որ սիրեցի զարդարութիւն քո մաքուր ,
Եւ գըթաս ինձ : զըւարթնոց է հաւասար ,
Քո հրեշտակաց է նէ քոյր :

« Նէ համանման է էակաց լուսաժպիտ
Ձոր քընոյ մէջ տեսնեն երբեմն մանկունք .
Անմեղ և սուրբ ներա հոգին լուսափթիթ
Ամբըծութեան ունի կնուք :

« Մատաղ գառին նըման է նէ , աղաւնւոյն
Որ թեւաբաց և գլխիկոր սաւառնի ,
Ոյր շուրթերէն ծորէ միւռուն սըրբագոյն
Օծեւ զճակատ կուսանի :

« Իւղ և մեղր են ներա բառերն հանճարեղ .
Իմաստութեամբ գոգցես ճակատն է օծուած .
Բարի է նէ , և զի կարի է անմեղ ,
Օրհնէ ըզնէ , ո՛վ Աստուած :

« Լալ շուրթերն անոյշ միայն ճաշակեն .
Գոհ երջանիկ լինի իւր սիրտ զերդ թըւչուն
Ձոր աղատեն տըղայք ձըմրան վանդակէն ,
Եւ սըլանայ առ գարուն :

« Ներա ճամբուն վերայ սըփոխն ծաղկըներ .
Ամենուրեք ծիծաղ տեսնէ և ժըպիտ .
Անցնեն գիշերք երազներով սիրանուէր
Եւ անըրջովք լուսափթիթ :

« Իւր բարեկամք և ազգականք զնէ ոիրեն
Այն մեծ սիրով զոր ես սիրեմ զքեզ , Աստուած .
Եւ քաղցրութեամբ համայն սըրտից թող տիրեն
Ներա աչերն ու նայուած » :

Պիտ հաւատա՞ս որչափ զիս գոհ ըզգայի ,
Երբ քո համար առնէի այսպէս մաղթանք ,
Թէ սենեկիս մէջ երթայի և գայի ,
Որպէս ոք ում ժըպտին կեանք :

Այո , հրեշտակ , երանութեան քո մտածում
Երջանկացնէր տըրտում հոյին իմ դըժբախտ .
Եւ աշխարհն ուր կան փուշք այնչափ ապառուժ ,
Թուէր ինձ հեշտոց և դըրախտ :

Շընորհափայլ աղու հայեացքդ եղեն լոյս
Որ ծագեցաւ ի խաւարչուտ մէջ սըրտիս .
Ձայն քո տըւաւ հըզօր մի ցունց եղկելոյս
Որ նընջէի ի լալիս :

ԱՌ ԱՄԵՆԱՊԱՏԻԻ ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

Մեք երգ ունինք . ի ձեզ ընակեալ է խորհուրդ .
 Առաւել ձեզ ունկըն դընէ ժողովուրդ :
 Բազում այն է զի հուր բառեր ունիք , Հայր ,
 Որ հըրգեհէ զանտառ մարդկան մըրդկազայր .
 Եւ երբ խօսիք և բարբառ ձեր հոծ և յորդ
 Սուրբ տաճարին ամրոխէ նսեմ մըթնոլորտ .
 Երբ երկնապիշ ձեր հայեացներ բորբոքին
 Ի խանդ վերին և ի յաւիւն կաթողին ,
 Եւ ծովացեալ առատանայ սուրբ ձեր բան ,
 Ողողելով ըզսիրտ հըլու բազմութեան ,
 Պատգամարեր էք իբրեւ իմն Անմահին ,
 Ոյր ի վերուստ ոգիք ի սիրտ ձեր սահին :
 Վասն այսորիկ պատկառին բնաւք շուրջ ըզձեօք
 Ի արտասուք գան երբեմն հոսիլ ի ձեր գոգ :
 Հառաչանօք յաճախ լի են ձեր ճառեր
 Զոր համարինք թէ երկնի բոց մ'է վառեր :
 Է զի աւաչ ձեր մըրըրիկն է բըռնաշունչ ,
 Յոյր երեսաց փախչին համայնք անմըռունչ .
 Է զի մեղրով են թաթաւուչ ձեր շըրթունք
 Ուստի ծորէ , մըխիթարար ցօղ փափուկ ,
 Իմաստութիւնն այն գերագոյն և ամօք
 Որ գանձեալ է ձեզ խորհըրդովք և ամօք :
 Նա զի և դուք էք մեր նախկին վարդապետ ,
 Մեր նախագիծ շաւղին վըսեմ կարապետ ,
 Եւ , հիացեալ , հայէինք ձեր քայլերուն ,
 Երբ ըսկըսաւ երգել մեր ձայն երերուն :
 Ի ձէնջ ուսաք դիտել ըզկեանս և զաշխարհ .
 Դուք ցուցիք մեզ լինիլ խոկուն և խոնարհ .
 Զեր են բընաւ վերասլացմունք մեր սըրտին ,
 Ուր առաջին ձեր շունչեր դեռ խըլըրտին :
 Զեր են այս յոյգք որ մեր սըրտին մէջ սուրան ,
 Որպէս սուրայ ամրոխիչ հողմն ամարան :

Եւ թէպէտ քաջ իսկ մեզ խորհիլ ուսուցիք
 Եւ դրոշմեցան ի մեզ ձեր բանք գեղեցիկ .
 Մեր նայեացներ յառիլ տըւիք աստեղաց ,
 Եւ կակղիչ շաղն երկնից ի սիրտ մեր տեղաց .
 Թէպէտ ուսանք ձեր արտասուքն արտասուել
 Եւ քան զաշխարհ զերկին սիրել առաւել .
 Ուսանք ներել , զի ասացիք թէ Աստուած
 Տըկարութեամբ իւր արարածն է օժտած .
 Քան ըզցասում չարին առաջ գըթութիւն
 Թէպէտ ըզգալ ուսուցիք մեր սըրտերուն .
 Եւ թէպէտ չարքն գուն գործենք վըտարել ,
 Որ արդարին ջանայ ըզդէմն խաթարել ,
 Եւ բարւոյն սէր և տըկարին գութ ցոլայ
 Մեր երգոց մէջ ուր կարեվէր սիրտ մեր լայ .
 Այլ դեռ կարի սակաւ այս ազգ ընթեռնու ,
 Եւ ձեզ մարթ է խօսիլ նըմա լու ի լու ,
 Խօսիլ նըմա ուր ամեն բան թուի վըսեմ ,
 Սըրբավայրին հանդարտութեան մէջ նըսեմ ,
 Ուր մեր հոգին , հանգուչն , հարեալ զգողանի ,
 Զը գիտեմ ինչ մի նըրբութեամբ եղանի ,
 Մինչեւ հասկնալ զյաւիտենից էութիւն
 Ոյր մեզ վերայ բացուած տեսնենք ակն արթուն :
 Այո , սակաւ մեզ ժողովուրդն ունկընդրէ .
 Անտարբեր են նըմա ձայնք որ գան յերկրէ .
 Յերկինս յառեալ կայ նորա ուշ մըտադիր .
 Լայն մի մատեան գըտնէ յաստեղս ցան և ցիր ,
 Զոր ձեր հայեացք մեկնեն նըմա լուսավառ ,
 Եւ ըսիտիանք գըտնեն հոգիքըն թըռուառ :

ԱՆԿԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Առ Ռ. Յ. Պէրպէրեան

Զի տըկար են մարդիկ համայն , վըճռով թեթեւ ,
 Զօրէն հողմոց որ յողդողդ են և փոխեն թեւ ,
 Թոյլ տանք նոցա որ կուրօրէն յարգանք դնեն
 Յաջողութեան առաջ որ է վէս ւ'անօրէն :
 Զը գըժգըմի՞նք ընդդէմ չարին և սըտութեան .
 Զասե՞նք թէ վատն է նողկալի , ցած և դաժան :
 Զըջմարտ փառքն առնե՞նք սուտին հետ հաւասար .
 Կատիլանայ ներե՞նք բաղձալ լինիլ Կեսար :
 Եւ խոնարհի՞նք ըսպաս հարկնել խըրոխտութեան ,
 Որ ի ձեռին կալեալ ոսկի մի գաւազան ,
 Ունայնութեան պերճ գահոյից վերայ բազմի ,
 Ուր հասնել նա յաջողած է առանց ուղմի :
 Զառնե՞նք այնպէս զի ապիրատն առնու ի միտ
 Թէ Յօրնաղեան շանթի հանգոյն է մեր ժըպիտ :
 Թողո՞ւնք միթէ յաղթանակել ունայն սըրտից
 Խառնուլ ըզկերպ հաւատարիմ հոգւոց ամբիծ :
 Ի՞նչ , չը փըշրե՞նք եղջիւրն հըպարտ զոր ածէ չարն
 Ում պակասի ամեն սուրբ խոհ , ամեն հանձար :
 Նոցա ոյց դաւ արժանիք են միայն և նենգ ,
 Քանզի մեծ է մեր արհամարհ , ցանգ հանդուրժե՞նք :
 Թո՞յլ տանք նոցա որ մըտովի իւրեանց ասեն .
 « Ահա մարդիկ որ վախճանին դեռ ըսպապե՞ն ,
 Մինչ յաջողիմ ես և առնում յարգ և պաշտօն ,
 Եւ իմ համար են ամեն չուք , փառք , խինդ և տօն » :

* *

Ոչ , Պէրպէրեան . դու ուսուցիր ինձ մանաւանդ
 Յասմամբ լընուլ չարին առաջ . քոյինաւանդ
 Բիւր կայծակամբ տըկար լեզուիս զինուի բարբառ ,
 Որ մայրամուտ արիւնոյն պէս է չիջեւափառ :
 Թերեւս , առ մեզ , դու ցոյց տըւիր ինձ զառաջինն

Աննենք լինել համագոյից պէս յօրինչին ,
 Սուրբ զայրութիւ փայլատակել , երբ տեսնէի
 Ըզյաղթանակ ճըկուն վատին ւ'անիրաւի :
 Ըզքեզ տեսայ առ մեզ ցասնուլ սըտութեանց դէմ
 Եւ խարդախին ընդդէմ գոռալ փայլակնադէմ ,
 Բուռն հարկանել ըզդիմակաց որ ըսքողեն
 Ամեն կիրքեր որ երկընչին արիւնոյն չողեն .
 Եւ լըսեցի քո ձայնն , այլուր ա՛յնչափ ամոք ,
 Որ յեղակարծ առնուր չեչտեր հըրաբորբոք :
 Այո , ի զուր սիրոյ ընձիւզ ծըլէր ի մեզ .
 Ի զուր սիրտ մեր , թըռչուն գողտրիկ և անձկակէզ ,
 Լուսոյ , բարւոյն ըզհետ բախէ սիրատարի թեւ
 Եւ ճըջմարտին ըզհետ պընդի ցանգ հե ի հեւ .
 Ուրեմըն պարտ է մեզ կուռել ընդդէմ կեղծին
 Որ խափանել ճըգնի զարդարն և զլուսածին :
 Քանզի անփոյթ է չարն վաղուեան և անգիտակ ,
 Եւ միմիայն այսօր է նմա դիք բացարձակ .
 Զի անիրաւն ընդ սէր կենաց ևս կըցորդէ
 Զսէր Սատանին ժանտախորհուրդ ում հաղորդ է .
 Զի ատելի է նըմա յոյժ ճըջմարտութիւն ,
 Պարտ է , ո՛ր զգօն դու Պէրպէրեան , մընալ արթուն
 Անկեղծութեան դըրանց առաջ սըրբափայրին ,
 Նենգաւորին դէմ պաշտպանել որոն եւ այրին .
 Պարտ է լընուլ իսկ մերթ ընդ մերթ մեծ դառնութեամբ
 Եւ անիծել զդիւաշունչ կրից մըթաբեր ամպ ,
 Որ ցըրտութեամբ ուժացունէ մեր սիրտ ջըրմին ,
 Ուր անուշուք սակայն բուռնել միայն ախորժին :
 Այո , անէծք պարտին թըռչիլ մեր կուրծերէն ,
 Ուր սակայն ա՛յնչափ քաղցրութեան զգացմունք տիրեն ,

* *

Եւ երբ խորհիմ այն վարդերանդ քաղցրիկ օրեր ,
 Ուր գողտր անուրջ մեր ապաւած միտքըն որորէր ,
 Երբ անծանօթ դեռ ևս մեզ չարն էր բովանդակ
 Եւ համօրէն լեզւոյն էինք մեք անձաշակ .
 Երբ ես յիշեմ , ո՛ր Պէրպէրեան , այն արշալոյս

Կենաց, յորում մեզ նըշուէր հաւատ եւ յոյս,
 Յորում ամեն նենգութենէ հոգին անահ
 Ամենայնի համար ունի հայեաց վըստահ,
 Եւ չի դառնար բնաւ սարտուցեալ այն խորշանօք
 Ձոր միշտ ազդէ յոռութեանց տես դիւաբորբօք,
 Երբ ըզմըտաւ ածեմ թէ են որ հըրեշտակ
 Թըւէին մեզ որ արդ հըրէշ թըւին համակ.
 Ողբամ յայնժամ այն գեղաբաստ ժամանակներ,
 Երբ հանէինք զողջոյն մեր սիրտ բարւոյն ի նուէր,
 Եւ ասեմ ինձ թէ յայնժամ յոյժ գոհ էինք մեք,
 Քանզի անկեղծ էր ամեն ինչ, անսուտ, աննենգ,
 Զի արդարին հաւատայինք և ճըմարտն
 Երեւէր մեզ զերդ ծիծաղ ծով սուրբ և վըճիտ,
 Յորում ցոլալ նըշմարէինք աստղեր անթիւ
 Որ յոգիս մեր հեղեղէին սէր, յոյս և տիւ:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԱՆՅԵԼՈՅՆ

Եւ շընչէր հողմ ամարան. տատանէին ծառք համախումբ.
 Հեւ ի հեւ հեծէր հընչիւն հողմածածան սաղարթուց:
 Երրորդ մասըն հատանէր արեգ շաւղին իւր լուսափաղի.
 Լուռ էին մարդիկ համբուն, զի հեծութեանց դընէին ունկն
 Աղաղակող բընութեան զոր ամբոխէր շունչ մ'երկնային:
 Եւ յայնժամ յիս զարթնութիւն անցեալ տարեաց յիշատակք.
 Մատաղ իմ մանկութիւն, երբ մայրենի աղու աւաչ
 Որորէր առաւօտուն ապշած աչացըս նինջ թեթեւ,
 Այն քուն թեթեւանինջ որ էր մըթին, այլ լուսաւէտ,
 Յորում աշխարհ ծիրանի երեւէր ինձ, երկին՝ բեհեզ:
 Եւ ապա պատանութեան այն քաղցր օրեր հեշտալի,
 Երբ ընկերաց հասակակից այնչափ դողտր էր տուրեառ.
 Օրեր ուսման և մըրցանաց ի մարդ մըտաց դեռաբողբոջ,
 Ուր եւ դոյզն ինչ խառնէին տարտամ դէմքեր երբեմնակի

Անորոշ և վաղանց հանգոյց հոգւոյ զոր չը գիտենք
 Եւ որ հազիւ թուլակի պարաւանդեն զսիրտ պարմանոյ:
 Եւ ապա յոյգը ծանրագոյն երիտասարդ խոկուն հոգւոյ,
 Երբ պնդագոյն և սերտ կապանք կաշկանդէին սիրտըն դողդոջ
 Երբ ցայգ եւ տիւ գրաւեալ էին անվանելի խորհրդով,
 Յորժամ զոյգ մ'ականողիք ուսուցին մեզ մըտածել,
 Եւ թըխագոյն կամ խարտեաշ գլխոյ մի գհեռ գնայինք ընդքարշ
 Աստանդական թափառող փոյթ ի խընդիր մի ականարկի,
 Կամ գլխոյն մէջ ունելով մի պարեգօտ հոլանսածեւ
 Կամ օձատ մի նամիրտ արկեալ զմարմնովըն փափկամէջ,
 Անուշաբոյր երբ մըթնոլորտ երեկոյին սըփոէր ըզմօք
 Եւ խունկըք ըզգըլթի՜ ծեր երկրէս դուրս բըխէին.
 Երբ ծիծաղ ծաղկատեսիլ ծաւալանար յերեսս երկնից,
 Եւ լըսէինք ի հեռուստ տարտամ աւաչ աղու երգոյ
 Ձոր պուրակաց մէջ երգէին լոյս աղջիկունք գեղեցկահեր.
 Վայրկեան պաշտելի լըսին յուզմանց եւ աղօթից,
 Յորում լինի ամենագէտ սիրտ մեր և ունկըն այնչափ նուրբ,
 Մինչեւ լըսել մեզ ըզձայն ամենեցուն որ յաշխարհի,
 Յիր եւ ցան ընդ հիւսիս և ընդ հարաւ, անդ ուր բանայ
 Ակն արփաւէտ եւ ուր լընէ յիւր գերեզման իշխան լուսոյ.
 Վայրկեան կակղիչ արտասուաց, վայրկեան ուր յոյս մեր մեռանի
 Եւ ուր այնչափ քաղցր է այդ մահ, որպէս յորժամ յափրացեալն
 Երթայ զանխուլ խնդրել անդունդ և անդ գտնել զիւր վախճան.
 Վայրկեան ուր ամեն ոք զոգցես եղնի մի հըրեշտակ
 Անճառին առ ի լինել վեհ ականարկին արժանագոյն,
 Ուր ներենք ամենեցուն, ուր գաղտ արտօսըր խնդութեան
 Տամկացունէ զականողիս, երբ մըտածենք թէ ենք եղբարք
 Որ ընդ երեկս միասին պիտի նընջենք նոյն մօր մ'ի ծոց,
 Անփոյթ, անայլայլ, ի քուն յաւերժ ոյր չիք երազ... —
 Զայսոսիկ, եւ անդէն այն էականեր զոր, բաց ի մէնջ,
 Մոռացան ամենեքին, քանզի թողին զարեւ, զաշխարհ,
 Տրտմաբեկ իւրեանց գըլուխ զօղել չիւմին հողոյն ներքեւ,
 Յետ վայրկեան մի ժրպտելոյ առ աստեղաց բոյլս մըշտափայլ
 Յետ խուն ինչ երեւելոյ որպէս ծաղիկ ընդ երկնաւ,
 Յետ խուն ինչ երեւելոյ որպէս ծաղիկ ընդ հանուրս.

Էականեր զոր ի դուր կոչենք անուամբք քընքըշագոյն
 Զոր մեր լեզու կողողագին կարէ գըտնել ի կուրծքս մեր,
 Եւ մընան անարձագանգ համայն ճիշեր մեր հոգւոյն . . . :

 Եւ շընչէր հողմ ամարան, տատանէին ծառք համախումբ,
 Գիրկ ընդ խառն շաղապատեալ սոյլ եւ սըղոխ և սօսաւիւն,
 Արփենւոյն համապարփակ սուրբ ճառագայթք ի տերեւս
 Եւ ի թեւ թիթեռան, ի մըկանունս հեզակարկաջ .
 Ամպը թեթեւ լուսազանգ մեղմընթացիկք ի սուրբ այերս,
 Զի Մայր բնութիւն որորէր զիւր մոռացկոտ որդին, զաշխարհ :

Առ մի կոյս յոյժ դեռաճաս, որ կ'աւեր ինձ լրջօրէն
 Բէ լսած էր մի լուջ մարդէ քէ վեց ամիսէն
 աշխարհ այիտի կործանի :

Այսպէս ուրեմն, ուշիմ աղջիկ աչագեղ,
 Ոյր նայուածքներ այնչափ խոր են և շքեղ,
 Պիտի ջնջուի երկրագունդը, ամեն բան .
 Յական քըթիթ մարդիկ ի մահ պիտ' երթան :
 Կործան անկնին պիտի լեռներ բարձրաբերձ,
 Եւ անդունդներ բերանաբաց լայնահերձ
 Պիտի կլնեն բուրգ, կոթող, սիւն, շէն, քաղաք :
 Հրաբուխներու դժոխսաշունչ սեռա հագագ,
 Օձանըման բոցերու մէջ ամպածրար,
 Պիտի զգայուի լափել զերկին և զաշխարհ :
 Աւազանէն դուրս պիտ' ոստնու Ովկէան,
 Ասիա պիտի հեղձուցանէ Եւրոպան,
 Ամերիկա պիտի անկնի հիմն յարեւ
 Եւ զԱփրիկէ պիտի ճմլէ զերդ տերեւ,
 Եւ աննըման մի վայնասուն մեծագոռ
 Սարսեցունէ պիտի աստղերը բոլոր :
 Ամեն կողմէ պիտի վազէ ի դուրս մահ .
 Եւ բարեկամք, ոյց սիրտ լընու հըզօր ահ,

Զը կարենան պիտի գտնել ժամանակ
 Հրաժեշտ միմեանց տալ, ահափետ աստեղց տակ :
 Գետեր պիտի շղթայուն անդ ուր և են,
 Եւ մըրրկածուփ նոցա ալեաց առաջն,
 Սահանք, խոխոմք անհընարին երկնապող
 Պիտի վանեն ըզմահամերձս դող ի դող .
 Եւ այր և կին, և խօսեցեալք, մըտերիմք,
 Որպէս անհաշտ քինախնդիր ոխերիմք,
 Յապուշ հարեալ, պիտի մոռնան, շանթահար,
 Ոսոխն իւր ոխ և զիւր գորով՝ սիրահար,
 Եւ անպատում մի ակնարկով ողջունեն
 Պիտի ըզմահ ում չ'ունէին ակն արդէն :

* *

Եւ դու յայնժամ, խորհրդաւոր դու աղջիկ,
 Ի՞նչ պիտ' առնես, այդչափ մատաղ, գեղեցիկ :
 Պիտի ասնձ թէ անգութ չէ այդ վախճան,
 Մինչ ամենքն ալ միահամուռ վերջանան .
 Կամ պիտ' ողբաւ ծաղիկ կենացդ արեւը
 Որ նոր ծագեց ամբիծ ճակտիդ վերեւը :
 Ապագային խորհուրդք ո՞չ թէ պիտի գան
 Թեւածել շուրջ ըզքո գլխով, զարմազան :
 Դեռահաս ես . նորահասակ օրիորդ
 Զը փափագիս պիտի լինիլ սիրայորդ
 Նրբավայել բարձր հասակով գեղանի,
 Նըման նոճույ որ հողմերէն տատանի :
 Անոյշ աչերդ, ոյց մէջ արդէն սէր անհուն
 Ծաճանջաւուխտ բոցեր ունի հոգեսուն,
 Ի՞նչ երկիւղով պիտի տեսնեն այն անդունդ .
 Յոր մարդկութիւն պիտի անկնի գունդագունդ :
 Աւաղ, որպէս տարտամ ահով մ'ի՛նձ նայիս
 Եւ քո շեշտով յեղաշրջես իմ հոգիս :
 Թեթեւ ժըպիտ մ'աչերուդ մէջ փայլիլի,
 Այլ նորա մէջ տեսնեմ արտօսը եղկիլի :
 Լըջութեամբ խառն ոչ գիտեմ ի՞նչ ոգեսպառ
 Կնճռոտէ քո ամբիծ ճակատ լուսավառ :

Արդարեւ ոչ թէ հաւատաս բընաւին
 Այս ամենուն , զոր չըմբռնես տակաւին .
 Այլ ես կարծեմ թէ դու հարցնես ինձ խորհուրդ
 Թէ զի՛արդ պարտ է կեանքէ մեկնիլ անյադուրդ ,
 Դեռ չը տեսած սիրոյ գարնան արեգակն ,
 Չը ճաշակած սուրբ յուզմանց գողտըր բաժակն ,
 Դեռ չը սփռած իւր շուրջն անոյշ մթնոլորտ
 Որով երկնի հեշտից առնէք զմեզ հաղորդ :

* *

Իսկ ես , որ չեմ կարող տալ քեզ պատասխան ,
 Որ ապաքէն անձկաւ մընամ իմ մահուան ,
 Որ չեմ կարող խաբել զիս , որ հաւատամ
 Թէ աշխարհ մեծ ովկէան մ'է դառնահամ ,
 Անեզր , անծայր , ուր ամենայն արարած
 Երեքածուի տանջի մինջեւ կատարած ,
 Թէ լաւագոյն էր թէ չէր իսկ երբեք կեանք .
 Իսկ ես , յորժամ վախճան գտնեն ամենայնք ,
 Միայն մի ցաւ , մի վիշտ պիտի ունենամ . —
 Ըզբեզ մեծցած տեսնել չպիտի կարենամ :

ԱՌ ՈՐՍ ՈՉ ԵՒՍ ԵՆ

Վայ ձեզ , մեռեալք . մարեցաւ արեւուն լոյս ձեր համար ,
 Փակեցիք դուք ձեր աչեր եթերին դէմ լուսավառ .
 Երգերու դէմ և այգուն հոգեպարար մեղեդեաց
 Ձեր ականջները խըցիք : Վայ ձեզ . թեթեւ երկնասլաց
 Սիրոյ թեւեր չորացան , կործան անկաք ի յերկիր :
 Բազումք ի ձէնջ ունէին պայծառ ճակատ յուսալիր ,
 Եւ ապաժամ գրկեցին սեւ սեւ հոգերն անհամբոյր .
 Բազումք վարսեր ունէին գեղեցկահեր մշկարոյր ,
 Աչկունք ազուր , գեղայօն և հայեացներ երկնային ,
 Հուրւոյ հասակ նրբաւարտ , և այլք լեզու ունէին
 Մեղրածորան , իմաստուն և ըսիփիւն վշտերու ,

Բառեր որ իբր ի յերկնից իջնէին ցօղ կենսատու .
 Ոմանք՝ ժըպիտ ազդական որ հոգւոց մէջ սփռէր յոյս ,
 Ձերդ մըթութեանց մէջ խորին յանկարծածազ արշալոյս :
 Վայ ձեզ . թերեւս յաշխարհի տակաւին դեր մ'ունէիք ,
 Դեր մի հըզօր , օգտանուէր , և վաղ եղաք դասալիք :
 Թերեւս պայծառ , հոյաշէն պիտ' եղնէիք օրինակ ,
 Ձոր դժուարաւ իսկ ջնջէր ամենաշինջ ժամանակ ,
 Կամ սատակիչք գըթառատ անիրաւին և չարին ,
 Որոց յաղթել դիւաշունչ հոգւոց լինէր դժուարին .
 Թերեւս արի , անյողգողդ արդարութեան շահատակք ,
 Ոյց չը պիտի մոռացուէր բընաւ վըսեմ յիշատակ :
 Եւ անկաք դուք բազում այն է զի մահուամբ վաղահաս ,
 Բազում այն է զի վարդեր որ դեռ կոկոն են տըհաս ,
 Մինչեւ փթթած ձեր հանձար ոյր նշմարել էր դիւրին
 Շառաւիղներ գերանշոյլ , զերդ խուն բոցեր որ մարին :
 Այո՛ , անկաք և բընաւ մեզ չը տըւիք պատասխան ,
 Երբ ձեզ այնքան հարցումներ դողդոջ շուրթեր մեր հարցան .
 Իբրեւ թէ մեզ դէմ ցաւած լինէր տրտում ձեր հոգին ,
 Կամ թէ ի վեր երբ ելած՝ էին փարէր կաթողին ,
 Այլ եւս լինէր անհընար ի վայր հայիլ այսր առ մեզ
 Եւ ճախրողին դըժընդակ լինէր սողուն մարդկան տես :

* *

Այլ երանի՛ ձեզ , մեռեալք , այո : երիցս երանի .
 Ձի վերասլաց դէպ յանհունն գնացիք թեւով հողանի .
 Ձի գրկեցիք զոր անճառ և անծանօթն է մարդկան ,
 Ձոր իմանալ վայրասպար պիտի ձգնին յաւիտեան :
 Երանի՛ ձեզ . զի զերծաք կենաց տըխուր տեսլենէն
 Եւ մշտնջեայ , անիծեալ այս վատ կռուոյն զոր զինեն
 Կըրից , փառաց մուրթիւն , շահ , խորխտութիւն անպատկառ ,
 Եւ խառն և հեռ , չարութիւն և ետութիւն ապիկար :
 Ձի ո՛չ միթէ թօթափել է մահ մի լուծ դըժընդակ .
 Ո՛չ ապաքէն անհամար լուսաւորաց այդ բանակ ,
 Ձոր առաւիր քննեցին և զոր հարցնենք վայրասպար ,
 Անխոնջ անհուն ուղեւորք ոյց վերջ չունի առապար ,
 Որ անսահման մի կատակ գողցես խաղան մեր գլխոյն ,

Թափառայած թռչուններ այդ չը գիտես ո՛ւր է բոյն ,
 Ո՞չ ապաքէն այդ աստղեր , թէպէտ ասեն մեզ ոչինչ ,
 Հաւանութեան մի ակնարկ առնեն թէ այդ կամար ջինջ ,
 Թէ այդ անհուն , թէ այդ վիհ ամենեւին չէ թափուր
 Յայն Աստուծոյ զոր մոռնալ պիտի ջանանք մեք ի զուր .
 Թէ բարձրագոյն և ազատ կենաց մի մասն է այս կեանք ,
 Թէ Յաւիտեանն ում այնչափ վեհ փափաղով մեք անձկանք ,
 Չէ չէ այլ ինչ բայց միակ և իրական էութիւն
 Ոյր մի անուրջն է աշխարհ , անուրջ սուղ , այլ գերագոյն . . . :
 Երանի՛ ձեզ , զի սլացաք և մերձեցաք խորհուրդին
 Եւ փարեցաք ըզնովաւ , առիք համբոյրն այն անգին .
 Եւ մոռացաք այն վիշտեր և դառնութիւն սրտաբեկ
 Զոր կոյր կարիք , տըգէտ կիրք և տկարութիւն ողորմ , հէք
 Կուտակեցին ի ճակատ աւաղելի մարդկութեան ,
 Եւ խըցիք ձեր լըսելիք դէմ կանչերուն որ թընդան ,
 Դէմ աղեկէզ ողբերուն զոր համախումբ հեծեծեն
 Տաղնասլեց խումբ եղուկ , որ իւրեանց կուրծը ծեծեն ,
 Փետեն ըզներս ոռնալով , բառնան քրքիլ յիմարի ,
 Մինչդեռ հանգուստ , փառամոլ սիրտեր , ոյց հուրը մարի՛ ,
 Տղմաթաթաւ և զազիր , խաբեն , կապտեն , կողոպտեն ,
 Յոյց տան ատամ շողղակեր , վագրեր ոյց աչն է գեհն .
 Ապուշ , անմիտ խումբ անարգ որ ծիծաղին մեր վերայ ,
 Երբ աղտեղի և խաւար նոցա սրտին եմք վըկայ .
 Որոց դժմիտ բրտութիւն ցածնու այնչափ առաւել
 Որչափ փոքր են նոցա միտք , որչափ սուտն է անարգել .
 Որ մի ժըպիտ քասքնելի ունին երբ բուռն հարկանես
 Նոցա հերացն , երբ տղմին մատչին 'համբոյր աղբալէզ .
 Որ կարծեն թէ չենք տեսներ իւրեանց հոգւոյն սեւութիւն ,
 Որ չը գիտեն թէ արւոյն և բարւոյն աչն է արթուն :
 Երանի՛ ձեզ , զի այժմիկ , ճաշակելով անսահման
 Եւ սրբացեալ մէջ բովին զոր անուանեն գերեզման ,
 Դըթոյ արտօսըր հեղուք վերայ չարին և բարւոյն ,
 Եւ մեր մոլար քայլերը ողբաք հեծմամբ գերագոյն -
 Զի ողորմած ակնարկով դիտէք այս դառն ովկէան ,
 Ուր նըշաւակ եղած է գոռ մըրըրկաց սաստկութեան
 Աշխարհ , զերդ նաւ ալետանջ որ հողմակոծ տատանի
 Եւ ուստի դուք դուրս ելաք . ահ , մեռեալք , ձեզ երանի՛ :

Մ Ա Ղ Թ Ա Ն Ք

ԸՌ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԴՊՐՈՑԱՆԵՐ ՏԻԿՆԱՆՑ

Անձրեւոտ էին օդք , և երթային , անդըդուելի :
 Սուրար հողմ զովաշունչ , ուռնոյր կոհակըն փըրփրացան .
 Տարմատարմ հաւք ծովային , կըռիչ բարձեալ դժգոհութեան ,
 Սըլանային ապաւինել յերդիս սպիտակ ապարանից :
 Մըթագնած էր ճակատ երկնից և արտասուէր արեգակն :
 Երկու կիներ էին նոքա , երկու կիներ ոյց դէմք զըւարթ
 Ճառագայթէր առ բերկրութեան , մինչ ամեն բան էր տրտմա-
 [զգեաց :

Զի գոհութեամբ լընոյր զնոսա մի օր անցեալ արդիւնաշատ ,
 Մի օր անցեալ անձնըւէր ջանիւք և սուրբ աշխատութեամբ ,
 Որ քար մի ևս յաւելուին ի սըրբանուէր այն շինուած
 Ուր ջամբ հոգւոյ և մըտաց առնուն մատաղ հայուհեաց խումբ :
 Եւ երթային այդ կիներ փոթորկին մէջ , կըրկին ճաճանջ ,
 Երթային ճակատ ի վեր , մեծ , շնորհալի , անդըդուելի ,
 Զը զգալով գոգցես խոնաւն եւ ցուրտ տարափն անախորժ
 Որ սորամուտ զամենեսին բանտարկէին յետոյ դըրանց .
 Երջանիկ , քանզի գնային , հանգունատիպ մայր թըռչնոց ,
 Դեռահասակ սանուհեաց ջամբել ըզհացըն հոգեւոր .
 Բարեբաստիկ , զի երթային փայփայել ձիով գըլուխներ
 Եւ ասել ցընոսա . «Անփոյթ եղէք , ո՛ սանուհիք .
 Զեր համար են մեր քըրտունք , ըզձեզ հոգան , եւ ձեր հոգին
 Մի երկընչիք որ թողուն անարդ , անգարդ եւ անմըշակ » :
 Եւ ահա յայս խորհուրդ ժըպիտ վըսեմ փայլէր ի դէմս
 Այդ երկու վեհ կիներուն որ առ ոչինչ համարէին
 Հովն ու բուք , եւ անձրեւն յորդահոսան մըրըրկածուփ ,
 Որ յիրեար խառնէին զերկին , զերկիր , զծով և զցամաք :
 Ի գորով եւ ի խանդ յուզեցաւ սիրտ իմ ամբոխեալ
 Ի տեսին յայն նըւիրական այդ ազգանուէր հայուհեաց ,

Որ երթային մըռայլին մէջ, զերդ հոգեզմայլ մի անուրջ,
 Եւ ասեմ: «Հայէ, ո՛վ Տէր, քեզ նըմանին այդ էակը.
 Դու, խնամող ամենայնի, տես դոցա խնամքն եւ գորով,
 Եւ զայդ ցօղ տեղատարափ փոխէ շքեղ ի մարդարիտս,
 Որ իջնեն եւ պըսակեն այդ ճակատներ լուսափայլ:
 Օրհնէ զդոսա եւ զայլս համայն որ դոցա յար են եւ նըման.
 Դոքա սփոփիչ են երեւոյթք մեր աղետից մէջ, ո՛վ Տէր,
 Եւ լուսածղի են աստղունք որ մեր վըհին մէջ նըշողեն:
 Դոքա վըսեմ են հայուհիք որ կանգնին, պանծ օրինակը.
 Բազմացո ըզթիւ դոցա եւ թող համայնք դոցա նմանին.
 Եւ արա զի յաւէրժ կեցցեն Տիկնայք դպրոցասէրք:

ԵՐԿՈՒ ՏՈՒՆԵՐ

Մօտ էր երկնից, մօտ էր ծովուն կապուտին.
 Դաշնակութեամբք լի էր երկիր եւ երկին.
 Մանկտին, առուակ, թռչունք եւ հով եւ ալեակ
 Յօրինէին մի սրտայոյզ համանուադ:
 Եօթ տարեկան: Այ յիշատակք անցելոյն,
 Ո՛վ մայրենի խըրատներ, ո՛վ սիրոյ բոյն.
 Ո՛վ երթեւեկք ի դպրոց, մերձ յայն շինուած
 Ուր քաղցր ծայնք օրհնէին վաղ քաջ զԱստուած.
 Եւ երեկոյն կամ կիւրակէ շրջէինք
 Ընդ դաշտավայրն լայնարձակ, եւ լերինք
 Եւ բըլուրներ եւ հեռաւոր գիւղօրէք
 Թըւէին մեզ զերդ անգիշեր մի ցերեկ:
 Եւ անտառակն այն ի գագաթ բլրակին,
 Ուր հինաւուրց մի ծերունի գուարթագին
 Զուր անցորդին տար ի սափոր պաղպաղուն,
 Մինչդեռ մեր հայր, պատկառանք պատարուն,
 Հարցնէր ըզնա զժամանակաց վաղեմի,
 Եւ նա խօսէր հին հին բաներ զմայելի:
 Ա՛հ, այն աւօտք եւ առաւօտըն կենաց,
 Անուրջք խաղաղ եւ խորհուրդներ սիրապաց.

Մըտերմական խաղեր ի տանըն բակի,
 Շուրթն որ, յոգնած, ահա ջըրոյ պապակի.
 Այն ցողացմունք, այն շըլացմունք երբ նորոգ
 Փըթթած հոգին յառի ի ցօղ լուսոռոգ,
 Յառի տերեւս, յառի ի ծով կապուտակ
 Եւ ի բընաւս տեսնէ մէն մի հըրեշտակ:
 Ա՛հ, երեկոյքն այն ուր ծածկենք մեր գըլուխ,
 Զերդ հաւք ի բոյն, ծնողաց ի ծոց սիրաբուխ:
 Միայն երջանիկ տիք մարդկայնոց, մանկութիւն,
 Անքոյթ, անահ եւ ապահով եւ ժպտուն.
 Անպարագիծն այն տեսչութիւն Անմահին,
 Ոյր սուրբ շընորհք ի տըկարաց սիրտ սահին:
 Երկնի, ծովու կապուտին մօտ այն Հիսար,
 Ինձ անձկալի մեր սիրելեաց հաւասար,
 Ընկերք սիրոյ որ արդ քնացին ցրուեցան,
 Զի, որպէս միշտ, շընչեց մեզ հողմ մահացան.
 Հիսար, մատղաշ աւուրց խմոց վառարան,
 Առաւօտի երազներու գըրգարան.
 Ա՛հ, վարդերանդ քըքմաղգեցիկն այն դըրախտ,
 Ուր սահեցան սուղ տարիներ բարեբախտ,
 Սուղ տարիներ, բայց որ այժմիկ ինձ թըւին
 Յաւիտենից տեւողութիւն բընաւին:

* *

Եւ միւս այն տուն, այն մի խորհուրդ է անբաւ:
 Ե՞րբ գընացին այնչափ սիրտեր կենադրաւ.
 Ե՞րբ գընացին աստղերուն հետ խառնեցան.
 Ո՞րպէս անցան այնչափ թռչունք ցիր եւ ցան,
 Բայց ե՞րբ շիջան այնչափ ծայներ սիրելի,
 Ե՞րբ՝ այնքանի ականողիք լուսով լի:
 Բայց այն հասակք գեղուղէշ ե՞րբ ցնդեցան.
 Գիշեր եղան այն առաւօտք քըքմացան.
 Աղէ՛տք, այս ի՛նչ ահեղ անդունդ ես բացած
 Մէջ կենդանեաց եւ մեռելոց, ո՛վ Աստուած:
 Մի ակընթարթ, եւ վըճարի ամեն բան,
 Սէր, գորով, յոյս, զօդք եւ աղերսք միութեան:

Եւ բարեկամք որ անանջատ էին ցանգ,
 Եւ ոյց, հեռի՝ միմեանց, տըխուր էր այս կեանք,
 Սիրակցորդ սիրելիք կան անջատեալ,
 Օտարացեալ, ի ստուերս մահու շուրջ պատեալ:
 Դեռ երէկ էր, եւ խօսէին մեզ մեղմիւ.
 Մըխիթարիչ էին այն բանք եւ ազնիւ:
 Հովանաւոր պուրակք, շրջիւնք անտառին,
 Ուր սիրահար թռչունք երթան դադարին.
 Պատուհանին ճենողկուզիկըն քընքուշ,
 Յօղաթուրմ վարդն որ ողջունէ զաշալուշ.
 Սոյլ եւ սըռիչ և հաւուց և ջրհորին,
 Ուստ՝ յաւազանն լուսացնցող կաթք ծորին.
 Վայրագաւթի մընչիւնք նըւաղ, սօսափմունք
 Թեւոց ի մթան, գիշերային խարխափմունք.
 Ճրագունք որ գնան մի սենեկէ յայլ սենեակ.
 Բոց նռնենին, որպէս խոնարհ տանձենեակ.
 Ճիշք մանկական աղու, տարտամ, օդային,
 Ոյց մայրենի օրօրի ձայնք խառնըին.
 Այս ամենայն մոռացունէ զգերեզման
 Ուր մեր հոգւոյն հատորք գնացին թաքցեցան.
 Եւ մեզ թըւի թէ, առ ժամ մի տարակայ,
 Պիտի դառնան երբ երեկոյն մերձենայ:

Կ Ե Ա Ն Ք

Ինձ ամեն բան բարի թըւէր և իրաւ,
 Նըշոյլներով և ակնախտիղ ծիրանեաւ
 Երբ շուրջ պատած էր իմ երկին անապակ.
 Վըստահութեամբ հայէի ես շուրջ զինեւ,
 Զի հրեշտակներ կային գլխոյն իմ վերեւ
 Հեզ և ժպտուն, լուսապսակ:
 Նըւիրական բան մը խօսէր իմ հոգւոյն
 Քան զոր ոչ ինչ էր երջանիկ, հեշտագոյն,
 Քան զոր ոչ ինչ ժպտէր աստեղց մեղմալոյս:

Մանուկ տըգէտ, տըգիտութիւն երկնային,
 Զըւարթ էի եւ զինեւ շուրջ դառնային
 Զեռն ի ձեռն սէր եւ յոյս:

Զարիք չըկար գըրեթէ բնաւ յաշխարհի,
 Այնչափ ամենքն էին ազնիւ եւ բարի,
 Աստղէն սլըսեալ մինչեւ թռչնիկն որ երգէր.
 Համբոյր յըղէր ծաղիկն արփւոյն ուր գորով,
 Ճաճանչ դարձած, գըգուէր զծաղիկըն սիրով,
 Եւ լընուին իմ աչքեր:

Եւ լըսէի հեռուստ սիրոյ բիւր աւաջ.
 Հո՞ղմը շընչէր, բընութեան էր այն հառաջ
 Զոր Անմահին վառէր անձուկ անըսալու.
 Ծո՞վ չառաչէր, պատմէր զտարփանս իւր երկնի,
 Ոյր հեղ կապոյտ խանդիւ ի ծոց իւր խառնի,
 Եւ համբոյրըս տան յերեար:

Նըման էի մարգարէի մի մատաղ,
 Զոյր ներշնչեն երկինք զհոգի կարի վաղ
 Եւ ոյր համար գաղտ խորհուրդներ մերկանան.
 Տամուկ էր անձն իմ ցնծութեան սուրբ շաղով
 Եւ մըթնողորտ իմ կուտակէր իբր ըզծով
 Հրեշտակներով աննըման:

Կաթիլ ցօղոյ մարգարտատիպ ուր շողար
 Մի մոլորեալ ճաճանչ արփւոյն վառ ի վառ,
 Անձրեւաթաց հողմատատան մի տերեւ,
 Ամպ վարդածղի, թափառայած լուսածայր,
 Որ գոգցես իմըն յոչ կամաց հեռանայր
 Ի մեր երկնից, արփաթեւ:

Երերածուփ ալեակն ուստի արձակուէր
 Հըծծիւն նըւաղ, գերդ մի մըրմունջ սիրանուէր,
 Արտասութուրմ ջըրհորին ճիշն եւ կական,
 Խոնարհ հիւղակն ուր դառնային երեկոյն
 Յամրաքայլ կովք յոյց բոժոժին զօղանջիւն
 Խառնէր բառաչ բացական:

Այս ամենայն ունէր լեզու մ'իմ համար.
Այս ամենուն մէջ կային ձայնք անհամար,
Որ պատմէին անլուր բաներ իմ հոգւոյն.
Նըման մարդոյ զոր խրախճանաց պատէ ամպ,
Որ պարարի երգովք, գինեաւ, հեշտութեամբ,
էի խընդիւ պատարուն:

Նըմին նըման եւ ես էի արեցած.
Լոյս եւ փունջեր խըռնէին յիս սիրարծարծ
Եւ, խեղայեղ, գոչէի. «Կեանքն է բարի»:
Բայց երբ խաւար դըժնետեսիլ երեւցաւ,
Զերդ ուրուական ոյր զարդերն են հոգ եւ ցաւ
Որ տան արցունք աշխարհի:

Քերովբէներ երբ տեղի տուին Սատանին
Ոյր դաժան թեք դըլխոյս վերեւ տատանին,
Զօրէն թեւոց գիշերասէր չըլջըկան.
Երբ տեսայ ցուրտ քիրտըն մահու ուր թանար
Զարին ճակատն եւ արդարոյն հաւասար,
Եւ թէ լուռ էր գերեզման:

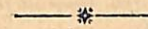
Երբ ունկըն դրի հողմահալած ձայներուն
Որ, ողբագին, թըռնէին դ'օդս երերուն
Եւ պատմէին նորօրինակ մորմոքներ.
Երբ տեսայ ժանտըն երջանիկ յաշխարհի,
Որ զարտասուս հիքին արդար եւ բարի
Նախատելով ծիծաղէր:

Բամովին երբ անցան աշացս առաջի
Խումբք եղկեւեաց ոյց սուգն ի մէջ ստէպ թաքչի,
Որ երթային բոկոտըն մէջ փուշերու.
Երբ անմեղին տեսայ տանջանքն ու զգուանք,
Զոյր ձաղկելով ըսբօսնոյր ժանտն անառակ
Պատին ու ժմիտ սիրարկու:

Ահ, յայնժամ սիրտ իմ ապըստամբ դառնացաւ,
Զի չէր կարող այն ըմբռնել ա'յսչափ ցաւ,

Երբ այսչափ մեծ, վըսեմ էին տիեզերք.
Եւ մոռանալ փափաղեցայ զամեն շնորհ
Զոր լընուին այնչափ աղէտք նորանոր,
Բեհեզին տակ թագաւն վէրք:

Զարմացած էր հոգիս ի տես անհունին
Որ հանդուրժէր այդ դառնութեանց անհնարին.
Յաւէտ բարի կամէի ես, չար՝ նըւաղ,
Եւ, ալընդէտ յանհամար գունդս երկնային,
Դժգոհ էի և չըթուէր իմ ասէին.
«Աւաղ, այս կեանքն է երազ»:

Հ Ր Ա Ժ Ե Շ Տ

Որ մանկութեան տիոցս եղար խանձարուր,
Բոսփոր, ողջոյն, ահա երթամ ես այլուր.
Ահա թողումքս սուրբ երկին և քո ծով.
Ափունք, սարեր և բըլուրներ մի առ մի
Շիջնին անկնին ի հորիզոնդ անձկայի,
Եւ ես նայիմ ի քեզ նըւաղ նայուածով:

Ողջոյն, մահիկք երկնահամբոյր, լուսավառ,
Ալեակք ազնիւ, ամպեր թեթեւ, հողմավար.
Շունչ երկնասփիւռ լոյս Բոսփորի, ձեզ ողջոյն.
Քանիցս ի վեր առ ձեօք անցան իմ ոգիք
Զերդ օգապար արծիւ. քանիցս, երջանիկ,
Ցընդեցան, ահ, և խառնեցան ընդ բնութիւն:

Եւ քերելով անցայ գողտրիկ առ ափամբ,
Հովիտն ի վայր, բըլուրն ի վեր լուսազանգ,
Եւ հայեցայ ընդ ձեզ գիւթեալ, կախարդեալ.
Եւ ի տեսիլ ձեր հրապուրից, ի տեսիլ
Կոհակածեծ շիրմաց, դրախտից ծաղկածիլ,
Զը գիտացի թէ պարտ էր լալ կամ խընդալ:

Մընա՛ք բարեաւ , խորհրդաւոր պուրակներ ,
Ուր իւր քընքուշ , անդորըր բոյն դըրաւ սէր
Եւ ուր անուրջք թեւածեն չուրջ մեր հոգւոյն ,
Երբ , մեկուսի յաշխարհային հոսանաց ,
Երթանք թաղել ի խոտս դաւար , գեղամած
Մեր երազներ և մեր խոհեր գոյնըզգոյն :

Բարեա՛ւ մընաք , հըսկայաբերձ աշտարակք ,
Որ երբ սլանաք յանկարծ ի վեր , յիշատակք
Մեծ մեծ աւուրց յախուռն անցնեն ընդ սիրտ մեր .
Դուք ո՛վ Տիտանք մեծավայել , օղային ,
Ընդ որ մարդիկ անթարթ աչօք թէ նային ,
Խեղամողար , գտնեն ի ձեզ անդունդներ :

Բարեա՛ւ մընաք , զանգակատո՛ւնք բարձրաբերձ ,
Ուր անդր ի վեր համբառնան ձայնք օղահերձ ,
Եւ գիշերի երբեմն հնչեն զանգակներ .
Եւ աղօթից ընդ այնս խառնի թէ աւաչ ,
Գողգեսա բարձանց մէջ ձայներ կան և հառաչ ,
Զոր տան մարդիկ զարթեցունել հրեշտակներ :

Արծաթափայլ խաղաղ ալեա՛կք Ոսկեղջեր ,
Ոյց մօտ մատաղ իմ մանկութիւն բողբոջէր ,
Ամենայնի չեւ իմ համար եղեալ զրաւ .
Ճիղմ հասակիս խաղի վայրե՛ր սիրական ,
Վաղազարթոյց թըռչնոց վըսե՛մ շարական ,
Ե՛րգ , ճի՛չ , ծիծա՛ղ և արծաղա՛նգ , մնաք բարեաւ :

Զի՛նջ աւաչներ աղու ձայնից զոր հոգիս
Աստ անդ լըսէր . հո՛ւր խանդ որ դեռ բորբոքիս
Կուրծիս ներքեւ , երբ ես յիշեմ այն երգեր
Զոր դեռահաս կոյսերու պարք երգէին ,
Երբ գիշերաց հանդարտաքայլ թագուհին
Աստանօր սէր , յոյս և նըշոյլ սերմանէր :

Վըճիւտ աղբերք լոյծ վըտակաց կենսաբուխ ,
Ուր ոչխարաց շհետ մարդ կախէ իւր գըլընիս

Հարկնել ծարաւն և տապ ամրան արփաւէտ .
Ո՛վ մարգարօտք դալարազուարճ ուր գարուն
Սըրսկէ ծաղիկ , որպէս արեգ չողչողուն
Ցողեր սըրսկէ ծովուն յալիս վէտ ի վէտ :

Մընա՛ք բարեաւ , կըրկին ափո՛ւնք Բոսփորի .
Ի ձեր չըքնաղ տեսիլ հոգիս տոչորի ,
Ո՛վ դուք գեղոյ , խընդի , սիրոյ օթեվանք .
Բիւր պուրակներ գողարիկ ըզձեօք առկախին
Մինչեւ եզերքն ուր գան ալեակք և բախին ,
Եւ հեւ ի հեւ դաւարիք տան արծաղանգ :

Ո՛վ պալատներ սպիտակափառ որ աստ անդ
Գեղայօրէն պըճնէք ափունք , դարաւանդ ,
Զոր Սուլթանաց կանգնեց հըգօր մեծութիւն .
Անտա՛ռք կայմից , մինարէից , որ կանգնիք
Զերդ ճակատեալ և անյողդողդ տիգակիրք ,
Կոթո՛ղք , արծա՛նք , ո՛ յիշատակք , ձեզ ողջոյն :

Ողջո՛յն , ահա մեկնիմ ի ձէնջ սըրտաբեկ ,
Եւ տարազնաց մի ուղեւոր խոկուն , հէք ,
Ծովուն՛դ ալիս դիմեմ յաշխարհ բացական :
Այլ զի՛նդ երկար անձն իմ ընդ ձեզ հայեցաւ
Եւ զի , երբ զիս չուրջ պատէին խինդ կամ ցաւ ,
Յիս մուտ գըտան ձեր տեսիլներ զանազան .

Զի ես յաճախ , երբ ամեն ինչ մըրափէր ,
Խոր աստղերուն ձեր կարդալով հըրաւէր ,
Ճակատագրին առաջ , խոկուն , կանգնեցայ ,
Եւ ողբերու անհուն հեղեղք անկնէին
Գըլխուս վերայ , երբ բիւր գունդեր երկնային
Ձեզ հոսէին անդորր և չողք արծաթեայ .

Զի չափեցի սարսափահար աչերով
Կենաց բարձունքն և անդունդներ , խութ և ծով ,
Եւ այգն յաճախ ձեր մէջ գըտաւ զիս արթուն .
Զի հրդեհեց պատուհաններն առաւօտ ,

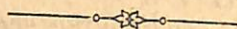
Կամ զմրուխտ, լալ, ոսկի, յակինթ խառնաչփոթ
 Լիարուսըն տեղաց առատ բընութիւն.

Ձի խոր և խուլ դարձայ յաճախ հառաչանք,
 Յոքնադիմի պատկերներով երբ այս կեանք
 Ձեր ծոցին մէջ խոնջեալ մըտացս երեւցան.
 Ձի պալատին հետ խուզեցի և զվողոց,
 Ուր քանինե՛ր գիշերն հանգչին խեղճ որբոց
 Շուներուն հետ խառն ի խուսըն ցիր և ցան.

Ձի լուսափաղբի վարագուրաց ի ստորեւ,
 Յոյց վերայ սէրն ու խինդ պարէր հեւ ի հեւ,
 Տեսայ տարտամ, ըստուերանման մի էակ
 Որ ի մըթան խառնէր ճոխին աւելած,
 Եւ աղբեւաց մէջ կըրկըտէր, ո՛վ Աստուած,
 Սովատանջիկ ըստամոքսին իւր-ճարակ.

Թէպէտ հեռի ի քէն, ըզքեւ, ո՛վ Պօլիս,
 Պիտի յածի յար անհանգիստ իմ հոգիս,
 Անձնակարօտ և տաղտկալի այցելու.
 Պիտի տեսնեմ ըզքեզ յաճախ. երեկոյն
 Ձիս վայրայած գըտնէ վերայ լեռներուն,
 Այգուն լըսեմ քո թըռչնեկացն ալելու:

Թող արբենայ քեւ իմ հոգին որպէս միշտ,
 Թէ՛ տրտմութիւն լինին պատճառք, թէ՛ և վիշտ,
 Շատ է ապրիմ ի քեզ, որրա՛ն իմ կենաց.
 Ի տար ափանց, զերդ հոյլք հաւուց գունդագունդ,
 Առ քեզ, ամա՛ռ, թող իմ ոգիք սըրտաթուռդ
 Թըռնին, հասնեն, հանգչին ի քեզ թեւարաց:

ԱՌ ԱՂՔԱՏԱՍԵՐ ՈՄՆ

Յաճախ տեսայ զքեզ ձեռն տալ աղքատին.
 Բի՛ւր երանի քեզ, ո՛վ աղջիկ. մի անգին
 Եւ մեծ գանձ է ողորմութիւն ում խեղճեր
 Եւ այրիներ այնչափ կարօտ են մնացեր:
 Պայծառ մի ջահ է գըթութիւն քո համար,
 Եւ ցոլացնէ քեզ անդունդներ անհամար.
 Դու այն խորոց եզրը կանգնած, վշտագին,
 Նիհար ձեռքեր տեսնես որ անդ կարկառին,
 Եւ յորդարուխ արտասուաց հետ անդր ի վայր
 Հոսես ճակտիդ ագամանդներ վառ ի վառ:
 Օրհնեալ լինիս. ըզքեզ օրհնէ այն Աստուած
 Որ միջտոին տըւաւ թեւեր ոյց շինուած
 Կազմեն զմրուխտ, յակինթ, ոսկի, կարկեհան,
 Ոյր մեծարուեստ սուրբ մատներէն ըստանան
 Տերեւն իւր ներկ, մարդն իւր հոգի, ցօղն իւր փայլ,
 Այգն իւր բեհեզ, վիթն իւր աչեր գեղազմայլ:
 Դու չես խնդրեր, չը գիտես զայն. այլ գիտցիր
 Որ սրտարուխ ողորմութիւն երկնածիր
 Լայն լայն բանայ դուռներ հուր ջերմ աղօթից,
 Եւ երբ լումայն անկնի, ձեռաց քոց ամբիծ,
 Որբն և այրին սիրտերն ի վեր համբառնան
 Եւ մաղթեն որ մշտափըթիթ մի գարնան
 Նըմանին կեանք քոյին, լըցուն վարդերով:
 Երանի՛ քեզ. քան առ աղքատս սէր, գորով
 Չըկայ ոչինչ սիրեւագոյն մեր համար,
 Եւ աշխարհին գրաւես աչեր սիրավառ.
 Եւ ամենքն ալ, անգութներն իսկ, օրիորդ,
 Այդ աննըկուն համակրութեան են հաղորդ:
 Չը գիտեմ ի՛նչ մեծ և տըխուր միանգամայն
 Յինքեան կըրէ վեհ կերպարան գըթութեան.
 Նամէտ աչեր նմանին աղօտ աստղերու,

Բայց ոչ մի աչ նոցա չափ է սիրարկու :
 Ողորմած ոք իւր շուրջն ունի մթնոլորտ
 Որ սրբանուէր խունկը հոտի , օրիորդ :
 Առատագութ անձերու ձեռքն ունի
 Սպիտակութիւն ամբըծութեամբ գեղանի :
 Վեհավայր մ'է բընակութիւն գթասիրին ,
 Ուր հանապազ մտնելն է հեշտ և դիւրին :
 Ահա ընդէր ժըպիտ ի դէմս գար առ քեզ
 Մի հէք պառաւ , զըւարթ , թէպէտ վշտակէզ :
 Վստահ էր նէ քո գըթութեան , զի ժպտէր ,
 Երանի՛ քեզ . ծերերուն ես եղել տէր :
 Քեւ տառապանք նըւազ աղքատը խոցեն .
 Եւ դիտեցի , երբ դու անցնես փողոցէն ,
 Հէք մանկիկներ որ , պատկառոտ , քեզ նային
 Իրրեւ աղուոր մի հրեշտակի երկնային :

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԱՌ ԵՂԻՆ ՅԵՄԻՐՃԻՂԱՇՆԱՆ

Յիշեմ թէ երբ առաւօտ էր իմ կենաց ,
 Երբ հազիւ թէ տաս գարուններ սիրազգեաց
 Պատմած էին ինձ ըզընորհս Արարչին ,
 Օր մ'ընթերցայ մի գիրք որ յոյժ ընդ երկար
 Ետ ինձ խորհիւ , և ըզգաց սիրտ իմ տըկար
 Հոգեխառն յոյզքն առաջին :

Ո՛րն էր մատեանն այն կամ ո՞վ էր հեղինակն ,
 Ի զուր այսօր խուզեմ գնորին յիշատակ .
 Այդ ամենայն մոռացուած է , բիւր աւաղ :
 Յիշեմ միայն ախտ հոգեւոր , հուսկ ողջոյն ,
 Թռչունք որ , հէք , կորուսած են իւրեանց բոյն ,
 Մահուամբ բեկեալ սիրտք մատաղ :

Յիշեմ միայն թէ խանդակաթ պատանի
 Ձիւր հոգւոյն կէս մինչեւ չիրիմը տանի ,
 Մահ ի հոգւոյ , այլ առ ծունըր ողբալով .
 Յիշեմ լըքումն և աւերումն աղեխարշ ,
 Արշալուսոյ կեանք մի վարեալ անդր ի քարշ
 Դէպ յանցատակ մահուն ծով :

Եւ ցաւէ ինձ զի մոռացայ զայն անուն
 Որ վառեց յիս այն վեհ հրդեհըն անհուն ,
 Ձոր անուանեն սէր գեղեցկին , ճշմարտին .
 Եւ մորմոքիմ զի չը կարեմ յեղյեղել
 Ձայն մեծ անուն և յարգանք զետեղել
 Ի սուրբ տեղոյ իմ սրտին :

Ապա ուրեմն որոշած եմ յայնմ հետէ
 Գտնել զանուանս այն մեծ հոգեաց , մարգարէ ,
 Խորհող , պուէտ , իմաստասէր կամ գիտուն ,
 Ամենեցուն որ , չնչելով ընդ երկնաւ ,
 Ներշնչեցին ի մեր հոգիս սէր անբաւ
 Եւ զտեղականն տըւին տուն :

Որոշած եմ հանապազօր ժամըս ինչ ,
 Իրրեւ յաղթիս , կալ անդ մըտօք սուրբ և ջինջ
 Եւ միմնջել այդ անուններ սրբազան ,
 Այդ անուններ որ պատմեն մեզ զայն Անուն
 Որ ընդգրկէ և պարուրէ զբընութիւն
 Իւր ծոցին մէջ անսահման :

Եւ գոհ ըզգամ զանձն իմ գինէն , ի՞մա եղիա ,
 Եւ թըւի ինձ թէ օրհնութեան ցօղ տեղայ
 Ըզընտոյնը սրտիւ իմով անձկայրեաց ,
 Եւ թէ ժպտին ինձ ի հեռուստ այդ էակը ,
 Որպէս ժպտին լուսավարսամ հըրեշտակը
 Իւրեանց ծանօթ հեզ հոգեաց :

Եւ է՞ր ի քէն ծածկեմ , եղիա , զի և դու
 Մին յայնցանէ ես որ եղան լուսատու
 Զմայլած հոգւոյս որ ուշ դընէ բընաւից .

Ընդէ՞ր չասեմ թէ յաճախ դու ես պատճառ
Որ համակուիմ խորհուրդներով, վեհ, անճառ,
Ոյց իշխան սուրբն է թախիծ:

Երբեմն ի ձայն քո զմայլարար զարթնելով,
Ննջող լիմ սիրտ ի քոյդ տրուիէ ի գորով.
Ունիս բառեր որ տան 'դ երկար յերազել.
Վերջալուսոյ երանգն ունի մէն մի բառ
Եւ զխարշափիւն գօս տերեւոյ աշնահար,
Որք կամին «Սէ՛ր, սէ՛ր» ասել:

Ընդէ՞ր արդեօք մեծ տրտմութիւնն ես, Եղիա.
Ո՛վ պիտ' ասէր, երբ էինք մեք դեռ տըղայ,
Թէ լինէիր պիտի այսչափ տխրազգեաց:
Մայիսի ցօղն ուրեմն արտօսր է եղեր,
Որով ճակատ քո նորաբոյս ողորդէր,
Երբ ողջունէր զայդ կենաց:

Վարդէ՞ն ուսար թերեւս կանուխ արտասուել.
Բայց վարդից չաղն յոյս և լոյս տայ առաւել.
Թերեւս պուլպո՞ւն յոգւոց հանել ուսոյց քեզ.
Բայց պուրակաց այն երգեցիկ սիրարծարծ
Ունի երբեմն իրաւ շեշտեր տխրազգած,
Բայց ոչ քեզ չափ վշտակէզ:

Այլ, թախծագին թէ ոչ, քաղցր ես իմ համար.
Դեւ իմանամ լաւագոյն եւս զայս աշխարհ,
Եւ նըւազ չար թըլի ինձ չարն ի քո ձայն:
Հովիտն ողբոց արտասուած թոր եւս թըլի,
Այլ նաեւ կան անդ էակներ պաշտելի.
Ի՞նչ փոյթ ինձ այլն ամենայն:

ԶԱՐԹՆՈՒՄՆ ԿՈՒՍԻՆ

Բարձրացաւ արեւ յոսկեղէն ի կառս.
Շաղեր երկրի վրայ անկնին լուսավարս:
Զարթնուն ամենքն ի կեանս և ի լոյս.
Անոյշ իւր քընէն ըսթափի և կոյս:
Հերք գեղավարսամ:
Թափթըփին ցիր ցան.
Գանգուրք լուսածամ
Զուսովք կախեալ կան:

Աչացը երբեք չուղղես քո աչեր,
Շանթահար լինին թերեւս քո բերեր.
Նոր լոյսն է վառեր նոցա հուր ճըրագ:
Նոր բացուած ծաղիկ՝ նայուածքն անուշակ,
Լոյս է իւր ճակատ
Ամբիծ և փայլուն
Որպէս լիճ հանդարտ.
Այլ մի նայիր դուն:

Բացուած պատուհանք թողուն զեփեռիկ
Ծաղկանց մէջ սահիլ ընդ թաղարս գողտրիկ,
Եւ հուսկ գալ ի խաղ մըտնել ընդ ոլորս
Կուսին մազերուն, իւր ծըփանաց որս:
Դեռ չուրթք կարմրալար
Փակուած են, ժըլատ,
Զի մի՛ միտքդ մոլար
Տեսնեն զադամանդ:

Երկնից գըրկերէն հոս յափշտակուած
Արդեօք հրեշտակ մ'է որ վայր է իջած,
Կամ թէ լոյսերու մէջէն տարագիր
Հոգեակ մ'է անկեալ ի վայր ի յերկիր:
Ազնիւ են հայեացք
Ի լոյս և ի գեղ,
Եւ երկնասըլացք
Փախչին սիրահեղ:

Աղաւանկերպ գլուխն երբ նէ խոնարհէ ,
 Կարծես չուշան մ'է զոր հողմ փայփայէ :
 Ահա արթընցաւ բընութեան հրճուանք .
 Ահ , սէրն ըսկաւ իւր հեշտ ըզմայլանք :
 Ո՞ տայր մեր աչաց ,
 Յար քեզ հայէին ,
 Ընկերդ հրեշտակաց ,
 Հրաշից գործք էին :

ԱՐՑՈՍՐ ԵՒ ՍՓՈՓԱՆՔ

Երկին , ծիծաղ չունին բընաւ ի շըրթունս .
 Նոցա համար աղօտացաւ արփւոյն լոյս .
 Գլուխ ի խոնարհ գնան ըզկենաց ճանապարհ ,
 Անոք և չըւառ :

Յաւիտենից մուրացիկներն են , աւա՛ղ ,
 Եւ նայեացներ ունին խորին և նըւաղ .
 Փուշերու մէջ դաժան կոխեն արիւնոտ
 Այդ քայլեր կըթոտ :

Մըթին երեսն եւեթ տեսան աշխարհի ,
 Եւ որպէս բուն միայն գիշերըն ունի ,
 Եւ տրտմութիւն բացաւ իւր գիրկն անհամբոյր
 Աղքատին տըխուր :

Եւ սակայն Տէր չը մոռացաւ բընաւին
 Իւր արարածն , և են մարդեր որ ցաւին
 Անվերջ ողբոց և հեծութեանց մատնըւած
 Եղուկ էակաց :

Ողորմութիւն տըւաւ իբրեւ սպեղանի
 Հիքին վիրաց , և թեւերով հոլանի ,
 Սպիտակագեղ թռանի պայծառ երկնից տակ
 Գըթութեան հրեշտակ :

Մըրըկէն յետոյ ժպտուն եթերն է գթութիւն
 Եւ Աստուծոյ անճառ ական է յար արթուն
 Եղկեւեաց վրայ որք , թէպէտ և կարեվէր ,
 Հային մերթ ի վեր :

Թշուառութիւն մեծ հիւանդն է մահճին մէջ ,
 Ուր ցաւք դժնեայ տանջեն ըզնա անընդմէջ ,
 Եւ Գութ քայլէ յուշիկ քայլով նըմա մօտ ,
 Ըղգոյշ , պատկառոտ :

Եւ մինչ անցնեն ամենեքին շառաջմամբ
 Մըռայլ կենաց ընդ փոթորիկս և ընդ ամպ ,
 Անդընդոց եզըր թեւաբաց և կանգուն ,
 Խորհի գըթութիւն :

ԽԱԻԱՐ ԳԻՇԵՐՈՅ

Յերեկոյին անդ ժամու ,
 Շողք արեգին կենսատու
 Թողին զաշխարհ , և գիշեր
 Մառախլապատ անդ տիրէր ,
 Հողմ սաստկաշունչ յովկէան՝
 Շըրջէր խառնէր զայնր խորան .
 Եւ սէգ նոճիք բազմատիք ,
 Այերց տարեր հայրենիք ,
 Զերդ ուխտաւորք ի յաղօթ ,
 Խոնարհէին վեհերոտ :
 Հինաւորց մեծ աշտարակք ,
 Արեան ամաց յիշատակք ,
 Ի մըթութեան գիշերոյ ,
 Անջատէին զամպ յամպոյ :
 Եւ ահագին հողմոց շունչ ,
 Մուտ գըտեալ ծեր ընդ դըրունս ,
 Շառաչաճայն որորէր
 Զաւիւն մամուոց հողմասէր .

Իբրեւ ըզմայր խանդակաթ ,
 Որ զորդեկին նուրբ ճակատ
 Գըգուէ և մեղմ ի նըւագ
 Երգէ զորորն սիրայանգ :
 Սեաւ սեաւ հաւք մեծ բարձրաթռիչ ,
 Յազագնագոռ ի սըռիչ
 Ի ծերպս քարանց չինեալ բոյնս
 Լընուն յաղմուկ խռովայոյզ :
 Այսպէս տարերց , բընութեան
 Ոգիք համբուն միանան
 Ի գիշերի անդ առնել
 Յուզմունս ահեղ , անընտել
 Եւ մարդ , ի նինջ իւր անքոյթ ,
 Զթեւոց բախիւն շուտափոյթ ,
 Զհողմոց հեծիւն լըսէ ոչ
 Եւ կայ յերկրի ամայւոջ :

Ա Ղ Օ Թ Ք

Սըրբավայրին մէջ միայնակ , ուր տիրէ խոր լըռութիւն ,
 Կոյս մի կանգնած է գեղանի , վառեալ ի խանդ գերագոյն :
 Ոչ մի աղմուկ աշխարհաճայն և ոչ շարժմունք մարդեկեղէն
 Այդ լըռութիւնը խռովեն :

Միայն , յորժամ գլուխ ի խոնարհ՝ դնէ կոյսըն ծունր ի գետին ,
 Մեղմ ճայն , ծառոց զերդ սօսաւիւն , լըսուի ներա ըզգեստին :
 Եւ մերթ ընդ մերթ , երբ խոնարհի , իբրեւ զըսպեալ հառաչանք ,
 Թըռնին չըթանց իւր մաղթանք :

Ներա դէմքը ջերմ եռանդով վառի ի յոյս և ի սէր ,
 Կամ խորանին առաջ կախուած կանթեղէն տայ փայլակներ ,
 Եւ մերթ անուշ մի ամօթով բոսորագեղ շառագնի ,
 Թերեւս առ սէ՞ր իւր սըրտի :

Սէ՛ր մ'ունի այդ կոյսըն , գիտեմ այժմիկ թէ՛ նէ սէր մ'ունի ,
 Տեսէ՛ք , է՞ր արդ , երկիւղալից , ծընգացը վրայ խոնարհի :
 Ընդէ՞ր ճակատըն այս անգամ , յեց այդ յարկին ի վերայ ,
 Ո՛հ , ընդ երկար յոյժ մընայ :

Վերջապէս նէ վեր կանգնեցաւ . բայց ի՞նչ են այդ արցունքներ
 Որ իւր աչաց մէջէն նըւաղ այտից վերայ են հոսեր :
 Ընդէ՞ր ուժգին հեծեծանաց դարձան անմոռնչ իւր աղօթք
 Եւ դողան այժմ իւր ոտք :

Ընդէ՞ր ողորմւ՛ւ՝ ողորաւոր , աչերն ի վեր սեւեռած ,
 Աղերսարկու , ներում խընդրէ կամ գըթութիւն , անձկայրեաց :
 Հսյրն ի վտանդի կայ , կամ թէ մայր . ոչ այդ աղջիկ գեղանի
 Անտարակոյս սէր մ'ունի :

ՄԱՅՐԱԿԱՆ ՍԷՐ

Այսպէս մայես կողկողագին , մայր ոչխար ,
 Անհամբեր :

Այսպէս յածիւ շուրջ ձագուկիդ , քո աշխարհ ,
 Տարուբեր :

Աչերդ յառած ի գիրկըս իմ , անձկանօք
 Պապաչես :

Միայն վայրկեան մի բաժանման տայ քեզ հոգ
 Սրտակէզ :

Մոռնաս արեւ , մոռնաս դալար , մոռնաս լայն
 Մարգարօտ :

Քո աչերէն ըսքողէ զայո ամենայն
 Քո կարօտ :

Այս գողտրիկ բան որ ի բազուկս իմ հանգչի
 Մեղմարար :

Անշուշտ ունի քեզ համար մեծ , սըխրալի
 Մի բարբառ ,

Անտարակոյս նորա վերայ դու տեսնես
Մի էակ,
Որ մաքնիս մ'է ու ճրգէ յինքն ուժգնապէս
Սիրտդ համակ:
Զըւարթագեղ մարգագետին, դեղ դալար,
Թոյր և բոյր,
Խուժք ընկերաց բընաւ չունին քո համար
Հըրապոյր:
Կաթողին սէր առ քո գառնուկ տոչորէ
Ըզքո լանջ,
Եւ կոկորդէդ հոսէ անձուկ և ծորէ
Տրտմաւաչ:
Այլ է՞ր յուզի այդպէս, ո՛վ հէք, ընդունայն
Քո հոգեակ
Ի՞նչ վընաս կայ թէ ես պահեմ մի վայրկեան
Քո զաւակ:
Երերածուփ է՞ր տատանիս զի մի պահ
Զունիս զայն:
Զե՞ս ճանաչեր միւս բաժանումըն այն, վա՛հ,
Յաւիտեան:
Զե՞ս գիտեր թէ յաշտարհի աստ ուր չընչեն
Կենդանիք,
Մի յարատեւ միութեան համար եղած չեն
Ընտանիք:
Զե՞ս գիտեր դու թէ հայր, թէ մայր, թէ եղբայր,
Մըտերիմք,
Պիտի թողուն մի օր զիրեար և զայս վայր
Ուր կապրիմք:
Ճակատագիր է այս բնաւից: Զեր սիրոյն
Առարկայք,
Խեղճ մահացուք, առօրեայ են. երեկոյն
Պիտի լայք:
Արդ մի՛ այդպէս տարապարտուց, մի՛ ողբար
Դառնադէտ:
Մոռցիր անձուկդ որ տանջէ զքեզ, ո՛վ ոչխար
Սիրաւէտ,

Քո գըգուանաց թող ինձ լինել մասնակից
Եւ հաղորդ:
Եւ թող բաժնեմ քո խնամքն ու սէր և զամբիծ
Քո կարօտ:
Այսպէս մեծնայ և զարգանայ քո գառնուկ
Սիրատուն,
Ընդ մէջ քոյին և իմ խնամոց անտաղտուկ
Օրն ի բուն:
Մինչ զօրանայ նորա մարմին անկորով
Եւ փափկիկ,
Եւ ընդ ընկերս կայտոէ ընդ մարգս խայտալով,
Երջանիկ:

ԵՐԳ ԱՌԱՌՕՏԵԱՆ

ԾՈՎԱՍՏՂ

Ահա զուարթացաւ հորիզոն նըսեմ.
Ժամ է թօթափել ըզքուն. ժամ վըսեմ:
Թըռչունք ըսկըսան օրհներգ ցնծութեան.
Սիրոյ ձայներով լի է ամեն բան:
Փայլէ, ո՛վ աստղ առաւօտու,
Եւ մեր սըրտին լեր լուսատու:
Ծովափն է հանդարտ, ծիծաղի ալեակ.
Երազող թուփին մէջ սուլէ սարեակ:
Եզերքն են սփռեր բուրմունք խնկաւէտ.
Մանրիկ ալիքներ ժպտին վէտ ի վէտ:
Փայլէ, ո՛վ աստղ առաւօտու,
Եւ մեր քայլից լեր լուսատու:

Եւ գորտերուն ի նուրբ կարկաջս և յալելուս թառող հաւուց,
 Որ ըզգըլուիս ծածկեն գոգցես առ ի չտեսնել ըզմահ լուսոյ,
 Եւ յաղմուկն յայն աշխարհամբոս որ երթալով շիջանի,
 Որպէս շառաչ հարաւոյ ոյր շիջանի տակաւ դու շունչ,
 Ձը խառնըւի՞ և քո սըրտին մի մըրմունջն ալ գաղտնածածուկ,
 Ձոր շոյելով ցածուցանես, որպէս մայր մի զմանուկն որ լայ՝
 Եւ այս կենաց համայն փառքեր և մեծութիւն բովանդակ,
 Եւ նըկըրտմունք և մրցմունք վասն առօրեայ այս գոյութեան,
 Եւ իշխանաց սերճանք խըրոխտ, քաղաքական աշխարհավարք,
 Կաճառք, և ժողովք, պատերազմունք, օրէնք, վըճիւք,
 Այս ամենայն միթէ յայնժամ չը թըւի՞ քեզ այնչափ փոքր
 Որ, յակամայս, մի ժըպիտ արգահատող շարժէ քո շուրթն,
 Եւ դառնութեամբ չասնի դու քեզ թէ մարդիկ են մանուկներ
 Մոլորեալ ուղեկորոյս ընդ անապատ ամայի,
 Ուստի դիտեն հեռուստ դըրախտ մ' ուր չըկարեն ժամանել...

*
*
*

Այլ դու, ոգիդ խորիմաց, զոր վաղուց խսկ գիտացի ես,
 Ո՞վ զոր բնութիւն հանճարով և կորովով օժտեց բանին,
 Որ այն քանիցս յուզեցիր ամբոխեցիր ըզմիտըս մեր
 Ի մոգիչ շունչ քո ազդական որ խօսէր մեզ զարդարութիւն.
 Որ գիտես օգտակարն անմարմնոյն հետ բարեխառնել,
 Եւ գիտացիր արկնել ըսպառ քոյոցդ անդուլ եռանդով,
 Ընդ որ ի ճահ խսկ կըցորդէր երկիւղ կալոյ աննըշան.
 Որ արժանի ես փառաց և ունեցար փառք ճշմարիտ,
 Տարբեր յոյժ յայնմանէ ում պընդին զհետ ոմանք ի մէնջ.
 Ճանաչեցիր զսէր ժըրութեան և ըզգործօն պաշտեցիր զկեանս,
 Միանգամայն աստեղաց կալեալ դէտակն և անդընդոց.
 Ասա ինձ, ի՞նչպէս պարտ է անպատեհից սովորիլ.
 Ի՞նչպէս պարտ է կենաց յարիլ հաճոյ զօղիւք, այլ արդար:
 Ձի ահա բանամ քեզ բնաւ այս սիրտ ծանօթ քեզ ապաքէն.
 Ոչ թէ երբեք ուժացեալ դատէն օգտի հասարակաց,
 Ոչ եթէ յանհընարինս դժգոհ, համակ ցրտացեալ
 Ի տես կեղծին որ կապէ թագ և ոտնակոխ ուղղութեան.
 Այլ վշտացեալ, լի դառնութեամբ, երբ նշմարեմ առ մերայինս

Գայլեր ոչխարազգեստ որ մուտ գտնեն ի գառանց հօտ,
 Չարաշուք կապիկներ որ առաջնորդ պատըռակին
 Եւ սուրբ իրաց ինըշան խարեն ըզխումբ միամըտաց.
 Անյագ, մոլի էակներ, Պըրոտեւներ ամեն առթիւ,
 Որ փոխեն ըզկերպարան երբ քայլ քայլի ըզհետ փոխեն,
 Եւ վառընէր վիժածներ գարչ սեաւ տղմին եղբայրակից.
 Ոչ կարեմ, ոչ, հանդուրժել, թէպէտ և լի գըթութեամբ,
 Թէպէտ և լի յարգահատանս ամենայնի առաջի
 Որ է չար ի բընէ և փոքրոգի և ապիրատ.
 Ձը կարեմ հանդուրժել այսքան չարեաց և աղետից,
 Եւ գժգմեղով ընդ այս ամեն, դառնամ առ վեհ բընութիւն,
 Ոյր անարատ է ծոց հեզիկ, և արտասուօք լցեալ աչերս
 Հորիզոնին սեւեռած, կամ և մընամ արձանատիպ,
 Որպէս այրի սըգաւոր զոյր կապտեցին գողք ժանտաժուտ
 Ձորդեակս և զինչըս համօրէն և թողին անդ յանցըս ուղեոյն:
 Ապա խնդրեմ, ո՞ր բարեկամ, դու որ քան զիս քաջ ճանաչես
 Ձայնոսիկ որ արդար են և զորս դիւին տըւին համոյր,
 Դու որ չարաց թըւոյն հետ բազմապատկես քո ջանքն ազնիւ,
 Դու որ այնչափ օգտանըէր ազգիս լինել կարացիր
 Գործունեայ և ժիւր գնացիւք և ուղղութեամբ անըստգիւտ,
 Ասա ինձ, ոգիդ հըզօր, զիմրդ մարթ է հաշտըւիլ
 Այս իրաց հետ և այնու հաշտըւիլ եւս ընդ աշխարհի:
 Ձի աւուրք իմ եղեն խոտան զօրէն փըլոց մացառամոլ,
 Եւ սիրտ իմ եղեւ անձաւ ովկիանուն առ եզերբ,
 Որ անկոհակ է և անյոյզ և զոր հեռուստ լուսաւորէ
 Մի կիսալոյս աղօտանչոյլ անպատմելի տրտմութեամբ,
 Եւս ահաւոր քան ըզգիշեր խաւարագոյն և անասող:

ԱՌ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

Ո՛վ մանկութեան ժամանակ,
Անդորրաւէտ, զըւարթուն.
Ժպտոյ, սիրոյ եղանակ,
Հրեշտակային տիք մարդոյն,
Ուր ամեն ինչ սուրբ թըւի:
Ո՛վ դըրախտին չըլացմունք,
Ուստի վանեալ են աղմուկք
Եւ փոթորիկք աշխարհի:

Ա՛յ օղածեմ որորան,
Հուպ եւս յաստեղս քան յերկիր,
Ուր մանուկներ երերան,
Եւ հերք փափուկ ցան եւ ցիր
Առնուն յայերց բիւր համբոյր.
Ծաւի աչկո՛ւնք լուսաւէտ
Ուր պատկերին ետ ընդ ետ
Երկնից դաշտաց ձեւն ու թոյր:

Խաղաղութեան սուրբ հասակ,
Ուր արցունքներ խսկ հեշտ են,
Ուր ամեն ինչ ծաղկապսակ
Թըւի և բնաւք զուարթաւէմ,
Բարի, անուշ, հեզ և լաւ.
Տըգիտութի՛ւն պաշտելի,
Ուր հեռ, մախանք ատելի
Ձը կարեն մուտ գտնել բնաւ:

Տարի՛ք ուր վիշտ մեծագոյն
Է կորուսուած խաղալիկ,
Եւ մեծ մորմոքն է հոգւոյն
Մի անըզգամ թըռուցիկ
Որ բարձրանալ չը կամի.
Մանկան սիրոյն առարկայք

Ձեն մերոցն հանգիտակ,
Ոյց կորուստ ոչ դարմանի:

Ո՛վ խոր, տարտամ հայեացներ
Դատարկութեան սեւեռած,
Յորըս դիտող քըննասէր
Կարէ գտնել զիւր Աստուած
Իւր բովանդակ մեծութեամբ.
Մանուկն օթտէ նա սիրով,
Որպէս զկապոյտ տայ ի ծով,
Եւ թռչնակին՝ զիւրն ըղձամբ:

Ո՛վ անիմաստ թոթովմունք
Շրթանց մանկան մեղրածոր,
Այլ որ լեզուաւ մի փափուկ
Խօսին առ մեզ բիւրաւոր
Բաներ երկնի, Անմահին.
Դաշնակութիւն պաղպաղուն,
Յոյր ի լուր սիրտք դողդոջուն
Ձուարթնոց գոգցես պատահին:

Երանի՛, ո՛վ մանկութիւն,
Քեզ հազար, բիւր երանի.
Խարտեշահեր զըւարթուն
Որ զմիջավայրն ունի
Ընդ հըրեշտակս՝ ընդ մարդիկ.
Ո՞ տայր յաւէտ մեզ մընալ
Տըգէտ, տխմար և՛ երանեալ
Ձերդ նորաբոյս մի մանկիկ:

ՎԱՐԳԱՊՍԱԿԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

ՋՈՐ ՈՒՍԱՆՈՂՔ ՈՄԱՆՔ ԱՌԱՒՕՏ ՄԸ ԿԸ ՆՈՒԻՐԷԻՆ ԻՆՁ

Խնդի արտօսը ի հոգւոյ ընդունիմ ձեր այդ պըսակ,
Որոյ հազիւ կրկինն է մատաղատի ձեր հասակ:
Եւ ի՞նչ անոյշ ծաղիկներ, և ի՞նչ անոյշ դոցա բոյր.
Գարունն է որ ինձ ձօնէ իւր սէր, գգուանք և համբոյր,
Գարուն որում այնչափ պէտք ունի այս սիրտ թարշամած,
Ջոր տարածամ պատեցին ձիւն և ձըմեռ միգամած,
Գարուն զոր այնչափ սիրեմ, առանց որոյ մշտատեւ
Խաւար է ինձ այս աշխարհ, հոգիս՝ թռչուն մի անթեւ:
Շընորհակալ եմ ի ձէնջ: Անշուշտ երբեմն տեսաք
Թէ բաղձանքով դիտէի մի փունջ, ծաղիկ կամ պըսակ.
Թէ սիրէի թոյր և բոյր զոր տարածէ ամ նորոգ,
Թէ պաշտէի աւօտին ցօղն ու տարափ լուսոռոգ,
Թէ տըխուր բան մը կար յիս, թէ և երբեմն զըւարթ,
Երբ չունէի շուրջ զինեւ ոչ մի դալար, ոչ մի վարդ.
Եւ փութացիք դուք այժմիկ տալ ինձ այ փունջ թանկագին
Եւ այդ փնջին հետ նորոգ կեանք և գարուն իմ սրտին:
Շընորհակալ եմ ի ձէնջ, սո՛ւրբ հոգիներ խանդակաթ,
Ժըպիտ ի դէմս, լուսերես և մանկութիւն ի ճակատ:
Երկար լինին ձեր օրեր և լի անեղծ բերկրութեամբ.
Բնաւ երջանիկ ձեր գլխոյն չը պատահի սըգոյ ամպ:
Կապոյտ երկին այս կենաց լինի ձեզ միշտ լուսավառ.
Դալարեաց մէջ արկանէք միշտ ձեր ուղւոյն տաղավար:
Երգեն թռչունք ցանգ զըւարթ վերեւ ձեր լոյս յընարին.
ՁԱտուած երբեմն տեսնել չը լինի ձեզ դժուարին:
Ամենայն ինչ ժպտի ձեզ, յաջողութիւն, երկին, բախտ,
Սէր, յոյս, երազ, հայրենիք, առողջութիւն մի անախտ,
Ծով, ծառ, ծաղիկ, լոյս, արեւ, սար, լեռ, ծործոր, դարաւանդ.
Շընորհակալ եմ ի ձէնջ. օրհնեալ եղէք մանաւանդ:

ՀԱՅԻՆՔ ԱՌ ԱՍՏՈՒԱԾ

Լիաբուռն վարդ ձօնէին և ասէին.
« Երգէ. սիրենք քո նըւագներ հեշտ, մեղմագին »:
Եւ նա ասէ. « Բոսորաներկ այս ծաղիկներ,
Ոյց պուլպուլին կարծեմ սիրով դէմքն է շիկներ,
Բուրեն անոյշ և նոցա բոյր է սպեղանի
Որ հոգւոյն ինչ ինչ վերքերուն վրայ հեղանի:
Նորոգ կեանքն ալ յուշ առնէ այն, երբ դեռ մանուկ,
Գնայինք քաղել վարդ, մանիչակ, ռեհան, հրանունկ,
Եւ շինելով մի գեղեցիկ հոտաւետ փունջ,
Մօր մի կամ քրոջ մի տանէինք հեւ հեւ ի շունչ,
Եւ փոխարէն ըստանայինք մեք մի ժըպիտ
Որ համարժէք էր ըրեւ ծաղկանց գեղափըթիթ:
Եւ յուշ առնէ այլ շատ օրեր և առաւօտ,
Երբ հովանուտ վարդենաց մէջ գնայինք, անձկոտ,
Տեսնել թէ քաղցր երգեցիկն այն ըսկըսած էր
Հնչեցունել իւր հոգեզմայլ մեղեդիներ,
Երբ դող ի դող կոխէինք մեք զխոտ ցօղաթաց,
Ձի մի գուցէ հարթչէր սոխակն և գնայր ի բաց.
Եւ զարմացած բան մ'ունէին մեր նայուածներ,
Երբ լըսէինք դաշնակաձայն այն հատուածներ
Որ խաղային, բարձրանային և իջնէին,
Մեր հոգւոյն մէջ հեղով աւիւն մ'աստուածային:
Այո, ասեմ ձեզ այս վարդեր են գեղեցիկ,
Այլ իմ քընարն է յոյժ տըխեղծ, տրտմազգեցիկ:
Է՞ր երգ խնդրէք յինէն, աւա՛ղ, ոչ ապաքէն
Լըսեցիք դուք երբեմն երգերս որ առաքեն
Վիշտ, արտասուք և մերթ ընդ մերթ վըհատութիւն
Առ այնոսիկ որ իմ տաղերն ընթեռնուն:
Ո՛չ միթէ ձայն իմ կերկերեալ, արտասուաթոր
Մահաշըշուկ արձագանգ մ'է սրտից ի խոր,
Եւ բազում այն է զի կարծեն լըսել բուրն

Հեծու՞մս յիմ շեշտս և կամ զթառանջըս կըկուին :
 Է՞ր երգ խնդրէ՞ք յինէն բնաւին . ո՞չ միթէ մաայլ
 Անյուսութեան պատէ զինեւ և քայլ առ քայլ
 Մերձենայ ինձ մութ ուրուականն ճարակոյս ,
 Որոյ տեսիլ տայ մըձալանջ թշուառ հոգւոյս

Եւ դուք յերկին հայիք . յերկին հայեցէ՞ք միշտ .
 Անդ է Աստուած . Նա թող տայ ձեզ օրեր անվիշտ :
 Անհունին մէջ լուսապարոյրն է Նա Աստուած ,
 Անծայրածիր և ոյր այնչափ խոր է նայուած :
 Մեք մըղեղն եմք սին , ապիկար , հէք , անմըռունչ ,
 Եւ յո կամի կարէ մըղել զմեզ նորա շունչ :
 Մեք կոյր մըղեղն եմք փանաքի որ չը տեսնէ .
 Նա մեծ Ակն է որ զամենայն ինչ ըմբռնէ :
 Անհունութեան աթոռոյն վրայ է Նա բազմած .
 Լայնածաւալ է ծիրանին աստեղամած :
 Իւր ափին մէջ ամփոփէ Նա գունդերն անթիւ :
 Նորա է մութ գիշեր խորին , Նորա է տիւ ,
 Հողմատատան անտառք լայն լայն , երկնահամբոյր ,
 Համայն ծաղկունք ոյց տայ նայուած իւր թոյր և բոյր :
 Ծոփն ամբոխէ Նա և յըղէ Իւր ահեղ աջ
 Լայնակոհակ ովկէանին ահեղ շառաչ :
 Մեծ աղմըկաց մէջ որ հեռուստ մինչ առ մեզ գան ,
 Մարթ է լըսել Նորա աւաչ գոռ , բացական : —
 Ապա յերկին յառեցէ՞ք միշտ եւ , պատկառոտ ,
 Ձնա խնդրեցէ՞ք , թող յուզէ զձեզ Նորա կարօտ :
 Եւ երբ , իմոյս նըման , ձեր սիրտն ըզնա գըտաւ ,
 Իցիւ թէ զձեզ լընու Նորա գորոփն անբաւ :
 Եւ երջանիկ եղէ՞ք անեղծ երանութեամբ .
 Անարգ նիւթոյն չը պատէ զձեզ մըթասփիւռ ամպ :
 Յաստեղս յառին միշտ նայեացներ ձեր լուսողող
 Եւ շուրջ հիւ գան ըզձեօք ցանգ յոյս , խինդ , հաւատ , շող :

Ս Ի Ր Տ Մ Ի

Ձի լուռ և մունջ մընար երկար ժամերով միշտ ,
 Եւ կարծես թէ ճնշած էին գնա ցաւ և վիշտ .
 Ձի հայեացներն ուղղէր անթարթ անծանօթին ,
 Մինչ բարեկամք խօսակցէին նորա չորսդին ,
 Օր մի հարցանք նըմա պատճառն և նա ասէր .
 « Ձեր համար , ո՞վ իմ մըտերիմք , մեծ է իմ սէր :
 Մանուկ տիոցս ոմանք ի ձէնջ ընկեր եղան ,
 Եւ այլոց հետ ճաշակեցի կենաց սեղան .
 Են են ի ձեզ ոմանք զոր երբ առ իս տեսնեմ ,
 Ծիրաներփնի անդունդ խորին հոգւոյս նըսեմ .
 Ձի յուշ առնեն ինձ այն օրերն երջանկութեան
 Որ լուսազանգ ամպերու նման , վա՛հ , սահեցան ,
 Ուր , պատանի , վարդենեաց մէջ առնուինք ձեմ ,
 Եւ թագուն էր ծաղկանց ետին երես դըժխեմ
 Տարաբախտիկ և ահուելի մեր գոյութեան ,
 Ոյր երեւէր մեզ եւեթ կողմն սիրական :
 Երիտասարդք էք դուք բարի , ազնւամիտ .
 Ձեր ճակատուն լոյս վեհափառ ածէ ժըպիտ :
 Եւ խորհողներ էք դուք , գիտեմ , մարդկան սիրող ,
 Որոց համար ածին արցունք ձեր աչաց քող :
 Այսպէս թերեւս առաւել էք ինձ սիրելի :
 Ձեր նայուածոց մէջ գորով , սէր անհուն փայլի
 Առ ամենայն որ տառապի և է դժբախտ ,
 Առ ամենայն ում այս կեանքն է մի խորին ախտ :
 Եւ երբ խօսիք , ձեր խօսից նիւթն է տեսլական ,
 Ոյր գալըստեան տենջով արդէն սիրտք ձեր անձկան :
 Եւ ահա , ո՞վ իմ բարեկամք , ընդէր հըզօր
 Եւ անչափ սէր ունիմ առ ձեզ սըրտիս ի խոր :
 Այլ մի հարցնէ՞ք ինձ թէ վասն է՞ր կամ անշըռունջ
 Կամ ակընդէտ յառին աչերս : Երբ երկնի շունչ ,
 Մառախլապատ ամպրոպներու հեծեալ ի նիւս ,

Ճուրտ ցուրտ ընկեր առած հիւսիս խաւարահիւս,
 Փոթորկէ ծովն ուր չընչին նաւը ձըկնորսին,
 Ոյր վերայ մեծ և ահաւելի կոհակը հոսին,
 Զըւանաթափ, անտէր, կոծի և տատանի,
 Եղկելի մարդն որ, հիւղին մէջ, իւր գեղանի
 Զաւակներն և նազելին շուրջ բոլորած,
 Երգէր զըւարթ, ընդոստ վազէ ուր աւերած
 Եւ տաքնապներ դընէ հիւսիսըն անօրէն,
 Ուր ծովափունք հեծեն, մըւնչեն, ծաւեր պարեն.
 Եւ երբ տեսնէ, աւա՛ղ, նաւակն իւր անհետիւ
 Ահեղ ալեաց մէջ փրփրացայտ և անարդիւ,
 Իւր նաւակը, իւր բարեկամն և սիրելին,
 Անհրնարին տաքնապներու ընկերն անգին,
 Յայնժամ, անխօս և սըրտարեկ, յառէ աչեր
 Ծովուն վերայ անհեղամուռնչ և փրփրահեր:
 Ի զուր յայնժամ խօսին նըմա. անկարեկիր,
 Այլ եւս ոչինչ հրապոյր ունի նըմա երկիր.
 Հայեացն անթարթ ուղղէ այն կողմն ուր իւր նաւակ
 Կոհակակոծ ջուրց բըռնութեան եղաւ ճարակ:

*

Այսպէս և ինձ պատահեցաւ, ո՛ր մըտերիմք:
 Երկրի վերայ ուր մի պահու համար ապրինք,
 Կանուխ փըլաւ և փըշրեցաւ յուսոցս արձան.
 Դըժնեայ ուրուք, ցաւք իմ վերայ յարձակեցան,
 Եւ անհեղեղ և այլանդակ խաղեր խաղաց
 Բախտ վատըւէր զըլխոյս տըխուր և վըշտազգեաց:
 Կենացս հազիւ վարդազուռէր գողտր առաւօտ,
 Սիրահամբոյր էակներու մնացի կարօտ:
 Այն ինչ զըգուանք ծիծաղեցան իմ շուրջ ժըպտուն,
 Խորին վէրքեր սիրտս արարին պատառատուն.
 Եւ մի առ մի անկնէին յոյսք իմ վաղաւեր,
 Որպէս աչնան տերեւքն ի վայր թափեն հովեր:
 Որդիական սիրոյ հըրճուանք, սէր խանդակաթ
 Հաղիւ պիտի պըսակէին այս հէք ճակատ,
 Եւ բանայի թեւերս հազիւ ողջագուրել,

**

Ահա պարապն ընդգըրկէի, դըժո՛խք անել.
 Պարա՛պ. . . : Այնչափ լի էր սակայն երազներով
 Հոգիս զոր արդ լընու կըսկիծ աղեխորով.
 Սակայն երկին պարտէր գըթալ սիրոյս անհուն
 Զոր տածէի մարդկան, բնութեան, ամենեցուն:
 Քանզի անեզր եղաւ գորով իմ առ մարդիկ,
 Պա՛րտ էր նետել զիս յայս վիճ սեաւ, չարաբաստիկ:
 Պա՛րտ էր վարդեր ցոյց տալ ոյց երբ մերձենայի,
 Բոց դառնային մատներս այրել և ես լայի:
 Ես որ բարւոյն հաւատայի և գեղեցկին
 Որ մերժէի ցայգն, յարէի պինդ ցերեկին,
 Որ մարդկային սըրտին տայի մի վեհ բնութիւն,
 Պա՛րտ էր ինձ մօտ, ակն յանդիման իմ աչերուն
 Մարդոյ հոգւոյն տըգեղ մի կողմն հանել ի լոյս,
 Եւ նոցա մէջ որ մանկական իմ օրերուս
 Ընկեր եղան, որ բաժնեցին ինձ հետ ըղցօղ
 Արտասուաթոր այգուն կենաց ճաճանչասքող,
 Պա՛րտ էր, պա՛րտ էր յարուցանել եղկելիներ,
 Ոյց սին կըրից վերայ արցունք իմ չեն բաւեր,
 Որ ջընջեցին յաւէտ վերայ լոյս ճակատուն
 Մեծանձնութեան և ուզըութեան դըռմը փայլուն,
 Խոնարհեցան տիղմը գըրկել և կարծեցին
 Թէ մամոնայն է իմաստնոյն միակ բաժին:
 Եւ առանձինն ահա վիշտերս մոռանալով,
 Նոցա համար հարկ է որ զգամ գութ և գորով:
 Զի յաւիտեանս աւելի չե՞ն միթէ թշուառ
 Մի վայրկենի առաջ իւրեանց գըլուխ խոնարհած,
 Խե՛ղճ, մըրմընջեն. «Այս է ըսկիզբ և կատարած»:
 Եւ մոռանան, բա՛րէ, վաղիւն, վաղիւն անգութ,
 Անդառնալի, որ անիծից ահեղ կարկուտ
 Պիտի թօթուէ մութ վայրահակ ճակատներու
 Որ գայոին գարշ ակնարկին միայն եղան հըլու:
 Այսպէս իմ շուրջ տըխուր, տըմոյն է տեսարան.
 Իմ յանցանքն է որ պահ մի աստղն արդարութեան

Փայլեցաւ ինձ կայծակնանման և սըրարչաւ :
 Եւ զի աչացս յանդիման պահ մի բացուեցաւ
 Կըրկին անդունդ , չարին , բարւոյն , մին լուսասփիւռ ,
 Ուր շողային առաքինիք պսակներով բիւր ,
 Միւսն ահաւոր , ողբալի վիհ մոռացութեան ,
 Ուր թաւալգլոր անկնէին չարք , չարք աննըշան ,
 Որ դարձուցին թէկն աննըկուն տեսականին ,
 Ուստի սըրտիս աւերակներ սահման չունին .
 Ողբ անընդհատ , այլ անմըռունչ այս սիրտ լընու ,
 Սիրտ որ սակայն այնչափ յօժար էր խնդալու :
 Այսպէս ասաց , և լըռէինք . և քիչ հեռուն
 Մատղաչ ձայնից երգ մի լսուէր վեհ , թըրթըռուն :

ՄԱՆ ՄՕՐ ԻՄՈՅ

Այդ վարդածիր ի ծագս երկնից բողբոջէ .
 Հաւ դառաջին բարբառ երգոյն դանդաշէ :
 Է ժամ ուր լոյս մոռանէ ի կռիւ ընդ խաւարս ,
 Եւ լուռ համբուն , լուռ են բընաւք և աշխարհս :
 Թէ ածիցէ ոք զաչըս իւր շուրջ զիւրեւ ,
 Ոչ ինչ ի տես դայ յեթերաց ի ստորեւ
 Բայց հորիզոնըն նորալոյս մըթագին :
 Ոչ անդէոց բացեալ դեռ եւս է բագին :
 Անչարժ բընաւք , մինչեւ դալարք և մայրիք .
 Դեռ ըզփարախըս ոչ թողին և խաշինք :
 Հովիւ նընջէ անդ առկաւին զքաղցըր նինջ .
 Սոխակին ստուեր ոչ տեսանի յալեակ ջինջ :
 Ի բացեայ անդ է տուն յոստոց պատեալ շուրջ ,
 Զոր յամենայ լուսաւորել աշալուրչ :
 Լոյս ինչ աղօտ նըշմարի անդ երերուն ,
 Իբր ըզկանթեղ ոյր սպառիցի բոցըն խուն ,
 Յորժամ կախի զորմոյ բանտին փըրկելոյ ,

Զոր բանտապահն եթող թափուր ի յիւղոյ :
 Զի՞նչ արդ արդեօք իցէ այդ տուն միայնակ ,
 Որ ի հանուրց գոյ խոտորեալ սոյնգունակ :

* *

Ի լոյս աղօտ սին կանթեղին դողդոջուն ,
 Տեսանի կին մի նիհար յոյժ , ազազուն :
 Աչքն անքըթիթ բացեալք տարտամ իմն հային ,
 Պաղատախառն են այդ հայեացք տխրագին .
 Եւ բազուկք իւր վըտիտք , նըւաղ , տարածեալ ,
 Կամին այլուր , անձկակարօտ , մերձենալ ,
 Զերդ ալետանջ ոք յանապատ անծայր ջուրց ,
 Որ ի յափանց թումբս դիմիցէ հինաւորց ,
 Կամ թըշուառ ոք յեզերս վըհին , մերձ յանկումն ,
 Որ կամիցի առնել յայնկոյս մեծ ոստին :

* *

Եւ զի՞նչ ասէ արդեօք ընդ միտս իւր այդ կին ,
 Շրջեցուցեալ զականողիսն ի խըցին :
 Ահա անհուն և սեռա թախիծ ողբալի
 Ըզդէման անքուն պատէ , զերդ քող սըգալի :
 Լալ , լալ կամի , և արտասուք ըսփոփիչ ,
 Այն գողտր աղբիւր , սըրտի ցաւոց ցող մեղմիչ ,
 Հըրաժարին յաչաց նորա յաւիտեան
 Եւ կարեւլէր խոցի այդ սիրտ անդարման :
 Գո՛ւթ , զըւարթո՛ւնք , բազումք են ամպք երկնային ,
 Ո՛վ դուք , մարդկան վեհ բարեկամք լուսային ,
 Յամպոց այտի առէք կաթիլս ինչ ցօղոյ
 Եւ տարայք , օ՛ն , թանալ զաչս այդի եղկելոյ .
 Գէթ ըսփոփեալ յարտասուաց , հէք , մահամերձ ,
 Ամպասլացիկ էակդ , արդէն օդահերձ ,
 Գըտցէ դոյզըն ինչ ամոքումն իւր վըշտաց .
 Իջցէ արտօսը . երկինք բացցին մըթամած :

* *

Եւ զի բընաւք , մա՛յր իմ , անդարձ կորիցեն ,
 Եւ զի են կեանք , են լոկ երազ օդեղէն ,

Երթ , մա՛յր իմ , մա՛յր , յաւիտենից ի քուն երթ :
 Յանամս երկինս շանթք գան ի տես մերթ ընդ մերթ :
 Ո՛հ , քաղցր արեւ , փայլուն էին մեզ եթերք .
 Գողտր ի ժըպիտ աննարկէին մեզ տարերք . . . :
 Անդունդ է մահ յոր անկանիս դու , մա՛յր իմ ,
 Այլ յոյժ խորին զի անդր ի քեզ հայիցիմ . . . :

*
 *

Այլ ընդ լերինս լոյս վարդազոյն տարածի .
 Մերձ է արեգ ճառագայթեւ , կենսալի :
 Բանին դըրունք հորիզոնին գեղազարդ .
 Մարգարտայեռ փայլատակէ ցօղն ի վարդ :
 Մայեն գառինք , զարթեաւ հովիւ քաջ արթուն :
 Մայիս աշխարհ ծաղկալիւթիթ տայ ողջոյն :
 Է՛հ , մա՛յր իմ , եկ , ո՛ւր իցես դու . քեզ , աղէ՛ ,
 Արեգըն կեանս , լոյսն յոյս և ժմիտ ընծայէ :
 Թօթափեա՛ զիննդ , և յեց յորդուոյդ ի բազուկ ,
 Հանգարտաքայլ ձեմ առ ընդ մարդս գեղաշուք :
 Ո՛հ , քեզ մընայ սիրտ իմ ողորմ լ՛անձկայրեաց .
 Ո՛չ լըսես ինձ , գո՛ւթ , մա՛յր իմ , սէ՛ր , արի կաց :
 Աւա՛ղ , անշարժ և անկենդան քո մարմին . . .
 Ոչ եւս բանաս զաչըս քոյին սիրագին
 Յորըս ա՛յնքան սէր և գորով ընթերցաւ
 Որդի քոյին . ո՛վ աղէտք , ո՛վ անգուլթ ցաւ :

*
 *

Արդ բացիր , սի՛րտ մայրակորոյս , սի՛րտ թշուառ .
 Գընասցեն ուլք դառն արտասուեաց անըսպառ :
 Եւ ե՛ս որ յոյսս յօրինէի այնքանիս ,
 Փունջըս վարդից բերել նըմա գեղանիս ,
 Յորժամ ի դարձ ի մութ հովտաց լ՛ի լերանց ,
 Խոնջ , ի գիրկս իւր գնալոց էի սիրախանձ :
 Եւ այն խոկմունք զորս ունէաք առանձինն ,
 Յորժամ համբոյրս եղեալ գողտրիկ իւր ձեռին ,
 Ասէի ցնա . « Մա՛յր , թէ տեսցես զիս երբեմն
 Երկտասարդ , անձնեղ , աւուրքն երբ գայցեն » :

Անո՛ւրջք , բա՛բէ , ցինդ յաւիտեանս կործանեալք ,
 Զերդ ի հողմոց պայծառ ամպոց հեղիկ ծալք .
 Յընո՛րք կենաց մեկամաղձոտ և ունայն ,
 Որպէս նաւակք ալեկոծեալք ընդ ծով լայն :

*
 *

Յայսմ հետէ ի գերեզմանդ տրամագին ,
 Մա՛յր , փութասցի վըշտամորմոք քո որդին :
 Ընդ ո՛ւմ խօսել իցէ անդ , մա՛յր , ընդ վիմի՞դ
 Որ ըզմարմին քո ներփակէ անժըմիտ ,
 Կամ ընդ ծառոց սաղա՞րթս շարժունս ի հողմոց ,
 Մեղմաշըշուկս , որք թըւին ինձ ձայն ողբոց :
 Քանի՛ցս , գըլուխ յեց ի շիրիմդ և ծաղկունս
 Ի նուաղ ձեռին , եկից հոսել ես առուս
 Դառն արտասուեաց և ըզլիրմաւդ սըփուել չուրջ
 Զոր մինչ կէլր՝ չեղեւ ինձ մարթ ձօնել փունջ :

ԵՐԵՒՈՅԹ ՄԻ

Ի գիշերի նստէի ես
 Խոր մըթութեանց ի յասպարէս .
 Աչք իմ յերկինքս սեւեռեալ ,
 Միտք իմ յանդունդըս բեւեռեալ :
 Խաւարազգեստ երկին լ՛ երկիր
 Անշարժ էին լ՛ անկարեկիր .
 Կարծես սեաւ քող համապատկեր
 Ըզնոսա չուրջ էին ծածկեր :
 Հըսկայաբերձ սէգ աշտարակք ,
 Անցեալ դարուց մեծ յիշատակք ,
 Միայն երբեմն հերձեալ զխաւար ,
 Բարձրանային սարէ ի սար :
 Գերեզմանաց խոր լըռութիւն ,

Զերդ Սատանին անմոռնչ աւիւն ,
 Տիրէր համայն ի տիեզերս ,
 Արմատացեալ յամեն տարերս :
 Զահեր յանկարծ լուսաբորբոք ,
 Զերդ յառաքաստըս լայնագոգ
 Կայծակ անկեալ յառաջարձակ ,
 Հոսին ընդ դաշտըս ընդարձակ :
 Երկրի զաւկունք են արթնցեր ,
 Խաբելով զնինջ և ըզգիշեր :
 Խումբ խումբ մարդիկ սուսերագէն
 Մըտնեն յախուռն յաւան և՛ ի չէն :
 Լուսոյ շողեր յանկարծավառ
 Շողան ուր ցարդ տիրէր խաւար :
 Եւ երգողաց ձայն անսովոր
 Լըսեմ ի մոռնչ դաշնակաւոր :
 Պարուց կայթիւ , սրընդին ի սոյլ ,
 Թըռչի յականջս յերգս հոյլ ի հոյլ :
 Որոտագոց շաշող թըմբուկ ,
 Քնարին աղեղ , դաշնակեալ զոյգ :
 Է՛ , հո՛ղմ , չընչէ անեղաշունչ ,
 Զօրացուր այդ երգոց մըրմունջ :
 Տարե՛րք , թողէք զլըռութիւն , բա՛ւ :
 Զայնք յանձաւէ սուրան յանձաւ :
 Ի խա՛ղ ելէք , ալի՛ք , ծործոր ,
 Ի խա՛ղ , ծառեր անդընդախոր :
 Բառ մ՛ եւ աւաջ եղէք ձայնին
 Զոր արձակեն կուրծք մարդկային :
 Դաշնակք , պարերգք , հոգւո՛յն հառաչք ,
 Երգք աննըման , սիրոյ աւաջք ,
 Սլացէք լերանց անդր ի լերինս
 Եւ թնդացէք յամեն տեղիս :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԻ

Դու ինձ երբեմն հարցար .
 « Իրա՛ւ է որ սիրես զիս » .
 Այժմիկ լըսէ , անձկալիս ,
 Լըսէ զսիրոյն իմ համար :

Սիրելագոյն ես ինձ դու
 Քան գօս ծաղկին՝ ցօղ զըւարթ ,
 Քան զեփիւռին՝ անուշ վարդ ,
 Էլից՝ արեգ կենսատու :

Աւօտն ես իմ գիշերին ,
 Երեկոյին իմ նըշոյլ :
 Աստեղաց մէջ ոսկեհոյլ
 Աղու աչերդ ինձ ժպտին :

Որպէս անձկայ տարափի
 Ծարաւահիւծ շող երկիր ,
 Այնպէս սիրտ իմ անձկալի
 Զըկտի յաչաց քոց արփի :

Կամիմ տեսնել անդադար
 Քո դէմքն անուշ հրեշտակի ,
 Եւ քո նայուածք շեշտակի
 Մըլխին յիմ ծոց սիրավառ :

Դու իմ աչաց լոյս քաղցրիկ ,
 Դու ցերեկին իմ արեգ ,
 Դու իմ վաղիւն , իմ երէկ ,
 Դու իմ ամեն , գոհարիկ :

Գոհա՛ր , չքնաղ մի գոհար
 Ես իմ հոգւոյն անձկակէզ ,
 Եւ անհանգիստ թեւոց պէս
 Հիւ գան գըբեւ միտքս սիրահար :

Դու իմ ծաղիկն ես ամբիծ .
Վարդ և շուշան , ունիս բոյր .
Ի քո շրթանց մի համբոյր
Անձկան հրեշտակք իսկ երկնից :

Որպէս դշտոյ փառապսակ
Յորժամ քայլես վեհապանծ ,
Իմ աչերուն սիրախանձ
Հուրի թըւի քո հասակ :

Իմաստութեամբ երբ խօսիս ,
Երկնից բոլոր թռչուններ
Կարծեմ նուազ են յօրիներ
Օրօր ասել հէգ սըրտիս :

Քան զկեանս իսկ դու ինձ քաղցր ես ,
Զի , առանց քո , ինձ այս կեանք
Տըխուր բանտ մ'են և փականք
Կամ մի մըռայլ ասպարէզ :

Ո Ղ Բ

Ի ՄԱՀ ՄԱՐԻԱՄ ԱԼԱՃԱՃԵԱՆԻ , ՀՐԱՔԵՌԱԴՍՏԵՐ ԻՄՈՅ

Նոր տարի մ'ալ ըսկըսանք , և տակաւին չեմ համոզուած
Թէ անդարձ դու մեկնեցար ի մէնջ , ո՛վ հէգ դու Մարիամ :
Այլ այժմ ահա արտասուք ջերմ ջերմ հոսին իմ աչերէն ,
Արտասուք կէս ամէ ի վեր տակաւ լցեալք յաման ուղղոյս .
Զի ասացիր , « Ողբա զիս , երբ որ մեռնիմ , ո՛վ Յովհաննէս » ,
Եւ մահու պատրաստեցար այն անպատոււմ արիութեամբ
Որով լի են հոգիներ , երբ զԱնմահին տեսնեն ըզլոյս :

Խեղճ որբ աղջիկ , դեռ մատաղ մանկունք էինք երբ զա-
[ռաջինն

Եկանք առ ձեզ ես և եղբարքս , և տեսանք զքեզ անդանօր :
Զմրան գլշեր մ'էր . ասէին թէ որբ էիր մընացեր :
Բայց յիշեմ թէ ժպտէիր , այնչափ մատղաշ էիր դու դեռ ,
Եւ թըւէիր իբրու հրեշտակ որ դեռ ողբալ չը գիտէ :
Շնորհ մանկական լընոյր քո դէմքն և քո շարժմունք էին աղնիւ .
Եւ դեռ մատղաշ մանուկ մ'էիր և ժպտէիր , խեղճ որբ աղջիկ :

Եւ երբ մատղաշ բոյսըն մեծցաւ և եղաւ տունիկ հասակադեղ ,
Երբ զարգացան տիք քոյին և սիրասուն եղար օրիորդ ,
Սէրն էիր ամենեցուն , սիրտք յուզուէին ի քո տեսիլ .
Եւ դրացուհիք ասէին . « Ի՛նչ բարի է , ո՛հ , այդ Մարիամ » .
Եւ բարեկամք ասէին . « Մարիամ ո՛րչափ գեղեցիկ է » :
Եւ ամենքն ալ հաւանէին թէ ազնիւ էր համայն քո անձն ,
Անաղարտ և անարատ ի պիղծ շնոյ չարութեան :
Անմեղ էիր որպէս գառնուկ որոյ նայեացքն են սրտադրաւ ,
Ըզգայուն , զըւարթադէմ առ ի սփոփումն ցաւոց :
Անտարակոյս ծընած էիր ժամու մը մէջ ուր ժպտահոծ ,
Զըւարթ էին տիեզերք և պայծառ էր մեր արեգակն ,
Եւ թռչունք երջանիկ ըզխանձարո՞վք մրմնջէին ,
Եւ սիրոյ , շնորհաց , գեղոյ մի փունջ եղած էր բնութիւն .
Ժամու մը մէջ որպիսի տեսնեն սակաւ յոյժ մահացուք ,
Յորում բարբառ անպատոււմ լինի 'նդ այերըս լըսելի
Եւ յերազել տայ հոգւոց որ դողդողան երջանկութեամբ :

Աւա՛ղ , և այժմիկ ցուրտ հողոյն դիրկն ըզքեզ դըրին ,
Յուրտ սև հողոյն , վա՛հ , Մարիամ , քո այն ձեռքեր շուշանափայլ ,
Քո այն գըլուխ վարսադեղ որ մի վարդ էր ի մէջ վարդից
Զոր քաղել երթայինք ի պարտիզին Ալեմանաց :
Վայ մեզ . ոչ եւս ուրեմն , երբ դարձ առնէ նորոգ դարուն ,
Երբ ծիւլ և բոյր , սէր և կեանք , շացմունք յուսոյ վերադառնան ,
Ոչ եւս ուրեմն աղուոր հասակդ պիտի տեսնենք նազելի
Որ ձեմէ բուրաստանաց ընդ ծառուղիսն հովանաւոր :
Ոչ եւս պիտի համբուրեն հով զեփիւռներ երեկոյին
Քո այն ճակատ նուրբ և ըզգօն որ երեւէր լի հանձարով ,

Երբ ըզկենաց խօսէինք և զխորհրդոց ապագային :
 Ոչ եւս պիտի մըխիթարեն քո նայեացներ լուսապայծառ
 Մեր անհատնում մորմոքներ ոյց չափ լըցաւ քո կորըստեամբ :
 Հոգեզըւարձ դու ծաղիկ , այն ինչ փթթած՝ և թօշնեցար :
 Թռչուն սիրատարփիկ , և սըլացար , աւա՛ղ , ի մէնջ ,
 Վաղաթարշամ թեւերով ծածկելով գլուխըդ վշտահար :

Եւ մեք , երբ առաւօտ քրքմազգեցիկ ծաւալի ,
 կամ թէ մըշուշ երեկոյին , թեթեւ , փարի զկողիւք բլրոյն ,
 եւ լըռեն ամենուրեք կենաց ձայների և չիջանին ,
 եւ ամիոփին համագոյք գիշերաքուն առ ի հանգիստ ,
 Դարձունենք մեր աչեր արտասուլթոր ի ծագ հովտին ,
 Ուր այլազգ հանգչին մեռեալք և լըռութիւն է խորագոյն :
 Անդանօր դարձունենք զաչս և ասենք . « Ո՛հ , ո՛ւր ես , Մարիամ » :

ԱՂՔԱՏ ՄԱՆՈՒԿՆ

Ես թշուառ որբ մ'եմ անտէր ,
 Թափառական և տըխուր .
 Իմ կենաց շուրջն է պատեր
 Մի մթնոլորտ մռայլ ու լուռ :
 Վշտաչարչար երերիմ
 Եւ տատանի հոգի իմ
 Ընդ մէջ կենաց և մահուան :
 Իմ ցերեկներ գիշերաց
 Շփոթ իմն են խառնըւած ,
 Եւ բնաւ չիք իմ օթեւան :

Երբ դեռ ա՛յնչափ փոքր էի
 Որ հագիւ թէ տասըն բառ
 Հասկանալ ես կարէի ,
 Օր մ'ըսաւ ինձ իմ հէք մայր . —
 « Հայրըդ մեռաւ , հիւանդ եմ .

Ընդհուպ հոգիս պիտի աւանդեմ
 Պիտի և ես , իմ որդեա՛կ .
 Բիւր ցաւերով խոշտանգիմ ,
 Երբ մտածեմ թ' երբ մեռնիմ ,
 Ի՞նչ պիտ' ըլլայ քո վիճակ : »

Եւ ահա մի առաւօտ
 Միայն էի յաշխարհի .
 Յուրտ էր օդը և՛ անձրեւոտ .
 Այն օրն ամբողջ ողբացի :
 Ձիս տեսնողներ գըլթային ,
 Բայց նոքա ալ խեղճ էին
 Եւ ըսին ինձ վերջապէս . —
 « Ունինք մեք մեր զաւակներ
 Ձոր դժուար է պահպանել .
 Մուրա՛ որ հացըդ գտնես : »

Եւ ես մուրիկն եմ թշուառ ,
 Եւ ես մուրիկն եմ տրտում .
 Արեգ չէ ինձ լուսավառ ,
 Եւ իմ սուգն է անպատում :
 Յաճախ տեսնեմ որ անցնին
 Հասակակից ինձ մանկտին ,
 Եւ արտասուեմ դառնութեամբ :
 Դըրախտ թըւի ինձ աշխարհ ,
 Ձոր բանտարկեալս տխրաբար
 Դիտեմ ընդ ծուխ և ընդ ամպ :

Ինչո՞ւ համար չեն գըլթար
 Իմ անըսպառ արտասուաց ,
 Եւ երբ անդուլ անդադար
 Յոգւոց հանեմ , սըգազգեաց .
 Երբ երեկոյն զոփամ ես
 Եւ ցուրտն անցնի գրկիկէս ,

Ինչո՞ւ ինձ չեն ողորմիր .
 Ինչո՞ւ վէրքըս չեն բուժեր ,
 Երբ ցրտախարչ իմ ոտներ
 Տեսնեն կապոյտ ու կարմիր :

Միթէ երբեք չը տեսնե՞ն
 Թէ երբ դիտեմ դէմքեր զուարթ ,
 Զերմ մաղթանքներ իմ սըրտէն
 Սլանան առ Տէր դըթառաւ :
 Այո , խնդրեմ Անմահէն
 Որ երջանիկք միշտ պահեն
 Իւրեանց խնծիղն ու ժըպիտ .
 Ուրախ նոցա խնդութեամբ ,
 Փարատի խուն սըգոյս ամպ ,
 Եւ փայլի ինձ յոյս վըճիտ :

Երբեմն , յոգնած , երեկոյն ,
 Գլուխ յեց ի ծունըր նըստիմ
 Սալարկին վրայ երերուն ,
 Եւ նիրհեն խոնջ աչեր իմ :
 Յայնժամ երազք սոսկալի
 Վրդովեն զիմ հէք հոգի
 Եւ թըւի ինձ թէ մեռնիմ .
 Ինձ թըւի թէ բազմութեան
 Քայլերն առ իս մօտենան
 Եւ թէ իջնեմ ի շիրիմ :

Եւ ահա ճիչք , ձայն խընդի ,
 Ծովափեալ լոյս կանթեղաց
 Զիս իմ քընէն ահուելի
 Զարթեցունեն յեղակարծ :
 Ամենքն ի տօն , ի հանդէս
 Դիմեն ուրախ փութապէս ,
 Աշխոյժ ի դէմս , թեւ ի թեւ :

Եւ որպէս ոք զոր լընուն
 Մահու պատկերք անանուն ,
 Ապուշ , հայիմ շուրջ զինեւ :

Ոչ ոք ասէ ինձ թէ ցե՞րբ
 Պիտ' ընթանամ դողդոջուտ
 Այս անդունդիս առ եզեր ,
 Ոյր յատակն է խաւարչուտ :
 Կեանքն յանցանք մ'է ինձ եղեր ,
 Աշխարհն է միայն սեւ հողեր
 Ընդ որս գնամ տրտմասուգ :
 Սարսուռ ըզգամ երբ խորհիմ
 Թէ գուցէ ալ բընաւին
 Զը ցամքին իմ արտասուք :

ԳՈՒԼՊԱՅԻ ՄԱ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Տեսէք , ձեզ պատմեմ մի կարճ պատմութիւն :
 Քոյր մի ունէի , քաղցրիկ զըւարթուն .
 Որբ էինք , անտէր . նա եղաւ ինձ մայր .
 Երէց էր քան զիս , գործէր անդադար :
 Հիւսէր և մանէր , մանէր և հիւսէր ,
 Երգելով երգէր որ բուրէին սէր :
 Պատուհանին քով ունէր մի թաղար
 Որոյ մէջ ունէին կար մշտադալար .
 Ռեհանի րոյն էր քաղցր ու խընկաւէտ .
 Եւ վարագոյրն երբ ծըփար վէտ ի վէտ
 Թեթեւ հողմիկէն որ ի ներքս հոսէր ,
 Մեր սենեակի գագեցեալ լուսոյ դըրախտ մ'էր . —
 Արդ , մի օր ասէր ինձ քոյր իմ լալով
 Թէ պիտի երթար ընդ ցամաք , ընդ ծով ,
 Եւ թէպէտ թողուր արդ զիս առանձին ,
 Մի օր պիտի գար զիս գտնել կրկին

Եւ յայնժամ պիտի լինէինք զըւարթ ,
 Բիւրիցըս զըւարթ և ուրախ քան արդ :
 Եւ գնաց , յանձնելով զիս մեր դըրացւոյն
 Որ աղքատ կին մ'է մեզ յար և հանգոյն :
 Գընաց , տալով ինձ մի գուլպայ տաքուկ
 Զոր նորա մատներ հիւսեցին փափուկ :
 Երկար ամիսներ անցան գընացին ,
 Եւ ես տակաւին մընամ առանձին .
 Գուլպաս ալ հինցաւ և քոյրս դեռ չի գար .
 Ի՞նչ պիտի ընեմ , ես հէք ապիկար : —
 Ամեն անգամ որ գուլպային նայիմ ,
 Յիշեմ դառնութեամբ բացակայ քոյրն իմ .
 Եւ ասեմ յայնժամ որ եթէ գիտէր
 Թէ իւր խեղճ եղբայր , որբիկ և անտէր ,
 Աստ ինչե՛ր քաջէ գուլպային ձեռքէն
 Որ այժմիկ բան մ'է տարրեր գուլպայէն ,
 Անշուշտ նա փութար դառնալ առժամայն
 Ըսփոփել եղբօրը վիշտերն համայն :
 Այո՛ , զնա յիշեմ և յիշատակին
 Ուղղեմ ի հեռուստ ժըպիտ տրտմագին :
 Անցեալ տարիներն յիշեմ և զիմ քոյր ,
 Ռեհանի թաղարն , ճաճանչ , վարագոյր ,
 Թռչնոց դալայլիկ մօտ պատուհանին ,
 Հացի փըշուրներ զոր ճնճղուկք տանին .
 Այս ամենն յիշեմ և ինձ կը թըւի
 Թէ ահա քոյր իմ դրան մօտ երեւի :

17126-17129

2013

